

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 37.

Onsdagen den 18 maj f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr Nilsson, August, anmälde, att han infunnit sig vid riksdagen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 36 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och med avslag å motionerna I: 113 och II: 200 samt I: 261 och II: 293 för budgetåret 1932/1933 under benämningen statens skogsutdikningsanslag anvisa ett extra reservationsanslag av 800,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att med anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt motionerna I: 113 och II: 200 samt I: 261 och II: 293 för budgetåret 1932/1933 under benämningen statens skogsutdikningsanslag anvisa ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 58.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 520, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 61 ja och 132 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 109 ja och 190 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Justerades protokollen för den 11 och den 12 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 254, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om konkurs.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial nr 26—29, andra lagutskottets utlåtande nr 34 ävensom sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 5 och 6.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 230, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 50 bifölles även av andra kammaren.

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 mars 1932 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 178, vilken överlämnats till första lagutskottet och enligt överenskommelse mellan detta utskott och statsutskottet behandlats i sammansatt stats- och första lagutskott, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

I samband med denna proposition hade det sammansatta utskottet till behandling förehaft de i anledning av propositionen väckta motionerna nr 352 i första kammaren av herr *Möller* m. fl., nr 508 i andra kammaren av herr *Öhman* m. fl. och nr 518 i andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm m. fl.

I de likalydande motionerna I: 352 och II: 518 hade hemställts, att riksdagen med avslag å förevarande proposition måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning rörande förbättring av polisväsendet med beaktande av i motionerna anförda synpunkter.

I motionen II: 508 hade hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen.

Utskottet hade vidare i detta sammanhang behandlat en före propositionens avlämnande väckt, till lagutskott hänvisad och till första lagutskottet överlämnad motion, nr 275 i andra kammaren av herr *Öhman* m. fl., till den del i denna motion hemställts, att förpliktelsen för städer eller kommuner att hålla s. k. reservpolis skulle bortfalla och stadgande införas i polislagen om förbud för polisens användning mot arbetarna vid arbetskonflikter.

Slutligen hade utskottet i förevarande utlåtande jämväl upptagit till behandling de före propositionens avlämnande väckta, till lagutskott hänvisade och till första lagutskottet överlämnade motionerna nr 3 i första kammaren av herr *Möller* m. fl., nr 2 i andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm m. fl. och nr 276 i andra kammaren av herr *Öhman* m. fl.

I de likalydande motionerna I: 3 och II: 2 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t snarast måtte företaga en omarbetning i av motionärerna angiven riktning av förefintliga stadganden och bestämmelser i fråga om användande av militär personal för stillande av uppror eller upplopp eller för upprätthållande av allmän ordning samt, i den mån riksdagens medverkan krävdes, till 1933 års riksdag framlägga nödiga förslag.

I motionen II: 276 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen hemställa om att förslag ofördröjligen måtte framläggas för riksdagen till sådana lagändringar, att militär icke finge användas vid sociala konflikter eller till s. k. ordningstjänst.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas;

B) att motionerna I: 352 och II: 518, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under A), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

C) att motionen II: 508 måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under A);

D) att motionen II: 275, till den del den behandlats i utskottets förevarande utlåtande och i den mån den icke kunde anses besvarad genom utskottets hemställan under A), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

E) att motionerna I: 3, II: 2 och II: 276 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vidkommande propositionen i dess helhet hade reservation avgivits av herrar *Schlyter*, *Björck*, *Lindqvist* i Halmstad, *Hedlund* i Östersund, *Törnkvist* i Karlskrona och *Andersson* i Höör, vilka ansett, att utskottets eget yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat av riksdagen annat än i vissa delar antagas, måtte för sin del antaga under punkten infört förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

B) att riksdagen i anledning av motionerna I: 352 och II: 518 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning rörande förbättring av polisväsendet;

C) = utskottets hemställan under C);

D = utskottets hemställan under D);

E) att riksdagen i anledning av motionerna I: 3, II: 2 och II: 276 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast ville låta företaga en omarbetning av gällande bestämmelser i fråga om användande av militär personal för stillande av uppror eller upplopp eller för upprätthållande av allmän ordning samt, i den mån riksdagens medverkan krävdes, till 1933 års riksdag framlägga nödiga förslag.

Därjämte hade reservationer avgivits

dels vidkommande 15 § 4 mom. första stycket i lagförslaget av herrar *Strindlund* och *Jonsson* i Risinge, vilka föreslagit viss ändrad lydelse av nämnda lagrum;

dels ock beträffande utskottets i motiveringen gjorda uttalande vidkommande användande av militär för ordningsändamål av herrar *C. G. Hammar-*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

skjöld, Strindlund, Järte och Jonsson i Risinge, vilka ansett, att utskottets eget yttrande i förevarande del bort erhålla den ändrade lydelse, som i reservationen angivits.

Rörande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr förste vice talmannen: Herr talman! I avseende å föredragningen av sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 2 får jag hemställa,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis samt punkten A på det sätt, att till en början föredrages det av utskottet tillstyrkta lagförslaget paragrafvis och där så erfordras momentvis, med promulgationsstadgande, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av den del av lagförslaget, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A.

Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta lagförslag.

5 §.

Denna paragraf lydde:

1. I stad — — — vara beridna.

2. Stad, så ock köping som i 1 § 1 mom. andra stycket sägs, må kunna åtaga sig att tillhandahålla reservpolismän även i den mån skyldighet enligt 1 mom. icke föreligger. Närmare föreskrifter härom meddelas av Konungen.

3. I fråga om stad, som jämlikt 1 mom. är skyldig att tillhandahålla reservpolismän, må Konungen förordna, att ett bestämt antal av stadens polispersonal i särskilda tjänstegrader huvudsakligen skall användas för tjänstgöring såsom statspolis vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet utom staden. Då sådant förordnande meddelats, skall polispersonalen i staden ökas med det bestämda antalet. Därest sedermera polispersonalen minskas, utan att motsvarande ändring i behovet av polispersonal inom staden ägt rum, eller personalen icke ökas i förhållande till sådan ändring, må Konungen förordna om ökning av personalen.

För tjänstgöring såsom statspolis i första hand avsedda polismän till föreskrivet antal skola sammanföras till en särskild avdelning (statspolisavdelning). Närmare föreskrifter angående anordnande av sådan avdelning meddelas av Konungen.

I fråga om stad, som skall tillhandahålla statspolis, må Konungen föreskriva, att staden för särskilda tillfällen skall vara skyldig att för tjänstgöring såsom statspolis tillhandahålla, utöver vad förut sagts, ytterligare det antal polismän i särskilda tjänstegrader, för vilka ersättare kunna utan avsevärt dröjsmål erhållas genom inkallande till tjänstgöring i staden av statspolismän från vissa angivna andra städer.

I det av herr *Schlyter* m. fl. reservationsvis framställda lagförslaget hade beträffande ifrågavarande paragraf vidtagits den ändring, att 3 mom. utelutits.

Herr statsrådet Larsson: Herr talman! Det är med tacksam tillfredsställelse jag konstaterar, att sammansatta stats- och första lagutskottet icke blott

kunnat ansluta sig till huvudlinjerna i det förslag, som Kungl. Maj:t har förelagt riksdagen, utan även i alla detaljer kunnat godtaga det framlagda förslaget. Denna tillfredsställelse blir så mycket större, som jag vid genomgåendet av utskottets utlåtande och de därtill fogade reservationerna finner, att även reservanterna, vilka yrka avslag på det nu framlagda förslaget, dock i princip ansluta sig till den tankegång, som ligger bakom förslaget och som även utskottet biträtt, nämligen kravet på att samhället skall ha en tillräckligt stark ordningsmakt för att upprätthålla rättsordningen.

Jag erinrar om att redan i den socialdemokratiska partimotion, som väcktes vid propositionens framläggande i riksdagen, de socialdemokratiska motionärerna uttalade följande: »Till undvikande av varje missförstånd äro vi angelägna att betona, att den svenska socialdemokratin är beredd att medverka till varje åtgärd, som avser att med förnuftiga medel upprätthålla ordningen utan tillgripande av militära åtgärder.» Motionärerna framhöllo också, att de i princip inte ha någonting att invända mot upprättandet av en statspolis, om detta visar sig tjänligare för ändamålet än den nuvarande reservpolisorganisationen.

Reservanterna vid utskottets betänkande hava uttalat ungefär detsamma med kanske ännu kraftigare accentuering. De ha sagt: »Tydligen är det ett statsintresse av synnerlig vikt att samhället besitter de maktmedel, som erfordras för att samhällsautoriteten och ordningen i landet städse må kunna upprätthållas.» Reservanterna ha också yttrat: »Det framstår därför såsom ett viktigt önskemål, att samhällsmakten förfogar över polispersonal av erforderlig omfattning och med den specialutbildning, som gör det möjligt för det allmänna att på ett både effektivt och humant sätt avvärja tillbud till ordningens störande och skydda samhället mot angrepp, från vilket håll de än må komma.»

Utskottet har för sin del på ett synnerligen pregnant sätt uttryckt den grundsats, som ligger bakom framläggandet av den kungl. propositionen. Utskottet har uttalat, att det uppenbarligen är »ett vitalt statsintresse att samhället besitter de maktmedel som erfordras för att rättsordningen under alla omständigheter skall kunna upprätthållas». Utskottet har också tillagt, att det framstår »såsom ett viktigt önskemål att statsmakterna förfoga över polispersonal, som är tillräcklig vid behov av en större samlad styrka eller vid samtida behov av polisstyrkor för särskilda ändamål i olika delar av landet, vare sig på landsbygden eller i städerna».

Denna enighet om utgångspunkten är som sagt glädjande, om också den inte innebär något annat än vad man självklart kunnat vänta. Den borde då också kunna leda in debatten i denna fråga på ett rent sakligt plan. Äro vi överens om principen, blir ju frågan om utformningen en omdömessak, som inte borde kunna föranleda några starkare motsättningar.

Inledningsvis skall jag tillåta mig erinra om även en annan mera allmän synpunkt. Det har nyligen yttrats i pressen — i en ledande socialdemokratisk tidning — att ordningsproblemet ej endast är en fråga om yttre maktmedel utan framför allt en fråga om undanröjande av orosanledningarna, och så tillade man: »En klok, rättvis och human socialpolitik är och förblir den bästa ordningsmakten.»

Visst är detta sant, och ingen kan varmare än jag ansluta sig till uppfattningen om den vidsynta socialpolitikens betydelse som samhällsbevarande faktor. Men det vore en farlig villfarelse att tro, att tillräckligt skydd för rättsordningen vinnes *endast* genom aldrig så långtgående välfärdsanordningar. All erfarenhet talar ett tydligt språk om motsatsen. En välorganiserad och tillräckligt stark ordningsmakt utgör i ett demokratiskt samhälle en försäkring mot risker, som sannerligen icke äro obefintliga, risker, för vilka den

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

stora ordningsälskande majoriteten av folket har rätt att kräva effektivt skydd. Sparsamhetssynpunkten kan omöjligen anföras på detta område för rättssamhällets primära uppgifter, om vad som föreslås kan visas vara oundgängligen erforderligt.

I fråga om behovet av den utökning av ordningsmakten, som här föreslås, råda emellertid skarpa meningsmotsättningar. Den socialdemokratiska motionen framhåller, att man i propositionen blott kommit med påståenden om behovet av polisens förstärkning men icke anfört bevis och än mindre givit exempel på den nuvarande reservpolisens otillräcklighet. Reservanterna hava samma mening och stryka särskilt under, att Ädalshändelserna ingenting bevisa i detta avseende.

Upphovet till strävandena för en förstärkt polis är åtminstone så till vida att söka i Ädalshändelserna, som det efter vad som där inträffade stod för mig alldeles klart, att man snarast möjligt borde ordna så, att militär icke annat än i yttersta nöd behövde användas för ordningens upprätthållande. Men lika klart var det för mig, att en sådan ordning icke kunde genomföras utan en effektiv förstärkning av polisen. Till förmån för sådana åtgärder uttalade sig också Ädalskommissionen. Redan innan detta uttalande av kommissionen gjordes, hade jag anmodat landshövdingarna att till mig inkomma med yttranden rörande deras erfarenheter om behovet av förbättrade anordningar i fråga om ordningspolisen och de förändringar, som kunde vara önskvärda. Sedan sådana yttranden inkommit och sammanställts, behandlades frågan den 1 oktober 1931 på ett landshövdingemöte. En fullständigt enstämmig mening bland dem som över hela landet hade att svara för ordningens upprätthållande framträdde härvid och betygade det oavvisliga behovet av snara åtgärder för en väsentlig förstärkning av ordningspolisen. Det må inte kunna förvåna, om jag fäster större vikt vid de ansvariga myndigheternas på erfarenhet och dagliga iakttagelser grundade uppfattning om det förefintliga behovet än på motionärernas och reservanternas tvärsäkra påstående om att sådant behov icke föreligger.

För egen del har jag under de gångna två åren, då jag haft att taga befattning med hithörande frågor, bibragts en allt starkare grundad uppfattning om att ordningspolisen behöver förstärkas, och detta både med hänsyn till inträffande oroligheter och för en mera normal tillsyn över trafiken på landsbygden och hithörande angelägenheter.

Motionärerna och reservanterna hänvisa till att reservpolisen aldrig i hela sin utsträckning tagits i användning, och de synas tänka sig en ytterligare utveckling av reservpolisssystemet såsom den lämpligaste vägen, i den mån förstärkning är erforderlig. Både i propositionen och i utskottets yttrande har emellertid med styrka framhållits, att vår nuvarande reservpolis alls icke innebär någon utökning av den styrka, städerna för eget behov anställt, utan allenast möjlighet för staten att inom vissa gränser förfoga över städernas polis. Då mer än hälften av reservpolisernas antal är splittrad på 37 smågrupper, kan det redan av denna anledning knappast tänkas, att hela styrkan skulle kunna på en gång disponeras. Därtill kommer, att oroligheter på ett ställe i landet nästan alltid kunna befaras medföra risker för liknande uppträden på ett flertal andra platser, varför det möter särskilda svårigheter att kalla bort reservpolis från städer, som själva kunna hava behov av hela sin polisstyrka. För egen del kan jag vitsorda, att det flera gånger under de senaste två åren inträffat, att synnerliga svårigheter mött vid effektuerande av rekvisitioner på reservpolis och att man i vissa fall måst sända ett mindre antal än vederbörande länsstyrelse ansett erforderligt. Detta givetvis därför att risker förelegat inom städerna, som på grund därav ogärna ville lämna ifrån sig sina polismän.

Samma olägenheter möta även vid en utvidgning av reservpolisens antal. Denna utväg var givetvis den närmast till hands liggande och den, som först underkastades en ingående undersökning. Det blev emellertid snart uppenbart, att denna väg icke var framkomlig, om man eftersträfvade en verklig förstärkning, som under alla förhållanden kunde disponeras av staten för särskilda uppgifter.

Motionärerna uttala, att det förefaller, som om jag icke kunnat undertrycka känslan, att behovet av statspolis för orostillfällen icke räckte som motiv för utökningen och att jag därför framkonstruerat behovet av denna statspolis för fullgörandet av en rad vanliga ordningsuppgifter. Reservanterna göra gällande, att sistnämnda behov icke är av så trängande beskaffenhet, att det under nuvarande ekonomiska förhållanden kan vara rimligt att för detta behovs tillgodoseende öka de årliga kostnaderna för polisväsendet med över en miljon kronor.

Det verkliga läget är, att det visst icke tarvats någon konstruktion för att konstatera, både att en mängd viktiga ordningsuppgifter på landsbygden för närvarande äro på ett beklagligt sätt tillbakasatta och att utsikt icke förefinnes att med nu tillgänglig polispersonal få dem ens tillnärmelsevis tillgodosedda. Med den utveckling automobiltrafiken på landsvägarna erhållit torde enbart tillsynen över denna trafik giva statspolisen fullt upp av arbete. Därtill komma en rad andra ordningsuppgifter, som sannerligen icke heller kunna anses betydelselösa. Tillsammans taget har statspolisen erhållit ett arbetsprogram av sådan samhällsbetydelse, att densamma inrättande skulle vara fullt försvarlig även med bortseende från det som dock varit den huvudsakliga anledningen till att frågan nu framförts: det oavvisliga — även under en ekonomisk kristid oavvisliga — behovet av en avsevärd förstärkning av den ordningsmakt, som skall kunna göra det möjligt att undvika militärs användande för ordningens upprätthållande.

Beträffande statspolisens numerär och organisation har utskottet helt anslutit sig till propositionen. Icke heller reservanterna ha framfört några detaljanmärkningar. Min avsikt har varit att utforma förslaget så, att samtidigt som en tillräcklig styrka erhålles och på ändamålsenligt sätt utrustas, den varken skulle göras större eller dyrbarare än som oundgängligen erfordrades. Därvid har det å ena sidan synts mig vara av särskild vikt, att man vid orostillfällen kunde beräkna erhålla tillräcklig styrka *samövad* personal, som vore van att handskas med folksamlingar, varjämte å andra sidan statspolisen borde vara så fördelad över hela landet, att den kunde på önskvärt sätt fullgöra sina vanliga ordningsuppgifter. På denna senare punkt hava två reservanter, herrar Hammarskjöld och Järte, uttalat, att det vore önskvärt, att statspolisens karaktär av verklig statspolis starkare framhållles genom att koncentrationsprincipen noggrannare iakttages vid dess organisation och förläggning.

Det förefaller mig, som om dessa ärade reservanter förbisett, att koncentrationen dock genomförts så långt detta kunnat ske utan åsidosättande av andra betydelsefulla intressen. Det är dock så, att av 200 man statspolis icke mindre än 142 kunna omedelbart uttagas från de tre största städerna och återstoden — 58 man — likaledes från tre städer, belägna i Norrland. Om man vidhåller — vilket jag anser vara av vital betydelse — att denna statspolis icke skall sysslolös gå och vänta på orostillfällen utan hava en viktig uppgift att fylla, även om det skulle bli så väl, att alls inga oroligheter inträffa, är det ofrånkomligt att fördela densamma ungefär på det sätt som föreslagits. Det är min bestämda övertygelse, att den organisationsplan, som även utskottet förordar, skall visa sig ändamålsenlig och i rimlig utsträckning tillgodose jämväl de synpunkter, som dessa reservanter vilja befrämja.

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

En särskild socialdemokratisk partimotion och de socialdemokratiska reservanterna hava förordat en riksdagsskrivelse med begäran om omarbetning av gällande bestämmelser i fråga om användande av militär personal för ställande av uppror eller upplöpp eller för upprätthållande av allmän ordning. Å andra sidan hava fyra reservanter i utskottet avstyrkt den i propositionen föreslagna anordningen, att beslut om militärs användning för nu ifrågavarande ändamål skall ankomma på Kungl. Maj:t.

Såsom jag redan framhållit, är det just önskemålet att undvika militärs användande för ordningens upprätthållande, som främst föranlett framläggandet av propositionen om statspolis. Men inrättandet av sådan polis utgör också en bestämd förutsättning för att man skall kunna hysa en grundad förhoppning om att militär icke skall behöva komma till användning för ordningsändamål. Samhället kan och får icke ställa sig värlöst gentemot upprosmakare, de må sedan tillhöra vilken ytterlighetsriktning som helst. Samhället bör icke heller lita på eller ens tolerera att enskilda sammanslutningar beväpna sig för att träda ordningsmakten till hjälp. Det är på samhället självt plikten att svara för ordningens upprätthållande skall vila. Att då samtidigt vilja förmena de statens tjänare, vilka äro satta till ordningens väktare, den förstärkning av ordningspolisen, de enstämmigt begära, och ändock önska förbjuda även militärens användande för nu ifrågavarande ändamål, det kan icke vara i god överensstämmelse med en ansvarskännande samhällsåskådning.

De fyra borgerliga reservanternas uttalande rör visserligen en detalj men en sådan av särskilt stor betydelse. Såsom jag flera gånger framhållit, måste det efter statspolisens inrättande bliva så, att militärs användande för ordningsändamål — jag undantager då givetvis militär handräckning vid exempelvis skogseldar, olyckshändelser och dylikt — endast i sällsynta fall av särskilt omfattande eller svårartade oroligheter skall komma i fråga. Det är i sådant fall icke mer än rimligt, att beslut om militärs inkallande fattas av Kungl. Maj:t. Därigenom vinnes den bästa garantien för att sådant inkallande icke äger rum i andra fall än då det är oundgängligt. Därigenom lägges också ansvaret för militärens inkallande eller för uraktlåtenhet att så göra på dem, som konstitutionellt böra bära detta ansvar. Det må tillåtas mig att erinra därom, att enligt nu gällande bestämmelser icke en enda reservpolis kan kallas till tjänstgöring utom sitt distrikt utan socialministerns medgivande, under det att ett helt regemente kan rekvireras av en landshövding, utan att regeringen ens i förväg erhåller underrättelse därom. Det synes mig vara uppenbart, att inga berättigade intressen trädas för nära genom den i propositionen föreslagna och av utskottet förordade anordningen, detta så mycket mindre som det givetvis måste ordnas så, att i brådskande fall, då Kungl. Maj:ts beslut icke kan avvaktas, ortsmyndigheten erhåller möjlighet att själv tillkalla militär.

Herr talman! Jag har tillåtit mig att relativt utförligt beröra de viktigaste punkterna i det nu föredragna utskottsutlåtandet. Det är min livliga förhoppning, att riksdagen skall bifalla utskottets hemställan. Om så sker, skulle ett betydelsefullt steg vara taget inte för att införa något polisvälde över de laglydiga medborgarna och än mindre — såsom man från kommunisthåll sökt göra gällande — för att vara ett vapen gentemot arbetarklassen i dess kamp för förbättrade levnadsvillkor. Det är en oförsynthet framför allt mot vårt lands arbetarklass att förutsätta, att arbetarna skola använda sig av sådana kampmedel, att samhället för den skull behövde inrätta en särskild poliskår. Men den stora betydelsen av ett bifall till Kungl. Maj:ts av utskottet förordade förslag skulle ligga däri, att de svenska statsmakterna klart och tydligt därigenom sade ifrån, att samhället icke ämnar svika sin

första plikt gentemot medborgarna: att skydda dem till liv och egendom, att med all makt värna rättsordningen och att icke tillåta att denna kränkes.

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Herr **Schlyter**: Herr talman, mina herrar! Antagligen genom en lapsus linguæ kom herr socialministern att i början av sitt anförande fälla det yttrandet, att reservanterna yrka avslag på det nu framlagda förslaget. Med anledning härav skall jag be herrarna vara vänliga att kasta ett öga på sista sidan i utskottets utlåtande nr 7, där det föreligger en tablå, vilken visar reservanternas ståndpunkt jämförd med propositionen. Jag förbigår där den första punkten, om statspolisorganisationen, till vilken jag strax skall återkomma, och börjar med kriminalpolisorganisationen för att visa att reservanternas inställning till den kungl. propositionen icke är enbart negativ.

I 6 § andra stycket polislagen finnes en bestämmelse om att i vissa städer skola vara anställda polismän huvudsakligen för kriminalpolisverksamhet utom staden. Dessa kriminalpolismän utgöra redan nu en sorts statspolis, och det är efter förebilden från denna statspolis på kriminalpolisväsendets område, som förslaget om en ordningstatspolis har framlagts. Frånsett vissa förändringar av övervägande formell natur, som propositionen föreslår beträffande kriminalpolisen, innehåller den också förslag om vissa utvidgningar och förbättringar av denna. Vad propositionen i detta avseende innebär framgår av en tablå på sid. 21 i utskottets utlåtande nr 2, vilken mycket åskådligt visar vad som föreslås av Kungl. Maj:t och vad som också tillstyrkes av reservanterna. För närvarande finns det, såsom framgår av summeringen nederst på sidan, 60 kriminalpolismän, därav 54 konstuplar och 6 överkonstuplar. Propositionen föreslår, att detta antal ökas till 66, därav en kommissarie, 18 överkonstuplar och 47 konstuplar. Det är ju alldeles tydligt, att detta innebär en avsevärd förbättring av den nuvarande kriminalpolisorganisationen. När organisationen blir fullt genomförd, skall den för framtiden åsamka statsverket en årlig kostnadsökning i jämförelse med den nuvarande ordningen av 40,000 å 45,000 kronor. Den skall emellertid genomföras först successivt, och för nästkommande budgetår beräknas för ändamålet blott 9,000 kronor.

Jag vill härvid understryka en sak, som inte direkt framhållits av reservanterna liksom inte heller i utskottets utlåtande, nämligen att när man går med på ett förslag om att flytta upp ett antal konstuplar till överkonstuplar, innebär detta självklart inte bara en förbättring av deras ställning i tjänstegrad, utan man förutsätter givetvis att Kungl. Maj:t skall tillse, att de, som framdeles bli överkonstuplar och som alltså få ledningen av svårare kriminalpolisundersökningar, också komma att besitta en utbildning som tillräckligt motiverar deras förbättrade tjänsteställning. I detta avseende må det kanske tillåtas mig att uttala ett beklagande av att samtidigt som för riksdagen framlägges ett förslag, som i kostnadsavseende går upp emot halvannan miljon kronor, man av sparsamhetshänsyn drar in ett litet anslag på några få tiotusental kronor till den sedan några år pågående kriminaltekniska kursen här i huvudstaden. Beträffande denna stå utskottet och reservanterna ense i fråga om det uttalade önskemålet, att denna kurs måtte med det snaraste återupptagas.

Icke heller beträffande reservpolisorganisationen komma reservanterna med tomma händer. I fyra olika punkter biträda reservanterna Kungl. Maj:ts förslag om förbättringar av reservpolisväsendet.

Första sidan i utskottets utlåtande nr 2 innehåller i den nu diskuterade 5 § ett andra moment, som tillstyrkes icke blott av utskottet utan även av reservanterna. Jämfört med 15 § 4 mom. andra stycket innebär detta förslag till förbättrande av reservpolisen — i syfte att göra det lättare för myndigheterna att vid förefallande behov förfoga över densamma och även för att

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

öka antalet disponibla reservpolismän — att Kungl. Maj:t skall kunna träffa överenskommelse med reservpolisstäder om ett antal ersättare för reservpolismännen. Det skulle ordnas på det sättet, att dessa städer i sin tur överenskomme med pensionerade poliskonstaplar, att dessa under de fem första åren efter pensionsålderns inträde, som i allmänhet är vid 55 års ålder, skulle stå till förfogande, för städerna för att rycka in såsom ersättare, när Kungl. Maj:t behövde förfoga över reservpolisen. Man har räknat ut att det skulle kunna uppböras omkring 100 dylika ersättare och att alltså vid förefallande behov de nuvarande omkring 200 reservpolismännen på detta sätt skulle kunna ökas till icke mindre än 300. Dessutom möjliggör denna paragraf överenskommelse även med andra städer än reservpolisstäder att tillhandahålla reservpolismän. Kostnaden för de ersättare, om vilka jag nu talat, beräknas till årligen omkring 55,000 kronor — en kostnad, som även reservanternas tillstyrka i samband med utlåtandet nr 7.

Den andra punkt, där reservanternas understödja ett positivt förslag av Kungl. Maj:t beträffande reservpolisen, återfinnes i 15 § 4 mom. sista punkten, där det heter: »I den mån reservpolismännen skola vara beridna, utgår därjämte statsbidrag med hälften av stadens kostnad för hållande av erforderligt antal hästar och utrustning för dessa. Närmare grunder för beräkning av sådan kostnad fastställas av Konungen.» Syftet med denna bestämmelse är att möjliggöra utfärdande av föreskrift om höjning av det nu bestämda antalet beridna reservpolismän. Det beräknas leda till en årlig merutgift av 28,000 kronor.

Den tredje punkt, i vilken reservanternas understödja Kungl. Maj:ts förslag återfinnes i 7 § 1 mom. sista punkten av första stycket, som innehåller, att även elever vid statsunderstödda polisskolor, alltså polisskolorna i Stockholm och Göteborg, skola kunna disponeras för riksändamål.

Och slutligen ha vi den fjärde punkten i andra stycket i samma av mig nu senast nämnda moment, som innehåller, att då utomordentliga omständigheter därtill föranleda, äger Kungl. Maj:t överhuvud disponera över all polispersonal i riket.

Fortsätta vi att betrakta tablan på sid. 30 i utlåtandet nr 7, framgår därav, att enligt propositionen kriminalpolisorganisationen skulle betinga en årlig kostnad av 240,000 kronor och enligt reservationen av 242,000 kronor, medan det i framtiden skulle skilja på 5,000 kronor. Jag bör för fullständighetens skull nämna, att förklaringen till den ökning, som reservanternas sålunda föreslå i förhållande till det av Kungl. Maj:t begärda beloppet ligger däri, att medan enligt propositionen en avvikelse har gjorts från det föreliggande sakkunnigförslaget beträffande viss tjänstegrad i kriminalpolisorganisationen, sammanhängande med införandet av den föreslagna statspolisorganisationen, ha reservanternas ansett sig böra biträda sakkunnigförslaget om ytterligare två kommissarier i stället för två överkonstaplar. Även reservationens högre anslag till reservpolisen sammanhänger med att reservanternas avstyrka statspolisen.

Jag övergår så till en senare punkt i tablan, nämligen landstingspolisen. Beträffande denna behöver jag endast nämna, att skillnaden mellan de i propositionen begärda 30,000 kronorna och de av reservanternas föreslagna 36,500 kronorna jämväl beror på att propositionen vid sänkningen av det tidigare utgående årsanslaget kunnat taga hänsyn till statspolisorganisationen, vilket reservanternas icke ha kunnat göra. Övriga poster under anslaget till polisväsendet äro lika i utskottets förslag och i reservationen.

Härefter återstår nu punkten om statspolisen. Herr socialministern betonade där riktigt, att reservanternas likaväl som utskottet principiellt icke motsätta sig inrättandet av en statspolis. Detta har tidigare från socialdemokra-

tiskt håll uttalats med klara ord och framgår även av partimotionen. Som ett av skälen till sin ståndpunkt ha reservanterna åberopat det allmänt erkända förhållandet, att militär är ett ytterst otjänligt medel för att upprätthålla ordningen. Härom lär icke i denna kammare behöva vidare ordas. Man behöver blott läsa redogörelserna för Ädalshändelserna för att bliva verkligt upprörd över att ett sådant barbari överhuvud kan förekomma i vår tid som att skicka ut beväpnade unga militärer i öppen strid mot en folksamling, vilken otvivelsaktigt lätt kunde ha hållits i lugn med mycket ringa medel, ifall man begagnat sig av för detta ändamål speciellt utbildade krafter, tagna från den nuvarande reservpolisen. Det andra skälet, varför man måste i princip ansluta sig till kravet på en statspolis, anfördes också av socialministern. Det är, som reservanterna åberopa, att det icke kan tolereras, att det i landet finnes enskilda sammanslutningar, som erbjuda det allmänna sina tjänster för att rycka in vid förefallande behov.

Längre än så kan jag emellertid tyvärr i det nuvarande läget icke följa herr socialministern. Han angav vad som ligger bakom förslaget om en statspolis, nämligen den synpunkten, att även om man icke i det dagliga har bruk av statspolisen, måste man dock kosta på sig något för att försäkra sig mot risker. Det är samma synpunkt, som uppbär hela vår försvarsorganisation. Jag har emellertid icke kunnat frigöra mig från en känsla, att samma övertro på betydelsen av ett militärt försvar, som utmärker de borgerliga partierna, även ligger bakom det nu framställda kravet på försvarsåtgärder mot vad som förr ganska öppet kallades för den inre fienden.

Herr socialministern betonade, att sparsamhetssynpunkter icke få åberopas beträffande vad som kan visas vara oundgängligen nödvändigt. I denna allmänna sats är jag fullkomligt ense med herr socialministern, men vad reservanterna bestrida är, att socialministern har fullgjort sin bevisningsskyldighet om vad som är oundgängligen nödvändigt. Jag skall fortsätta att tala litet därom, men det skulle verkligen ha intresserat mig att på regeringsbänken bredvid herr socialministern se herr finansministern. Det har emellanåt förspotts, att olika meningar ha rätt inom regeringen angående tillbörligheten av anslagsäskanden, och jag tror icke, förrän jag har hört det av finansministerns egen mun, att han finner det vara rimligt att i dessa tider öka budgeten med en miljon kronor eller därutöver för ett ändamål som detta. När vi sist voro samlade här i fredags, hörde jag ett yttrande av herr Wohlin, som mycket värtaligt gjorde gällande, att man nu är beredd att på många områden vidta de mest drastiska nedskärningar av anslag till behov, beträffande vilkas giltighet vi aldrig kunnat tänka oss att någon tvekan skulle kunna yppas. Ännu har endast en ringa del kommit till allmänheten om vad som väntar oss, men när vi veta, att det sitter en man med uppgift, såsom vitsordats av en regeringsledamot i ett offentligt anförande, att nedskära nästa års budget med ett hundra miljoner kronor, undrar jag, vad icke blott den mannen utan även finansministern säger inför det nu föreliggande miljonäskandet.

Mycket uppriktigt tog herr socialministern till utgångspunkt Ädalshändelserna och erkände, att det var dessa, som hade givit honom den fasta övertygelsen, att något måste göras och att enda boten, enda medlet att undgå att för framtiden använda militär, vore en »effektiv förstärkning» av polisen. Herr socialministern yttrade också, att Ädalskommissionen uttalat sig i samma riktning. Det börjar verkligen, såsom de socialdemokratiska motionärerna framhållit, bilda sig en legend om vad Ädalskommissionen i verkligheten har yttrat, och jag skall därför be att få läsa upp den sista klämman i kommissionens uttalande: »Kommissionen vill därför avsluta sin framställning med en vädjan till statsmakterna att för framtiden söka förekomma ett uppreppande av vad som skett dels genom ytterligare förbättringar av polisväsendet» — genom »ytter-

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

ligare förbättringar», det är någonting annat än en »effektiv förstärkning» — »varigenom militärt bistånd i det längsta kan undvikas, och dels genom åtgärder, avseende att vid tilltänkta större folksamlingar anordnarna och ordningsmakten på förhand vinna kontakt med varandra för utrönande av bästa sättet för ordningens upprätthållande».

Nu tror jag mig veta, att Ådalskommissionen med avsikt valt orden »genom ytterligare förbättringar av polisväsendet» i stället för att tala om kvantitativa förstärkningar. Jag tror verkligen, att tyngdpunkten i de nödvändiga förbättringarna ligger på ett annat område än just den kvantitativa förstärkningen, nämligen i en kvalitativ förbättring av polisen. Man behöver ju bara göra det tankeexperimentet, att man hade sänt till Ådalen dubbla eller tredubbla militärstyrkan för att upprätthålla ordningen. Det finns ingen människa som tror, att ordningen hade bättre upprätthållits därför att det hade kommit så många fler. Jag har redan förut antytt, att en handfull väl utbildad polis, förtrogen med de uppgifter polisen har för ordningens upprätthållande, skulle lättare och utan risk för människoliv ha klarat de svårigheter, som förelågo uppe i Ådalen, och framför allt tror jag, att man även med våra nuvarande resurser och alltså utan ens den förbättring av polisen, som reservanterna begära, skulle hava klarat upp förhållandena, ifall ordningsmakten där uppe hade stått under en — anständig ledning.

Herr socialministern kritiserade reservanternas »tvärsäkra påståenden», att något behov av en förstärkning av polisen inte skulle föreligga. Reservanterna ha emellertid inte gjort några dylika tvärsäkra påståenden. Reservanterna ha visserligen bestritt, att förslagsställaren, Kungl. Maj:t, har styrkt behovet av en så kolossal utökning av polismakten, som här föreslås. Men det är någonting annat. Såsom jag nyss har redogjort för, ha reservanterna själva förordat en icke oväsentlig möjlighet att även kvantitativt utvidga reservpolisen.

Nu sade emellertid herr socialministern, att nuvarande reservpolis inte innebär någon större styrka. Städerna behöfve den själva, och det var inte någon framkomlig väg att inskränka sig till en förbättring av reservpolisen. Herr socialministern torde ju dock själv ha funnit, att något har kunnat göras på detta område genom det förslag, som sammanlagt dock medför en årlig kostnadsökning av bortåt 100,000 kronor, som även reservanterna för sin del tillstyrka. Liksom i propositionen åberopar vidare socialministern även polisbehovet på landsbygden såsom skäl för den nu föreslagna statspolisen. Jag vill för min del ingalunda bestrida behovet av en förbättrad ordningspolis på landsbygden. Kravet på en sådan ingår även i reservanternas förslag om utredning, men jag kan inte finna det vara rimligt, att detta krav nu skall lösas i panikens tecken under det omedelbara intrycket av Ådalshändelserna.

Under mitt bemötande av herr socialministern har jag redan ett par gånger haft tillfälle att understryka reservanternas uttalanden i deras krav på utredning av den nu föreliggande frågan, i den mån som reservanterna inte komma med positiva förslag. Reservanterna ha beträffande utredningen lagt tyngdpunkten på angelägenheten av en kvalitativ förbättring av polisväsendet. Poliskårens rekrytering är en särdeles betydelsefull fråga liksom polismännens och icke minst polisbefälets specialutbildning för deras yrke. Men reservanterna betona, att — utom denna fråga om en kvalitativ förbättring av ordningspolisen — utredningen givetvis även bör omfatta andra åtgärder till polisväsendets förbättring. Redan i motionen är det sagt, att såsom yttersta medel får man räkna även med en kvantitativ förstärkning; men man bör inte komma fram till denna, förrän hela frågan om ordningspolisens anordnande underkastats en — förlåt mig, herr socialminister! — grundligare utredning än som här varit möjlig sedan majdagarna förra året, som gävo uppslaget till den nu föreliggande propositionen.

I fråga om användandet av militärpersonal för ordningsändamål råder det nog inte någon meningsskiljaktighet mellan herr socialministern och mig. Jag behöver därför inte närmare ingå på den frågan i vidare mån, än då socialministern sade, att det inte går för sig att samtidigt avböja begäran om en förstärkning av polisen och förbjuda användning av militär. Jag har för min del en levande övertygelse om, att det hade gått mycket väl för sig att i Ådalen undvika användandet av militär, och jag tror, att det hade varit mycket lyckligt, om vi hade haft väsentligt mer skärpta bestämmelser rörande militärens användande då, än vad vi hade och ännu ha. Reservanterna erkänna emellertid, att man självklart gör sig mera oberoende av militär i samma mån som man förbättrar polisväsendet. På denna punkt äro vi sålunda alldeles överens. Såsom slutönskemål måste emellertid beträffande polisens användning för ordningens upprätthållande stå, att samma princip kommer till tillämpning i de väntade nya bestämmelserna, som redan är godkänd i värnpliktslagen beträffande inkallande av värnpliktige, nämligen att militär endast får användas, då det gäller att skydda rikets säkerhet.

Jag ber, herr talman, att vid den föredragna punkten få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herrar *Wilhelm Björck, Sandén och Östergren*.

Herr **Hammar skjöld, Carl Gustaf**: Herr talman! Den siste högt ärade talaren har såsom representant för den socialdemokratiska reservationen i olika sammanhang berört frågan om militärens användande för ordningsändamål. Han har därvid bland annat talat om det barbari, som ägde rum i Ådalen, och framhållit, att även om militären hade varit vida starkare än den var då, hade den likväl icke kunnat upprätthålla ordningen. Till sist uttalade han den förhoppningen, att militär icke skulle behöva användas för ordningens upprätthållande i detta land. I denna hans förhoppning tror jag, att alla militärer livligt instämma. Men då jag inte finner de socialdemokratiska reservanternas ställning i denna fråga tillräckligt klar, ber jag att få yttra ett par ord.

Reservanterna börja sin reservation med följande ord: »Tydligen är det ett statsintresse av synnerlig vikt, att samhället besitter de maktmedel, som erfordras för att samhällsauktoriteten och ordningen i landet städse må kunna upprätthållas. Att för ordningens upprätthållande begagna sig av de militära maktmedel, som organiserats till skydd för landets frihet, är ur flera synpunkter i hög grad olämpligt.» I samma anda yttra reservanterna på ett annat ställe, att enligt en allmänt utbredd och av reservanterna delad uppfattning »äro betydande faror och olägenheter ur skilda synpunkter förenade med militärmanskaps användande för ordningsändamål». Men sedan förvåna reservanterna mig med att säga, att de väl inse, »att situationer kunna uppstå, då samhällsmakten i detta avseende knappast har något val». Det är i detta sammanhang fråga om att använda militära maktmedel eller inte. Redan häri ser man en motsats i reservanternas uppfattning. Det är i hög grad olämpligt att använda militär, och ett sådant användande medför betydande faror och olägenheter, men man räknar dock med möjligheten att det inte finns något val i denna fråga. Jag kan inte finna annat, än att, om man vill undvika svårigheterna i detta avseende, vore det välbetänkt att ytterligare stärka den civila polismakten, vilken ju utgör en förutsättning för att militär icke alls eller i alla händelser i så liten utsträckning som möjligt behöver användas.

När reservanterna sedan komma in på tillämpningen — om jag så får uttrycka mig — av dessa allmänna principer, så säga de, att man naturligtvis inte vill förhindra militärens användande för vissa rent fredliga ändamål, t. ex. släckande av skogseld m. m. Det enda inom ordningshållningen, vartill man

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

vill använda militären, är, då rikets säkerhet kan anses vara i fara, men man vill inte alls använda den vid de fackliga striderna mellan arbetare och arbetsgivare.

Det är i praktiken nog inte så lätt att skilja mellan dessa olika faser. Jag kan mycket väl tänka mig militärens användande för rent fredliga ändamål, t. ex. vid släckning av en skogseld, då det kan uppstå oordningar eller under vilken i alla händelser oordningar skulle kunna framkallas; och man vet ju, att nästan varje oordning eller åtminstone en stor del av dem bottna i en social konflikt eller äro förenade därmed. Det kan därför finnas fall, då det är ganska svårt att säga: vid detta tillfälle är rikets säkerhet i fara; men det är icke en social konflikt; här ingår icke alls någon facklig strid mellan arbetare och arbetsgivare. Tyvärr kan man tänka sig, att dessa två saker inträffa på en och samma gång.

Jag vill erinra om, att militären i vårt land i mycket ringa utsträckning har använts till ordningens upprätthållande. Under min långa tjänstetid vet jag inte mer än ett fall, då detta har skett i stor utsträckning, och det var under en social konflikt. Jag syftar därvid på lockouterna och storstrejken 1909. Då började militären att anlitas i mitten av juli månad, och användningen fortsattes till mitten av september. Militären togs därvid i anspråk i mycket stor utsträckning. Antalet tjänstgöringsdagar uppgå till mer än 300,000, och en av de dagar, då användningen var som störst — den 16 augusti 1909 — voro till ordningstjänst inkallade icke mindre än 253 officerare, 192 underofficerare och 7,324 av manskapet, eller sammanlagt en styrka av 7,769 personer. Vi veta ju alla, att ordningen under denna tid i stort sett upprätthölls mönstergillt. Vi, som voro med på den tiden, veta också, att det icke kom till sammanstötningar av något slag emellan militären och de strejkande eller några andra grupper av den civila befolkningen. Alla veta vi även, att de militära avdelningarna inom skilda delar av riket och från skilda samhällsklasser fingo röna talrika bevis på förtroende och tacksamhet.

Nu erkänner jag visserligen, att förhållandena ha ändrats ganska mycket under de 23 år, som sedan dess ha förflutit; men jag tror ändock, att innan man fäller ett hårt och generellt omdöme i denna fråga, det vore skäl att undersöka, vilka principer som med sådan framgång tillämpades nyssnämnda år. De angivas på följande sätt: såsom särskilda rättesnören vid anordnandet av den militära bevakningen gällde dels att om möjligt förekomma oordningar genom att göra bevakningsavdelningarna starka och utsätta dem i god tid, dels att de militära bevakningsavdelningarna icke borde ingripa, förrän den civila polisstyrkan visat sig otillräcklig. Det var sålunda tre principer: den ena, att man skulle använda starka avdelningar, den andra, att man skulle utsätta dem i god tid, och den tredje, att militären icke skulle ingripa, förrän det visade sig omöjligt att upprätthålla ordningen med den civila polisstyrkan.

Se vi nu på det exempel från förra sommaren, som mer eller mindre föresvarar alla, och undersöka, huru dessa principer då tillämpades, så finna vi följande. Först är det fråga om styrkan. Vi veta då, att det var mycket obetydliga avdelningar, som sändes till Ådalen. Detta är kanske icke att klandra, ty förhållandet har kanske sammanhang med de förutsättningar, som 1925 års försvarsordning erbjuder i detta avseende. Den andra fordran var, att de militära avdelningarna skulle utsättas tidigt, helst innan några som helst oordningar ägt rum. Huru iaktogs det? Militären kom inte förrän på aftonen den 13 maj, efter det att de allvarliga och osympatiska uppträderna hade ägt rum i Sandviken och på Milos. Vad det tredje anspråket beträffar, nämligen att militären icke skall brukas, om jag så får uttrycka mig, i främsta linjen, så veta vi, att på Kristi himmelfärdsdag, då sammanstötningen i Lunde ägde rum, befann sig reservpolisen i Kramfors, och det borde knappast hava varit

obekant för den civila ledningen, vilken avsikten var på Kristi himmelsfärdsdag. Ty den talare, som avslutade Sandviksdagen uttalade enligt Ädalskommisionen till sina åhörare: »Vi träffas i morgon i Frånö, och så gå vi ned till Lunde och hämta de andra sextio.» Att det sålunda den dagen var fråga om Lunde, var inte svårt att förutse, och oaktat detta stod militären vid Lunde i första linjen, under det att reservpolisen befann sig på helt annan ort.

Det har i detta sammanhang sagts, att orsaken till militärens olämplighet för polistjänst är dess beväpning och utbildning. Detta är riktigt. Militären är lärd att vid uppträdande mot en yttre fiende göra denne så stort avbräck som möjligt. Men då militären skall användas mot det egna landets medborgare och särskilt i en social konflikt, bör den handla tvärtom. Den bör göra den civila ledningens och ordningsmaktens myndighet gällande och härunder åstadkomma så liten skada som möjligt. Men det finns även en annan synpunkt, och det är att militären är uppfostrad under militära befälhavare. Militären är van vid militär ordergivning, d. v. s. vid bestämda och tydliga order, och den är även van vid att den befälhavare, som givit en order, står för densamma. Med ett ord: befälhavaren håller sina underlydande om ryggen. I detta fall kan man knappast säga, att dessa anspråk hava uppfyllts genom en sådan föreskrift som att befälhavarna skulle så långt som möjligt tolerera stenkastning mot sina underlydande. Vad »hållandet om ryggen» beträffar, är det naturligtvis bra, att militären beredes tillfälle att rättfärdiga sig inför domstol, men detta uppfattas nog inte på alla håll, som om det gällde att i erforderlig grad skydda de underlydande.

Såsom jag förut sagt, önskar jag lika litet som den nu tjänstgörande aktiva personalen vid armén, marinen och flygvapnet, att krigsmakten skall användas under här antydda förhållanden. Just därför anser jag, att den civila ordningsmakten, statspolisen, bör ordnas så stark och hållas så koncentrerad, att man med till visshet gränsande förhoppning kan räkna på, att militär icke behöver användas.

Jag har i denna punkt icke avgivit någon reservation utan endast gjort ett särskilt uttalande; jag anhåller nu att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Enhörning* och *von Heland*.

Herr Branting: Herr talman! Jag ber till en början att få i en punkt instämma i den siste årade talarens yttrande; det synes mig riktigt, att i denna debatt påpekas, att när militären vid föregående tillfällen kommenderats till ordningstjänst, så har detta ingalunda föranlett tillnärmelsevis sådana uppträden som i Lunde. Sålunda var det ju icke heller i Ådalen liksom en självklar sak, att händelserna skulle utveckla sig just på det sätt, som där skedde, liksom om detta varit en konsekvens blott därav, att militär kommenderats till platsen.

Jag instämmer givetvis till fullo i allt vad här yttrats beträffande olämpligheten av, att militär kommenderas till ordningens upprätthållande; men i denna argumentation har det ofta förports underström av, att man på detta sätt velat försvara vad som skedde i Lunde. Man har lagt saken på det sättet, att eftersom militär kommenderades till ordningens upprätthållande där borta, kunde man ju knappast vänta sig annat, än att det gick som det gick! Den uppläggningsen av Ådalsdramat har jag för min del velat inlägga en gensaga emot.

Vad det föreliggande förslaget och särskilt behovet av en förstärkning av ordningspolisen beträffar, och då regeringen så starkt framhåvt just Ådals-händelserna såsom ett motiv för att här bör inrättas en starkare poliskår, kan jag inte underlåta, att något närmare för kammaren redogöra för, hurudan po-

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

lissituationen var i Adalen och närmare bestämt i Lunde, vid det ifrågavarande tillfället. Denna fråga har ju bragts på tal under den process, som ägt rum emot ansvarige militärbefälhavaren. Därunder tillfrågades landsfogden Pählman, om han kunde redogöra för samtliga polisstyrkor, som på tordags förmiddag stodo til landsfogdens förfogande. Pählman uppgav då: »Jag hade att räkna med åtta polis- och fjärdingsmän från Gudmundrå, tre ordningspoliser från vardera Sundsvall och Härnösand, sammanlagt fyra kriminalkonstaplar och dessutom två extra ordningsvakter, förordnade för tillfället. Då demonstrationståget avgick från Frånö, voro tillgängliga polismän så disponerade, att landsfiskalen och tre andra polismän befunno sig i Frånö. Huruvida någon ytterligare polisman befann sig i Frånö vet jag ej. I Kramfors voro förlagda fem polis- och fjärdingsmän och summa tolv ordningspoliser från Stockholm, de sistnämnda under befäl av en överkonstapel. De fem ortspoliserna stodo under befäl av landsfiskalen. Tre ordningspoliser från Härnösand voro placerade i Sandviken. En fjärdingsman, tre kriminalkonstaplar och tre ordningspoliser uppehöll sig i Lunde.»

Efter denna redogörelse, varav sålunda framgår, att till ordningsmaktens förfogande vid tillfället stod en högst avsevärd polisstyrka, tillfrågades fogden, »huruvida han icke, sedan han fått kännedom om, att ett demonstrationståg skulle komma från Frånö till Lunde, övervägde möjligheten av att per automobil eller båt överföra polismän från Kramfors till Lunde.» Pählman svarade, att han ansåg det icke hava funnits någon möjlighet att överföra polismännen från Kramfors till Lunde, vilket emellertid visade sig vara fullkomligt oriktigt. Där fanns såväl båt- som bilmöjligheter i fullt tillräcklig utsträckning.

Jag har ansett det riktigt, att man sålunda gör klart för sig, hurudant läget i Lunde var. Man bör i sammanhang med Adalshändelserna också komma ihåg, att polischefen i Stockholm, polismästare Hallgren, uttalat, att enligt hans mening dispositionerna där uppe borde ha varit sådana, att polisen förlagts *utanför* det där mångomtalade planket, och militären *innanför*, sålunda tvärtom mot vad som skedde. När man betraktar läget, sådant det var, måste man sålunda finna, att det avgörande felet i Lunde, som förorsakade hela tragedien, var de vanvettiga dispositioner, som däruppe gjorts. Det var icke på något sätt *bristen* på polismän, det var inte heller något olämpligt uppträdande, eller någon olämplig utbildning av polisen — som skulle motiverat en förbättring av polisen — utan det var helt enkelt de ansvariga chefernas felaktiga dispositioner. Man kan då inte rimligtvis åberopa Adalshändelserna, såvitt jag förstår, såsom grund för, att det nu bör inrättas en stor, ny kår av polismän.

Jag vill också, i vad det gäller behovet av en förstärkning av ordningspolisen, tillåta mig framhålla en annan omständighet — som inte sammanhänger med Adalshändelserna. Kungl. Maj:t har visserligen från Konungens befallningshavande fått tillstyrkande uttalanden angående behovet av denna extra polis, men när nu den nya poliskåren uppges ha stora uppgifter att fylla på landsbygden, är det påfallande, att man icke kan stödja sig på uttalade önskemål därom från *landskommunerna*. Som bekant har också ett flertal stadskommuner uttalat sig i avstyrkande riktning. Det är sålunda inte på det sättet, att behovet från landsbygden föreligger klarlagt, såsom man har anledning att kräva, när det gäller en så stor nyorganisation och en så dyrbar apparat.

Jag vill därjämte i denna fråga deklarerera en principiell uppfattning. Det har icke enligt min mening förebragts bärande skäl för, att vi skulle frångå den ordning i fråga om polisverksamheten, som hittills och av ålder har varit gällande i vårt land, nämligen att densamma betraktas som en *kommunal* angelägenhet. Den nya statspolisen innebär, att man i stället godkänner en all-

deles ny organisationsprincip på detta område, man bryter med den gamla principen.

Vad slutligen beträffar det föreliggande förslaget i vad det handlar om kriminalpolisens organisation, ber jag för min del att få framställa en anmärkning emot den anordningen, att den nya kriminalpolisen på landsbygden har subordinerats under den nye polisintendenten. Man har sålunda kombinerat ordningspolis och kriminalpolis under ett gemensamt befäl. Detta är enligt min bestämda uppfattning, och jag tror för övrigt också enligt alla sakkunnigas uppfattning, en anordning, som icke kan anses lämplig. Jag vet mycket väl — och det är också helt naturligt — att poliskåren i ett land subordnera under en gemensam högsta ledning, men då det gäller den praktiska ledningen av polisverksamheten, bör det icke vara så, att kriminalpolis och ordningspolis lyda under samma huvud. Man torde knappast i något land ha ordnat saken på det sätt, som herr socialministern föreslagit, att kriminalpolisen och statspolisen äro organiserade under samma ledning.

Herr talman! Jag har med dessa anmärkningar velat yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Herr Borell: Då jag nu ber att i det föreliggande ärendet få yrka bifall till utskottets hemställan, så kan jag med hänsyn till vad som förut har anförts av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet och av general Hammarskjöld fatta mig ganska kort.

Som herr statsrådet betonade, föreligger ingen principiell skillnad mellan majoriteten och reservanterna i avseende å uppfattningen om, att statsauktoriteten måste hävdas. De skiljaktiga meningarna röra frågan, hur behovet av en förstärkt ordningsmakt för betjänande av detta ändamål skall tillgodoses. Reservanterna anse, att en självständig statspolis icke är erforderlig, utan att statens ordningskrav kan tillgodoses genom en förstärkning av den nuvarande reservpolisorganisationen. Det är emellertid att märka, att tillgång till reservpolis för användning utom hemorten icke alltid med säkerhet kan påräknas. Vid reservpolisorganisationens tillkomst ökades icke polispersonalen i respektive orter, och med organisationen avsågs intet annat än att i fall av behov viss polispersonal skulle ställas till förfogande på annan ort, därest så kunde ske utan att ordningens upprätthållande i hemorten äventyrades. Redan detta utgör, synes det mig, ett starkt talande skäl för att man i nuvarande situation bör vidtaga anordningar för att skapa ständigt mobil polisstyrka för statens räkning. Behovet härav förnekas visserligen av reservanterna, och herr Branting framhöll särskilt, att Ådalshändelserna icke hade ådagalagt något behov i förevarande avseende, därför att vad som hände i Ådalen var beroende på de oförnuftiga dispositioner, som vidtogos av vederbörande civile och militäre ledare. Herr Branting glömmar väl ändå, att det finnes en annan bidragande orsak till vad som hände i Ådalen, och den är den förnämsta nämligen, att bland de demonstrerande funnos element, för vilka målet var att med utnyttjande av situationen störa lugnet och ordningen samt sätta samhällsauktoriteten på spel. Det kan väl dock ej förnekas av någon, som verkligen vill se sanningen i denna sak, att vid detta tillfälle voro i verksamhet element, som direkt ha inriktat sig på att i annan makts intresse störa ordningen och lugnet i landet och som både i tal och skrift förklarat, att det är deras bestämda avsikt att med alla de medel, som de eventuellt kunna ha tillgängliga, befrämja ett sådant ändamål. Det är vetenskapen härom, som är den innersta grunden till att man anser sig nu böra skaffa staten starkare vapen i händerna för bekämpande av sådana tendenser. Det är således ej vad som hände i Ådalen såsom en fristående händelse, det är icke de oroligheter och oordningar som förekommit på andra enstaka platser i landet, utan det är vetenskapen om tillvaron i vårt land av ele-

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

ment så inriktade som jag nyss angivit, som är det bärande motivet för att samhället måste skaffa sig en mobil polisstyrka för att vid behov skydda sig emot verkningarna av en sådan mot samhället inriktad vilja.

Herr Schlyter anförde, att det i dessa ekonomiskt bekymmersamma tider, då besparingar och indragningar göras på olika områden, ej kunde vara välbetänkt att offra ett så stort belopp som det föreslagna för det nu ifrågavarande ändamålet. Däremot vill jag genmäla, att det enligt min mening är ett viktigt statsintresse att upprepariet av en sådan händelse som den, som inträffade i Ådalen, förhindras, och detta även ur rent ekonomisk synpunkt. Tillvaron och upprepariet av sådana tilldragelser störa på ett betänkligt sätt tilltron till vårt land och medföra därför även ekonomiska konsekvenser av mycket stor omfattning.

Jag skall tillåta mig att även säga ett par ord i fråga om militärens användning. I detta avseende har Kungl. Maj:t bebadat proposition, gående ut på att bestämmandet om militärs användande skulle överflyttas till Kungl. Maj:t ifrån de lokala myndigheterna. Jag har även i denna del anslutit mig till den uppfattning, som uttalas av utskottets majoritet, d. v. s. att en sådan förändrad anordning eventuellt borde beslutas. Jag vill emellertid därvid ytterligare understryka vad utskottet uttalat, att vid vidtagande av en sådan förändring i de nuvarande bestämmelserna fullt klart och tydligt måste utsägas att ändringen icke verkar därhän att icke de lokala myndigheterna i fall av trängande behov framgent som hittills skola äga befogenhet att tillkalla militärmakt, därest det anses erforderligt för ordningens upprätthållande. Om så sker tror jag för min del, att det även ur försvarets synpunkt skulle vara välbetänkt att rätten att bestämma om militärens användande för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet i regeln överflyttas från de lokala myndigheterna till Kungl. Maj:t.

Med dessa ord ber jag att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Det är tre punkter, som föranlett mig att begära ordet i denna fråga. Den ena punkten är § 15 mom. 4, där jag ber att med hänvisning till reservanternas motivering få yrka bifall till deras förslag.

Den andra och tredje punkten utgöras av den reservation, som är avgiven av herrar C. G. Hammarskjöld, Strindlund, Järte och Jonsson i Risinge, vilken innehåller två punkter, och beträffande dessa skall jag be att få säga ett par ord.

I den första punkten avhandlas frågan om vem som skall inkalla militären, när militär får användas för ordningens upprätthållande. Reservanterna ha där i motsättning till utskottet ställt sig på den ståndpunkten, att det bör tillkomma Konungens befallningshavande såsom högsta polismyndighet inom länet att under ämbetsmannansvar svara för ordningens upprätthållande, och därför tala också övervägande skäl för att någon ändring här inte vidtages. Jag ber att få helt och fullt ansluta mig till denna ståndpunkt. Det måste, synes det mig, ändå vara ett ganska betänkligt förhållande, att man lägger i en partiregerings händer — en partipolitisk regering, alltså inte en ämbetsmanuaregering, utan en regering, som ibland har en viss färg och ibland en annan — att avgöra sådana ting med bindande kraft och bindande verkan för den myndighet, som dock svarar för ordningens upprätthållande, nämligen Konungens befallningshavande i länet. Jag kan varken finna, att detta är ändamålsenligt, eller finna, att det i och för sig är önskligt. Tvärtom måste jag säga, att det vinnas större säkerhet, om man låter det rena ämbetsmannansvaret träda in i stället för det konstitutionella ansvaret, när det gäller användningen av sådana här ordningsmedel.

I den punkten kan jag således utan vidare instämna med reservanterna be-
träffande motiveringen.

Beträffande den andra punkten återigen, där det talas om användningen av
militär överhuvud taget och där det redogöres för 1925 års värnpliktslag, måste
jag säga, att det är åtminstone några ord, som jag gärna ville stryka, då de en-
ligt min mening äro vilseledande. Det gäller andra stycket av reservationen.
Där heter det omedelbart efter de kursiverade orden: »såsom framgår av före-
stående redogörelse skedde denna jämkning i syfte att utesluta inkallande av
beväringens första uppbåd i 'sociala konflikter'». Herr talman! Jag ber att
få yrka, att dessa ord utgå, men i övrigt yrkar jag bifall till reservationen. Jag
skall be att med några få ord få motivera mitt ändringsyrkande.

Det är inte riktigt, som det står här i reservationen. Denna jämkning sked-
de inte i det här angivna *syftet*. Jag hade själv äran vara närvarande i det då-
varande försvarsutskottet, när denna ändring vidtogs, och den bör ses i belys-
ning av vad som säges på sidan 25 i utskottets betänkande. Situationen var
den, att regeringen hade föreslagit, att det gamla uttrycket »när det erfordras
till stillande av uppror» skulle utgå, utan att av något annat ersättas. Inom
utskottet uppstod då debatt, varvid från åtskilliga håll yrkades bifall till rege-
ringens förslag, medan en motsatt mening hävdades från andra håll. Jag vill
särskilt minnas, att det var den dåvarande ledamoten av utskottet herr Tryg-
ger, som därvid bestämt förde talan för att en sådan uteslutning inte skulle
ske. Under debatten framhölls synnerligen starkt, att inkallande av bevä-
ringens första uppbåd egentligen var en fördel, ty man hade i annat fall endast
att hålla sig till den för sin utbildning inneliggande värnpliktsstyrkan, då den
inte berördes av detta förbud, utan den måste i alla fall fortfarande kunna an-
vändas. Inför detta faktum, vars riktighet inte kunde bestridas, blev man
litet betänksam även på den andra sidan, och då föreslogs, om jag minns rätt,
av herr Trygger, att man skulle sätta in orden »eller dess säkerhet eljest» det
kräver i stället för »när det erfordras till stillande av uppror», och till ytter-
mera visso står i det dåvarande utskottets betänkande, att det skedde med hän-
syn till sådana angrepp som skulle avvärjas, då det gällde rikets säkerhet, »*de
må komma utifrån eller inifrån*», och detta kan man läsa i utskottets nu före-
varande betänkande på sidan 25. Syftet med insättandet av dessa ord var
alltså inte att utesluta användningen av militär vid sociala konflikter — det var
regeringens syfte med uteslutandet av de nyss anförda orden »när det erfordras
till stillande av uppror» — utan syftet var att finna en sammanjämningslinje
mellan dem, som ville behålla detta »när det erfordras till stillande av uppror»,
och dem, som ville helt och hållet stryka det. Det uttalades också med synner-
lig skärpa, att upproret var ett sådant faktum, som kunde sätta rikets säkerhet
i fara, och då hjälpte ingenting, då skulle och kunde militären användas, så
att både den, som fanns i tjänstgöring, skulle kunna utkommenderas och bevä-
ringens första uppbåd inkallas. Det är litet felaktigt och vilseledande att
säga, att detta skedde i syfte att förhindra militärens användning i sociala kon-
flikter. Meningen var, att man skulle använda den, så snart det krävdes för
rikets säkerhet, oavsett om grunden härför låg i sociala konflikter eller icke,
men man skulle inte använda den, där det *uteslutande* var fråga om sociala
konflikter och ingenting annat. Den, som läser utskottsbetänkandet, torde
också snart komma underfund med att detta var förhållandet.

Det är denna synpunkt, som jag ansett mig böra framhålla, då reservanterna
kanske kraftigare än utskottet genom denna formulering faktiskt kommit att
ge en viss men dock felaktig bekräftelse på riktigheten av den uppfattning, som
gjorts gällande, att 1925 års utskott skulle ha intagit. Det är, herr talman,
dessa synpunkter, som göra, att jag ber att med avseende på denna punkt få

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

yrka bifall till herr Hammarskjölds m. fl. reservation, dock med strykande av orden »såsom framgår av förestående redogörelse» etc.

Herr Möller: Herr talman! Jag har tillåtit mig begära ordet för att ytterligare efterlysa bevisningen för att den svenska staten skall kosta på sig omkring en miljon kronor årligen hädanefter, därför att vi hade en absolut undermålig polisledning i Ådalen. Det finns icke något annat skäl för denna proposition. Jag trodde, att herr socialministern skulle vara i stånd att i dag visa oss, att reservpolisorganisationen icke hade fyllt sin uppgift. Jag konstaterar, att på den punkten har bevisningen totalt brutit. Det är ingen bevisning, att vid något tillfälle länsstyrelsen har fått nöja sig med ett mindre antal poliser än den har begärt. Det vore bevisning, om man kunde ifrån regeringens sida konstatera, att det antal poliser, som har använts, icke har kunnat lösa den uppgift, som de skulle lösa. Det är väl ändå kärnpunkten. På den punkten har jag sökt efter upplysningar i propositionen, och jag har sökt efter upplysningar på annat håll, men jag har icke kunnat finna någon upplysning. Om man läser de tabeller — det är ju egentligen de, som säga någonting i ärendet — som finnas i propositionens bilaga A på sidorna 68—78, och ser efter, hur reservpolisen har använts, i hur stort antal den har tagits i anspråk o. s. v., så måste jag betrakta dessa tabeller som avgörande bevisning emot påståendena om det behov, som nu skulle ha anmält sig. Ett större antal reservpoliser har under åren 1929—1931 vid arbetskonflikter i själva verket endast förekommit två gånger, nämligen vid omnibusstrejken i Solna, då man en dag hade 67 reservpoliser i tjänst, då man 1 å 10 dagar hade 38 reservpoliser i tjänst och då man under 10—20 dagar hade 14 reservpoliser i tjänst, och vidare vid konflikten i Ådalen, då man rekvirerade 46 poliser ifrån Stockholm, vilka ju, som vi veta, inte kommo till användning. Om man vill, kan man ju säga, att vid motortävlingen i Torslanda det användes ett jämförelsevis stort antal reservpoliser, nämligen 24, men var jag än eljest söker i dessa tabeller, så finner jag ett mycket ringa antal reservpoliser överhuvud taget uttagna till något slags tjänstgöring.

Låt mig nu säga: Utgör detta ett bevis för att det inte fanns tillräckligt många reservpolismän? Är det därför, som man använt så få och i regel nöjt sig med två eller tre? Eller har man inte haft behov av några? Ja, för min del kan jag inte förstå annat än att det måste bero därpå, att man inte haft behov av något större antal poliser annat än i mycket sällsynta undantagsfall. Och som sagt är den fråga, som skall besvaras, innan man kan anse, att någon bevisning föreligger för behovet av den organisation, som riksdagen nu behandlar — jag talar då inte om kriminalpolisen och allt det där, utan jag håller mig till statspolisen — om i något av dessa fall polisen varit ur stånd att med den styrka, som har varit tillstädes, fullgöra sin uppgift, återställa ordningen, där den har varit störd, eller bevara ordningen, där man har kunnat befara, att den skulle komma att störas.

Jag väntar med mycket spännt intresse på svar. Herr socialministern har sagt två saker, som så att säga skulle vara tillägg till den bevisning, som har förekommit förut. Det ena är, att alla landshövdingar enhälligt ha förklarat, att man behövde mera polis, och det andra är, att i två fall — för så vitt jag inte missuppfattade det — har man inte kunnat ställa det antal reservpoliser till förfogande, som vederbörande länsstyrelser begärt. Den senare punkten har jag redan berört. Vad den första punkten beträffar, så undrar jag, hur den polismyndighet — i detta fall handlar ju länsstyrelsen såsom polismyndighet — skulle vara beskaffad, som på en förfrågan ifrån socialministern, huruvida den ville ha mer polis, som staten skulle bekosta och som skulle ställas till länsstyrelsens förfogande, när en gång någonting hotande kunde tänkas

yppa sig, sade: nej tack, det ha vi inte något bruk för. Jag tycker, att det är ungefär lika kvickt som att fråga till exempel förre generalstabschefen, huruvida man inte borde förse landet med något större försvarsorganisation. Jag tror inte, att man ifrån regeringens sida behövde tveka om vad svaret skulle bli. Jag kan för min del icke inse, att man på dessa subjektiva uppfattningar hos dem, som på grund av sitt ämbete ha en naturlig inställning i detta avseende, kan bygga upp ett sådant tänkesätt, att alla skäl och fakta, som tala för den motsatta uppfattningen, skulle vara vederlagda och borta bara därför, att landshövdingarna och länsstyrelserna tycka det kunna vara angämligt att få litet mera polis, att kunna disponera litet mera polis då och då. Jag kan för min del icke tillmätta dessa länsstyrelsernas yttranden en sådan fullkomligt avgörande betydelse, som man ifrån regeringens sida i detta fall har gjort.

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Men det finns andra reflexioner att knyta till detta ärende och tyvärr andra ärenden, som härstamma från socialdepartementet, på dagens föredragningslista. Jag skulle vilja säga, att denna proposition utgör ett mycket ledsamt tecken på faran av frisinnaade regeringar i tider sådana som dessa. Jag är inte säker på, om det hade suttit en högerregering under året efter Ådals-händelserna, att denna regering skulle ha vågat framlägga ett förslag, som i denna tid skall kosta staten en miljon onödiga kronor på de lösa — ursäkta, jag säger — lösa påståenden om behov av mera polis i landet, som hela denna proposition i verkligheten bygger på. Jag är, som sagt, inte alls säker på att en högerregering skulle ha vågat.

Vad jag däremot är fullkomligt säker på, är det, att om en högerregering hade framlagt ett förslag av denna art, hade den i riksdagen kommit att möta en praktiskt taget enhällig vänster, som hade sagt nej till förslaget. Bättre grundat är det sannerligen icke. Jag är fullkomligt säker på att de ledamöter av det frisinnaade partiet, som nu komma att rösta för utskottsförslaget, skulle ha sagt — om inte ordagrant så till sitt innehåll precis detsamma — som jag säger här i dag beträffande den sakliga motiveringen för propositionen. Om man då inte hade kunnat ge dem någon bättre bevisning för behovet av denna statspolisorganisation än som här är lämnad, skulle de hava sagt: Kunna ni inte motivera förslaget bättre, vilja vi inte vara med.

När nu finansministern vid varje plenum praktiskt taget under de sista månaderna utom detta — vi få kanske höra det vid en annan punkt på föredragningsordningen, jag vet det visserligen inte — har förklarat, att det finns ett livsintresse för svenska staten nu, och det är att spara på alla punkter, där det överhuvud taget kan sparas, måste jag ju säga, att jag tycker, att det är ett lättsinne över alla gränser att på så lösa grunder som här föreslås, att vi skola medverka till ökade statsutgifter på denna ansträngda budget. Jag gratulerar herrarna, när ni skola taga denna miljon från statstjänarna, ty det blir ju i alla fall de, som få betala detta anslag — skulle jag tro. Ja, det blir andra grupper också — kanske för all del — som få bidra till detta, men för att skaffa dessa onödiga 200 poliser skola ni skära ned dyrtidstilläggen. Det kommer säkert att ske. Det är jag övertygad om. Jag kan inte förstå er ställning. Jag måste uppriktigt säga, att jag begriper bara en enda sak, och det är den, som herr Borell betecknade såsom kärnan i hela denna historia, nämligen att det behövs ingen bevisning här, ty vi ha en samling kommunister, som hota samhället och för den skull måste vi ha en bättre polisorganisation! Ja, jag vet ju, att den psykosen, som är skapad av kommunistkräcken, är mycket vanlig nu, och denna kommunistkräck blir tydligen för samhället en ytterst dyrbar psykos.

När jag nu tittar i utskottets utlåtande för att se efter vad man skall säga om kommunisterna, vill jag fråga herrarna: Ha herrarna sett, vad man egent-

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

ligen åberopar såsom stöd ur kommunistkräckens synpunkt för det här förslaget? Jo, utlandet, att det är så förskräckligt i utlandet och vi därför skola ha en sådan här miljonpolis. Vi behöva alltså inte ha några andra skäl egentligen för det här förslaget än att kommunisterna och måhända även andra grupper i samhället ha förklarat, att de vilja omstörta detsamma.

Ja, det är inte första gången under denna riksdag särskilt och det blir, fruktar jag, inte heller den sista, då jag har önskat, att några av liberalerna från tiden före 1914 eller ännu hellre liberalerna från ännu längre tider tillbaka kunde ha suttit i riksdagen. Mina herrar, vi tycka inte att kommunisterna äro trevliga, och vi äro inte heller så rädda för dem som ni. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att allt detta, som den nuvarande regeringen i dagens plenum skall genomdriva med de s. k. frisinnade rösterna, utom vilka röster det inte skulle gå, skulle högern för 20 år sedan ha tagit med uppräckt händer gentemot socialdemokraterna — nämligen — därest det inte hade funnits ett liberalt parti, som såg en smula fördomsfriare på samhällsutvecklingen och på ett annat sätt bedömde verkningarna av sådana åtgärder, som den nuvarande regeringen i det här avseendet är inne på. Herre Gud! Hade vi inte fått rösträttsreformen 1918, hade vi socialdemokrater försökt ställa till en revolution! Det finns inte det ringaste tvivel därom. Det, som har gjort, att vi ändå inte äro så farliga, är det förhållandet, att herrarna slutligen förstodo, att man åtminstone måste skapa en politisk demokrati i Sverige. Men vi voro visst farliga före den tiden? Herrarna hade åtminstone lika mycket anledning att vara ängsliga för oss då för tiden, som ni nu äro ängsliga för kommunisterna. Jag ville säga: Mycket, mycket mera, eftersom vi voro åtminstone — låt mig säga — hundra gånger så starka som kommunisterna ännu i det här landet hava blivit. Men trots detta och trots att det bedrevs en skräckpropaganda mot socialdemokratien hos hela den gamla överklassen, hade den dåtida liberalismen kurage nog att säga nej till uppenbart reaktionära påhitt.

Jag måste ju beklaga den utveckling, som i det här avseendet har ägt rum. Kommunistkräcken står oss dyrt, och Ådalstragedien skall tydligen också bli mycket dyrbar för det svenska samhället. Vari består emellertid Ådalstragedien i verkligheten? Jo, den bestod däri, att man på en punkt av landet hade lyckats åstadkomma en samling omdömeslösa myndigheter. Jag hoppas, att detta är exempellöst. Är det så, att man verkligen fruktar, att det skall vara likadant på andra håll, om någonting skulle hända och att man därför eventuellt behöver denna organisation, så vore det verkligen alltför bedrövligt i det svenska samhället. Jag kan ju inte hjälpa för min del, att jag har det intrycket, att man här fångat en sak i flykten. Vi ha haft en arbetarrörelse i 50 år och en mycket stark arbetarrörelse i åtminstone 30 år. Det har funnits tillbud till säkert lika allvarliga svårigheter många gånger under denna arbetarrörelses historia som i Ådalen, men det har inte hänt någonting annat än möjligen, att några personer ha fått kläderna sönderrivna, möjligen ett sabelhugg under en demonstration. Att människor blivit nedskjutna ha vi inte haft någon kännedom om, och jag skulle väl kunna antaga, att nervpåfrestningen till exempel under storstrejken 1909 var minst lika svår på många håll i landet som påfrestningen på nerverna under den 13 och 14 maj i Ådalen i fjol. Man kände emellertid till andra metoder än nu för att reda sig mot svårigheterna, och förstår man bara att tillämpa samma metoder, som man gjorde före den 13 och 14 maj i fjol, går det ganska enkelt att klara sig med den polisorganisation, man nu har.

Här påstår man, att reservpolisorganisationen inte kan utnyttjas? Ja, men meningen är väl, att för reservpoliserna skola finnas ersättare. Det är väl inte meningen, att om man tager reservpolis från en stad, där det finns sådan

polis, att inte vederbörande myndighet skall kunna ersätta de bortkallade poliserna. Det är ju en ren organisationsfråga. Det skulle väl vara högst besynnerligt, om vi inte skulle vara i stånd att lösa en sådan enkel uppgift som att i Stockholm ersätta ett 50-tal bortkallade poliser eller att i Göteborg ersätta ett jämförelsevis ringa antal bortkallade reservpoliser — jag vet inte huru många Göteborg har — även om man tog bort hela polisreservstyrkan från Göteborg. Det kan inte vara riktigt, att man inte skall kunna mobilisera reservpolis vid behov, och om det är riktigt, bör man på den punkten åstadkomma den nödvändiga förbättringen av polisorganisationen. Det finns vissa frågor, där tiden rider fort, och det finns andra frågor, där det vore, som om tiden hade tunga bojor om fötterna. 1925 beslöts den nuvarande polisorganisationen med en reservpolis på 186 man. Den har på grund av städernas befolkningstillväxt ökat en smula under årens lopp. Det ifrågasattes, att den styrkan var för liten och att man skulle ha behov av en reservpolisorganisation — om jag minns rätt — på 234 man. Regeringens förslag omfattade bara 186. Jag reserverar mig för något eventuellt minnesfel, men försåvitt jag kan påminna mig, höjdes det inte en röst i riksdagen vare sig i första kammaren eller i andra kammaren, att man skulle gå in för någon större organisation. Nog är det väl ändå rätt besynnerligt, att vårt omdöme då var så absolut galet, som det tydligen måtte ha varit, ty inte ha dessa 7 åren väl kunnat åstadkomma en sådan total förändring i samhällets struktur. Kommunisterna funnos då som nu — precis. De hade en styrka, som organisatoriskt åtminstone inte var mindre, snarare något större än nu, och de hade ungefär ett anhängarantal vid valen, som var precis detsamma som nu. Det var egentligen ingen skillnad alls, men, som sagt, riksdagens omdöme var då tydligen synnerligen bristfälligt, eftersom det antagna förslaget i dag skall kasseras av samtliga borgerliga partier, vilket jag är övertygad om kommer att ske vid voteringen. Den frisinnade regeringen kan ju alltid vara säker på att om den lägger fram reaktionära förslag, får den alltid majoritet. Det finns inte det ringaste tvivel om den saken.

Det finns andra frågor, mina herrar, där det inte går så lätt att stampa fram lösningarna ur marken. Vi sakna många förslag vid den här riksdagen och vi ha saknat dem vid flera riksdagar förut. Jag tänker nu på sådana frågor, där utredningarna aldrig bli färdiga och där man inte behöver två månader eller, om vi skola vara generösa, tre månader för en utredning, utan där man behöver 25 år, och där man ingalunda efter dessa 25 år är färdig med utredningen. Åtminstone är det de bristfälliga utredningarna, som åberopas, när man inte vill lägga fram ett förslag. Det här förslaget däremot gick lekande lätt att lägga fram. Här behövdes inga betänkligheter! Herre Gud, en miljon kronor för att förstärka samhällets skyddsvakt, som det heter, och miljonen — den finns ju alltid! Jag är övertygad om, att hade herr socialministern föreslagit en dubbelt så stor organisation, hade han fått den. Hade han föreslagit en hälften så stor organisation, hade han fått den.

I denna sak behöver man nämligen inte argumentera. Man behöver inte bevisa någonting. Här finns en vilja. Det är punkt och slut, och det visar, att när det finns en vilja, då kan också riksdagen någon gång handla.

Jag kan inte annat än djupt beklaga, att man har funnit det nödvändigt att föreslå något sådant, som det vi nu behandla här. Ni förbättra nämligen inte skallarna på landsfogdar, militärer och landshövdingar genom att införa en statspolis, och det är en sådan förbättring, som behövs. Det gör ni inte med det här förslaget, och därför få ni inte heller bli alltför förvånade, om människor, som inte kunna erkänna, att Ådalen på denna punkt bevisar någonting, med bedrövelse se de slutsatser, som man inte endast bland högern utan även inom den s. k. borgerliga vänstern drager utav de sorgliga Ådals-

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

händelserna. Dessa samma människor, som inte kunna godkänna de slutsatserna och således inte kunna erkänna deras berättigande, ha dock i årtal väntat på en arbetslöshetsförsäkring — för att nu bara nämna en sak — som man aldrig kan bli färdig med att lägga fram. Dessa människor måste tycka, att detta förslag är ett ganska illavarslande tecken i fråga om det svenska samhällets utveckling.

Det är ju inte så, som har understrukits ifrån flera håll, att vi ha någonting att invända emot, att staten har maktmedel till sitt förfogande för att hävda sin auktoritet. Men precis som vi förut sagt om militärväsendet — det får inte vara något självändamål, i alla fall skall det inte kosta mer än det behöver kosta, så säga vi om detta. Vi ha bett er spara 17 miljoner på militärhuvudtiteln. Vi skulle vilja, att ni spara en miljon kronor här, men, mina herrar, sparsamheten är ju till på andra punkter än just på den här. Sparsamheten skall gå ut över vissa människor, och det är en politik, som vi för vår del finna förkastlig och som vi tro är mycket, mycket olycklig. Ni skola inte tro, att man kan skilja bort denna polisfråga som en fristående företeelse från allting annat, som förekommer i våra dagars samhälle. Den sättes in i sin ram, och riksdagens handlingssätt kommer att bedömas, när man ser sakerna i sitt sammanhang. Jag gratulerar de borgerliga partierna samt och synnerligen till det sammanhang, som ni här hålla på att skapa!

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Herr Möller använde mycket hårda ord, då han ville karakterisera det förslag, som nu föreligger till prövning. Han uttalade bland annat, att här föreligger ett uppenbart reaktionärt påhitt, som alltså efter hans mening borde med bestämdhet avvisas. Jag skall inte låta förleda mig att närmare gå in på en diskussion på den punkten, men jag skall tillåta mig att konstatera, att det uttalande, som herr Möller nu gjorde om den mera principiella innebörden av detta förslag, står i mycket bestämd motsats mot uttalanden i den socialdemokratiska partimotionen i denna fråga, där motionärerna direkt uttala, att de inte hava något i princip emot en statspolis, om den visar sig vara erforderlig. Herr Möllers uttalanden stå också i mycket bestämd motsats mot den socialdemokratiska reservationen i det sammanfattade utskottet, och jag är övertygad om, att kammaren själv kan vitsorda, att det anförande, som hölls av herr Schlyter såsom representant för utskottsreservanterna i början av debatten, alls inte innehöll någonting, som skulle tyda på en sådan principiell motvilja mot en anordning av det slag, som här är förordad.

För min del var jag också, som kammaren torde ha funnit, angelägen att betona, då jag inledde mitt anförande, att jag fann det särskilt glädjande, att man ifrån alla håll i princip anslöt sig till tanken på att offra vad som kunde visa sig vara erforderligt för att skapa en så stark ordningsmakt, att rättsordningen under alla förhållanden kan skyddas. Det förefaller mig, som om det då skulle vara mycket uppenbart, att om man erkänner denna princip, det sedan inte kan vara fråga om annat än en ren omdömessak, hur stor denna ordningsmakt skall skapas för att vid olika tillfällen kunna tillfredsställa de krav, som samhället har rätt att ställa på den. Då har jag för min del mycket svårt att finna, hur den, som vill fastställa ett visst bestämt antal, kan betraktas som reaktionär, medan däremot den, som vill sätta antalet något lägre, skall vara fri från en så uppenbart hård beskyllning. Herr Möller fäste, som han sade, den allra största vikt vid, att ingen som helst bevisning kunnat förebringas om behovet av denna förstärkning av polismakten. Han tillspetsade det så, att han sade, om jag förstod honom rätt, att det i verkligheten icke finnes nå-

got annat skäl för detta förslag än den odugliga ledningen för den ordningsmakt, som hade hand om händelserna uppe i Ådalen i fjol. En annan talare har också sagt, att man från regeringens sida har fäst det allra största avseende vid händelserna i Ådalen och att man tagit dem som utgångspunkt för detta förslag. För min del har jag redan i mitt förra anförande betonat, att så tillvida äro Ådalshändelserna en utgångspunkt för detta förslag, att de med största tydlighet ha ådagalagt nödvändigheten av att på annat sätt än vad som där skedde sörja för ordningens upprätthållande vid alldeles särskilt svåra oroligheter, och för att undvika militärs användande var det därför enligt min mening nödvändigt att ordna med en effektiv förstärkning av den civila ordningsmakten, polisen. I annat avseende har varken jag eller propositionen särskilt åberopat händelserna i Ådalen.

Det förhåller sig beträffande bevisföringen i fråga om det, som nu skall göras, utan tvivel så, att det är mycket svårt att tillfredsställa de krav, som herr Möller uppställt. Han bestrider nämligen, att man har rätt att fästa något avseende vid vad länsstyrelserna, konungens befallningshavande i länen, i detta avseende haft att andraga. Han framhåller, att vad de säga, kan man inte fästa avseende vid, därför att en sådan chef för en polismyndighet finns inte, som skulle avböja en förstärkning, om den erbjödes. I detta avseende ha länsstyrelserna haft tillfälle att först andraga, vilka brister som för närvarande föreligga och vilka önskemål de hava för en förbättring eller ett avhjälpande av dessa brister. Såväl vid rådplägnung som genom skriftliga yttranden hava de haft tillfälle att framföra sina uppfattningar och det vore väl ändå rätt egendomligt, om man inte hade rätt att fästa avseende vid den absolut enstämmiga mening, som av dessa ordningens upprätthållare i orterna frambäres om det oavvisliga behovet av en snar och stark förbättring av ordningsmakten.

Sedan talade herr Möller rätt ingående om reservpolisen. Han sade, att det för närvarande måste vara ordnat så, att ersättare anskaffas för de reservpoliser, som utkallas. Tyvärr är det enligt 1925 års polislag inte på det viset. Det finns inte några sådana bestämmelser och det har inte vidtagits några anordningar, varigenom ersättare anskaffas för de reservpoliser, som tagas bort från städerna. Nu har, som kammaren finner, i den föreslagna propositionen gjorts ett försök att ordna den saken, och på den punkten ha också de socialdemokratiska reservanternas anslutit sig till vad som föreslagits. Man har nu försökt att ordna det så, att ersättare skulle kunna erhållas, så långt det låter sig göra, för de reservpoliser, som utkallas från städerna, men det ligger, som jag trodde, att jag i någon mån hade antytt i mitt förra anförande, i reservpolisystemets princip, att detta system inte kan komma till användning i tillräcklig utsträckning, om oroligheter samtidigt utbryta på flera platser i riket. Och tyvärr är det nästan alltid så, att om en stark orosstämning gör sig gällande i landet, den hastigt sprider sig från den ena orten till den andra och ofta tager en sådan utbredning, att man inte har möjlighet att taga bort polis från en ort till en annan. Även om i viss utsträckning ersättare för reservpolis kunna anskaffas, blir dock alltid med detta system stora risker och stora svårigheter förenade, när det gäller att taga sådan polis i användning för verkligt omfattande oroligheters stillande.

Herr Möller förbigick, såvitt jag förstod honom rätt, alldeles de andra uppgifter, som enligt propositionen skulle tilläggas denna ordningspolis. Jag har sökt göra gällande, att alldeles oavsett, huruvida orostillfällena komma att bli få eller möjligen inte alls komma att inträffa, man har otvivelaktigt behov av en polis av åtminstone den styrka, som här är föreslagen, för att den normala polisen på landsbygden skall kunna fullgöra sina uppgifter på tillfredsställande sätt. Det är visst inte så, att man här sätter till en polisstyrka, som skall gå och vakta på, att oroligheter skola komma att inträffa. Man har givit

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket
(Forts.)

denna polis uppgifter, som äro fullt tillräckliga och i och för sig så betydelsefulla, att samhället kan ha all anledning att ordna även den sidan av saken.

Herr Möller sade slutligen, att man får se till, att det inte blir fråga om något självändamål och att man inte skapar mera polis, än som är alldeles oundgängligt nödvändigt. Ja, det är just den principen, jag sökt tillämpa på det här området. Det är uppenbart, att man kan hava mycket olika meningar om, hur man lyckats, men uppgiftens förutsättning var inte att skapa en statspolis för självändamål, eftersom den har fullt upp att göra med i och för sig nyttiga och nödvändiga arbetsuppgifter. Den skulle inte heller göras större än vad som var oundgängligt nödvändigt.

Detta har varit ändamålet, huvudsyftet vid utformningen av denna proposition. Jag tror, att man inte kan ha rätt att säga, att i detta huvudsyfte behöva ligga några som helst vare sig reaktionära eller i andra avseenden klandervärda synpunkter. Syftet har allenast, som jag tillåtit mig förut framhålla, varit att giva samhället möjlighet att kunna hävda sin makt — hur svåra situationerna än kunna komma att bliva — och detta torde för samhällets egen skull vara oundgängligt nödvändigt.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag har funnit mig uppfordrad att begära ordet för att yttra något i det föreliggande ärendet ur pacifistisk synpunkt, eller, som man också kan uttrycka det, ur parlamentarismens synpunkt. Därmed kommer man också in omedelbart på de djupliggande orsakerna till den föreliggande propositionen.

Anledningen är ostridigt tilldragelserna i Lunde. Men vad var anledningen till dessa tilldragelser? Jo, på djupet var det sociala existerande motsättningar. Problemet var sålunda däruppe allenast att förekomma, att det vid detta tillfälle icke tog sig uttryck i blodiga sammandrabbningar och avgöranden på våldets väg. Om det hela var rätt organiserat eller inte, känner jag ej, men att döma av de framställningar vi läst från olika håll tycks det vara så, att den civila makten kände sig för svag eller icke tillräckligt insatt i den situation, som förelåg, så att den svek förarskapet för att avvärja våld å ömse sidor genom att lägga huvudinflytandet på den tillkallade militären.

Men själva detta inslag ledde ju i alla fall till, att det gamla socialdemokratiska kravet, att militär icke må användas vid biläggande av sociala konflikter, vann en allmän anslutning i landet. Det har också varit en av bevekelsegrunderna för denna proposition, att man nu skall tillmötesgå denna allmänna önskan, och därför måste vi ha en förstärkning av polisväsendet, då ju militären icke vidare skall kunna användas.

Det är den yttre anledningen till denna proposition, och vi finna, att det icke egentligen råder någon skiljaktighet mellan regeringspartiet och socialdemokraterna om den saken i annan mån, än att regeringen vill ha en mäktig nysskapelse i polisorganisationsavseende, under det att de socialdemokratiska reservanterna falla tillbaka på en hjälp i s. k. reservpolis.

Emellertid menar jag, att bakom propositionen ligger väl ej allenast Lunde. Lunde var en förevändning för att utlösa en debatt och ett beslut om ett stort problem, som ligger i tiden, nämligen om den sociala kamp, som föreligger och den klasskillnad, som dock föreligger, samt om hur detta problem skall kunna lösas: om det skall ösas på fredlig väg genom parlamentarismen, eller om det skall lösas på våldets väg. Emellertid måste man efter allt att döma vara beredd på, att i de närmaste tiderna de sociala striderna komma att söka gå fram även på våldets väg, och därför bör, menar propositionen, ett lands sittande regering ha i sin hand ett effektivt medel för att avstyra dessa hotande försök till lösningar på våldets väg. Det veta vi ju alla, att varje regering, som representerar ett system, omgärdar sig, när den känner sig hotad av andra sy-

stems våld, med en stark polismakt eller en stark militärmakt. Det är så, med yttersta högern och yttersta vänstern och med alla mellanpartier också — sedan världens begynnelse kunna vi gärna tillägga, för att få en vidsyn på frågan.

Nu är frågan sålunda den, om i vårt lilla fredliga hörn — jämförelsevis fredliga, ty svenskarna äro ju »ett trögt släkte, men fullt av hetsigheter», och det är kanske också detta, som regeringen har tänkt på — om, säger jag, Lunde är ett tillräckligt skäl för att anse tiden vara inne att fatta posto för den förtvivlade utsikten, att tidens djupliggande konflikter icke kunna avgöras på parlamentarismens väg, utan komma att avgöras på våldets väg. Det är å andra sidan farligt att redan nu slå in på gendarmeriväsendet, om det inte absolut är behöfligt ur ett härskande partis eller en härskande regerings synpunkt. Det är i sig ett dåligt prejudikat och en vilseledande vägledning, det är att gjuta olja på elden i varje händelse, och därför bör en styrelse väl undvika det i det längsta.

För min del påverkas jag i min uppfattning dessutom av min inställning till våldet såsom det, som måste undvikas. Man får inte klandra en sittande regering, vilken som helst, om den inte har lika stor optimism som pacifismen måste ha, att man kan, om man vill, och att man i alla fall måste försöka att »avrusta människorna». Ty det är väl det första villkoret för att man på parlamentarismens väg skall kunna lösa de djupliggande problemen, göra det någorlunda, ty längre lära människorna ej under ööverskådliga tider komma.

Nu har emellertid regeringen genom detta förslags framläggande ansett tiden vara inne att värna sig i framtiden mot vida större konflikter än dem, som Lunde givit anledning till. Det är säkerligen den insikten, som ligger bakom förslaget, liksom den också ligger bakom det stöd, som den får från de mera åt höger orienterade partier av olika slag.

Det är sålunda en ganska äventyrlig inställning, som vi i dag i Sveriges riksdag skola skatta åt. Det gäller ett visst erkännande av parlamentarismens oförmåga att lösa de sociala frågorna och den sannolika utsikten att nödgas möta varandra med väpnat våld. Det är de två uppräckningarna från nazisterna å ena sidan och kommunisterna å andra sidan, som ju alla vilja, att det skall bli bra för alla människor, gudbevars, men som i alla fall äro olika intresseinställda och icke tro på parlamentarismen, utan att endast våldet, nu som uti gångna årtusenden, kommer att, när de stora konflikterna nalkas, fälla utslaget.

Gent emot detta vill jag nu efterlysa ett krav på parlamentarismens pånyttfödelse. Och det kan knappast ske annat än genom människornas avväpning såsom det första steget. Ty vad inträffar i fall en statsmakt vill och kan lyckas genomföra människornas avväpning. Jo, då upphöra i stort sett effektiva möjligheter att tillgripa det väpnade våldet, och då måste alla förena sig på olika linjer för att lösa de sociala konflikterna på parlamentarismens väg, d. v. s. genom den allmänna rösträtten, som då först kommer att kunna betyda någonting. Först på den vägen — människornas avväpning — komma de djupliggande problemen förmodligen åter till synes i parlamentarismen, som de gjorde i gamla uppmarschtider, då man trodde, att parlamentarismen var den som skulle göra det. Nu avskriver man tvärtom från våra förhandlingar de djupliggande framtidsfrågorna såsom föremål för parlamentarisk politik. Vi syssla med dagsomsorgerna, som visserligen måste upptaga oss mest, men bordlägga det andra.

Herr Möller fäste här, trots sin ansvarsfulla ställning, i alla fall uppmärksamheten på dessa andra frågor. Många förslag, som äro viktigare än detta, få vika och aldrig komma fram till någon lösning på parlamentarismens väg. Ja, det är riktigt, herr Möller! Det är riktigt också på det sättet, att just de

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

djupläggande orsakerna till militarismen och sålunda också till gendarmerismen och all sådan anda, ha en gång kunnat diskuteras i riksdagen, men numera avfärdas de av partierna. Vi ha upplevat en sådan tilldragelse också i dag.

När folket sålunda märker, att deras stora livsfrågor i framtiden inte komma till avgörande kamp på allmänna rösträttens väg genom parlamentarismen, så söka de sig andra utvägar, och då erbjuder sig närmast våldet. Krav på uppförandet å de politiska dagordningarna även av krigens och militärväsendets djupliggande orsaker, som äro så påtagliga, avslogos i denna kammare av alla partimajoriteter på yrkande av ett tillfälligt utskott. Samma krav godtogos däremot utan meningsskiljaktighet en vecka efteråt av den s. k. svenska folkriksdagen i avrustningsfrågan, som representerade 396 ombud, valda av socialistiska och frisinnade organisationer. Däri låg i alla fall en förhoppning om en renässans för parlamentarismen. Ty såsom det nu sker, premiera vi endast våldets vägar genom att inte ge folket en förvisning om, att på parlamentarismens väg också de djupliggande angelägenheterna skola kunna någorlunda lösas — genom majoritetsvöld visserligen, men ej genom blodsoffer.

De djupliggande orsakerna avskrivs i parlamenten. De djupliggande orsakerna avskrivs även från parlamentarismen av de partier, som icke anse våldet vara oundgängligt, och på det sättet gå vi fram mot historiens vanliga lösningar: genom katastrofer. Vi komma att lägga huvudvikten vid utplundring, huvudskalleplatser, tjekor, gendarmeriväsende och militarism. Men mänsklighetens väg är klart utstakad i allas våra inre medvetanden. Vi veta, att detta är den orätta vägen, och att man sålunda bör undvika den. Vi inse, att vi vilja tillbaka till den verkliga parlamentarismen, sådan den tilltänktes av den gamla liberalismen i dess vårbrytning och högsommar.

Om någon skall kunna tillägna sig redan i vår tid en sådan förnyelsens statskonst, är det väl ett land som Sverige. Det ligger bortom stormakternas våldsamma intressen. En viss civilisation har slagit rot inom samhällets olika lager. Det kan vinna stöd och gå i sele med andra mindre stater i samma situation.

Det föreliggande regeringsförslaget är alltså för tidigt framlagt, synes det mig. Det är farligt därför att det måste i sin mån främja våldets ankomst och mobilisering. Det ger ytterligare näring och sanktion av det parlamentariska undertryckandet av tillbörlig uppmärksamhet för de realiteter, som ligga bakom och underblåsa striderna.

Av dessa skäl nöjer jag mig med att rösta med reservanternas yrkande, ehuru de i sina motiv enligt min mening otillräckligt ingått på sakens kärna.

Herr Trygger: Herr talman! Jag skall för min del be att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, som innefattas i herr Hammarskjölds m. fl. reservation, dock så, att i samma reservation satsen »såsom framgår av förestående redogörelser skedde denna jämkning i syfte att utesluta inkallande av beväringsens första uppbåd i sociala konflikter», utgår. Jag har nämligen den bestämda uppfattningen, alltsedan vi handlade 1925 års värnpliktslag, att i denna lag uttrycket »då rikets försvar eller dess säkerhet eljest det kräver» innebär, att även vid sociala konflikter kan första uppbådet inkallas, såvida nämligen frågan gäller rikets säkerhet. I sociala konflikter däremot, där icke någon risk för rikets säkerhet kan komma ifråga, var det avsett, att man skulle utesluta inkallandet av första uppbådet.

Herr Larson, Edward: Herr talman! Jag blev uppkallad, när herr Möller hade ordet. Jag måste för min del protestera mot det sätt, på vilket han lade upp denna fråga, och deklarerar, att åtminstone för mig ligger denna fråga icke alls så till, som herr Möller ville göra gällande.

När jag först hörde talas om denna proposition, kan jag inte neka till, att även jag tyckte, att det skulle bli en stor utgift, som man om möjligt skulle söka undgå. Jag tänkte för min del då, att man möjligtvis skulle kunna specialutbilda någon militär, som skulle vara särskilt skickad att i händelse av ett upprepanande av sådana svårigheter, som vi fingo bevittna i Ådalen, ha att tillgå. Men när man närmare tänkte på saken, blev det snart klart, att militär i vilken form som helst väckte ytterst starkt motstånd från vissa håll, och att det överhuvud taget icke var tänkbart att komma fram på denna väg. Då återstod för mig såsom den enda utvägen att ge min anslutning till det förslag, som regeringen framfört.

Det är ju alldeles klart, att staten i de tider, som vi nu genomleva, måste vidtaga åtgärder för att skydda sig. Det är inte enbart mot kommunisterna, utan vi ha nu lika farliga organisationer på den yttersta högerkanten; när det gäller dessa, ha ju de senaste dagarna givit bevis för vad som kan ske. Därför förefaller det mig som om man borde se frågan i litet större vidd och inte enbart inrikta sig mot kommunisterna, ty det kan yppas större faror från det andra hållet än från kommunisterna.

Nu kan det inte nekas till, och det tjänar ingenting till att sticka under stol med detta, att anledningen till den kungl. propositionen och till kraven från allmänhetens sida att något skulle göras ytterst är Ådalen. Jag kan vid detta tillfälle inte underlåta att säga, att de socialdemokratiska ledarna ha nedlagt ett verkligt storartat arbete för att fostra arbetarna, och hade de kunnat behålla ledningen däruppe, skulle säkerligen de olyckliga skotten aldrig ha fallit. Men faktum är, och det kunna vi inte komma ifrån, att ledarna däruppe förlorade greppet om massorna, och ledningen övertogs av oansvariga ledare, som ville fram i ett visst syfte. Det är inför möjligheten av att en sådan fara kan upprepas, som jag för min del anser, att det visserligen är ett stort belopp, som här ifrågasättes, men i alla fall icke mycket, om man skall taga hänsyn till vad som hände i Lunde, och när man skall försöka skydda sig mot ett upprepanande av sådana händelser. Det förefaller mig att detta måste vara målet, mot vilket vi skola sträva.

Det har ju alltid varit så — jag tror att det redan förut här har sagts — att när det uppstår en fara från visst håll, vidtagas genast åtgärder för att skydda sig mot denna fara. Så var det, då man uppfann U-båtarna. Så fort detta var gjort, inriktades ansträngningarna på att finna ett medel för att hindra U-båtarnas verksamhet. Så var det med flygvapnet. Så fort detta vapen blivit uppfunnet, vidtogos åtgärder för att skydda sig mot det genom luftvärnskanoner och dylikt. Så har det varit på alla områden, såväl på de privata som de offentliga, och det är ingenting annat som göres också här. Det är ett utslag av samma naturliga strävan, att nu detta förslag lagts fram.

Det är redan så mycket sagt i denna fråga, och i synnerhet socialministern har lagt fram den så klart och tydligt, att det icke är mycket att tillägga. Jag vill endast för min personliga del ytterligare anför, att det inte alls är så, som en ärad talare här gjorde gällande, att vi på vårt håll bara följt med strömmen. Jag har mycket noga övertänt denna sak och upprepar ännu en gång, att visserligen gäller det här mycket pengar, men det är dock en liten summa, om man därmed kan skydda sig för ett upprepanande av vad som hände i Ådalen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Möller: Jag skall endast tillåta mig ett par korta repliker! Herr socialministern ansåg sig kunna mot mitt yttrande återöppna den motion, som är väckt från vårt håll i ärendet, emedan i denna motion uttalas följande: »Vi ha heller ingenting i princip att invända mot upprättandet av en statspolis,

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

om detta visar sig tjänligare för ändamålet än den nuvarande reservpolisorganisationen».

Men det är ju detta »om» det hänger på! Det är ju det vi vilja skall bevisas! Det förhåller sig inte så, att tvisten står om hur man skall organisera polisen. Vi vilja bara ha det gjort på det bästa tänkbara viset.

Då socialministern förklarar, att detta inte kan vara ett reaktionärt påhitt, därför att man i princip anser sig inte behöva vända sig mot själva grundtanken, är det ungefärligen lika kvickt som om man ansåge, att det icke kan finnas reaktionära åsikter i militärfrågan, därför att alla erkänna det principiella berättigandet av ett försvar.

Vad jag menar är naturligtvis, att förslaget blir reaktionärt, därför att det icke här presterats, och inte kan presteras, den nödiga bevisningen för förslagets nödvändighet. Och om man ändå skapar en polisorganisation, som inte behövs, så är det vanligt att de reaktionärt inställda samhällslagren ta den i alla fall, ty de tycka ju att de ändå känna sig litet säkrare, än de skulle göra annars. Men detta har aldrig varit vänsterns sätt att resonera i sådana ting som dessa.

Nu förklarade herr socialministern, att jag förbigick de andra uppgifterna, som polisen skulle ha. Ja, det gjorde jag, helt enkelt därför, att jag är övertygad om, att därest man till utgångspunkt för förslaget hade lagt tillgodo-seendet av dessa andra uppgifter, hade förslaget kommit att få en annan karaktär. Om man ser på fördelningen av förläggningsorterna för denna statspolis, finner man bland annat, att Stockholm skall ha 39 poliser, men att t. ex. hela Småland, som ju är ett mycket stort landskap, skall ha sammanlagt 18 poliser. Det göres nu gällande, att man anser att denna polis som normal uppgift väsentligen skulle ha trafikpolisuppgifter. Det är mycket möjligt att det föreligger behov av detta, ehuru jag ju inte kan inse att heller detta är ordentligt visat i propositionen — det finns en viss uppgift om att det kan behövas, och det kan ju vara nyttigt. Jag är nu för min del inte så säker på, att det förekommer så synnerligen många brott mot trafikförordningarna, att man behöver skärpa övervakningen i någon högre grad, men jag bestrider inte att det kan vara möjligt.

Men om så är fallet, är det väl inte meningen, att de 39 poliser, som skulle vara förlagda till Stockholm, skulle spridas över en mycket vid räjong. De skola väl ändå befinna sig något så när i närheten av förläggningsorten. Ty varken herr socialministern eller länsstyrelsen i Stockholm eller någon länsstyrelse någon annanstans kan med något längre varsel veta, huruvida man inte behöver tillkalla dem och mycket snabbt sätta dem i aktion. Om de skola skickas till en plats, låt mig säga från Stockholm upp till Ådalen, tar detta jämförelsevis lång tid. Man kan ju då inte gärna ha dem så långt borta, att det kanske tar en hel dag innan de överhuvud taget kunna infinna sig här och bege sig i väg till sin ort. Å andra sidan kan väl inte behovet av trafikpolis för Stockholms och Uppsala län vara dubbelt så stort och ändå mer än behovet av trafikpolis i det mycket stora landskapet Småland?

Jag menar alltså, att det från mina utgångspunkter hade varit förnuftigt, om man med hänsyn till ett mera normalt polisbehov gjort utredningen och ordnat denna sak. Men nu har man börjat i galen ända. Man har som utgångspunkt tagit en situation, i vilken vi kunna tänkas slippa att någonsin komma, en situation, där statspolisen skulle kunna fylla sin verkliga, egentliga uppgift. Det kan också hända, att vi komma i den situationen med, låt mig säga, fem års mellanrum. Det är detta, som ligger som utgångspunkt för hela anordningen. Det är för den uppgiften den skapas. Men eftersom man ju måste anse, att förslaget inte kan motiveras med detta, så samlar man ihop de andra uppgifterna, fastän organisationen ej är uppbyggd särskilt med hän-

syn till dessa andra uppgifter. Därför ansåg jag mig också kunna förbigå dem. Jag är övertygad om, att man skulle ha gjort förslaget annorlunda, därest man, som sagt, hade tänkt på, vilka uppgifter polisen normalt skulle ha. Även på den punkten skulle man göra försök.

Om det nu är så, att man inte ordnat ersättningsfrågan i 1925 års polislag med reservpolis, så skall man inte därav dra den slutsatsen, att man behöver skaffa 200 nya polismän. Det räcker med den slutsatsen, att man skall skapa en ersättningsorganisation, och det ha vi för vår del inte något att invända emot. Jag måste säga, att det låter mycket bra, när herr Larson i Lerdala säger, att farorna komma från högerhåll — det kan ju vara intressant för högern att höra, att farorna från det hållet i själva verket sannolikt måste anses vara mycket större än farorna från kommunisthåll.

För min del menar jag, att allt handlande i panik leder till felaktiga åtgärder och till åtgärder, som icke äro nyttiga, utan i stället skadliga. Och det är enligt min mening en panikproposition, som vi ha på vårt bord. I den mån den inte är reaktionär, är den en ren panikproposition. Det kan jag för min del inte vara med om. Det har ju hetat en gång, att man behövde denna kammare, som vi sitta i här, för att inte statsmakterna och framför allt riksdagen skulle springa åstad i oträngt mål och på grund av någon uppblossande, tillfällig sinnesstämning företaga åtgärder, som icke äro av behovet påkallade. Första kammaren skulle ju vara en besinningsfullhetens hemvist, där man skulle bromsa upp de äventyrligheter, som kunde befaras på grund av uppgjagade folkstämningar, eventuellt av andra kammaren. Ja, vi få ju se, om det finnes någon besinning i den här kammaren på borgerligt håll. Jag har inte mycket hopp om det för min del. Jag misstänker, att om kommunistkräcken har gripit djupt någonstans, är det bland de borgerliga elementen just i den här kammaren, där man ju på den punkten känner kanske ännu starkare än någon annanstans i landet. Så att besinningsfullheten, den få vi väl antagligen leta efter, när beslutet skall fattas.

Ja, jag har ingenting vidare att tillägga. Jag säger det, att jag begriper inte en regering, som i dag vill tillstyrka att i onödan kasta bort en miljon för svenska folket. Det är det, som det är fråga om.

Herr Löfgren: Herr vice talman! Jag uppkallades av herr Möllers första anförande, när han frammanade ädla skuggor av vördade liberala fäder som en varning mot att följa regeringens förslag. Jag har under hela den tid jag varit i riksdagen vid mera högtidliga tillfällen alltid hört, när det gällt att förebrå oss tyvärr fåtaliga liberaler för vårt reaktionära handlingssätt, huru helt olika det var för tio, femton år sedan, hur helt annorlunda den var, den reformanda, som gjorde sig gällande hos dem, vilka i förfluten tid representerat de liberala eller frisinna partier. Detta tal är sålunda inte mycket att fästa sig vid. Men jag tycker ändå, att det går litet för långt, när man vill påstå, att en av de centrala idéerna i det liberala partiets politik, nämligen att statsmaktens auktoritet med alla medel böra upprätthållas, är något nyliberalt påfund. Det har dock tvärtom under alla tider varit så, att samtidigt som man vela verka för reformer och samtidigt som man velat undvika lagstiftningsåtgärder, vilka med rätta kunnat betecknas som en klasslagstiftning, har man på liberalt håll vidhållit kravet på att rättsordningen och ordningen inom samhället under alla förhållanden skulle vidmakthållas. Jag trodde också att döma av tidigare anföranden här och av reservationens innehåll, att det socialdemokratiska partiet stod på samma ståndpunkt och att det sålunda gällde en ren lämplighetsfråga, om vi borde anta det här föreliggande förslaget eller inte. Men eftersom nu principerna kommit att beröras, så ber jag att få säga några ord i frågan även ur principiell synpunkt.

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Det är ju så, att man närmast på grund av vad som hände i Ådalen och som givetvis, liksom allt som händer, från olika sidor uppfattas på olika sätt, fick ögonen öppna för vådorna av att använda militär i sociala konflikter av den art, som det här är fråga om. På samma gång som för militärens räkning kunna inkasseras de vänliga ord, som herr Branting yttrade om militären såsom relativt skuldfri för vad som inträffade däruppe, vill jag uttala den förmodan, att han såväl som andra har den meningen, att användningen av militär så vitt möjligt bör undvikas, för det första med hänsyn till de motsättningar, som därvid lätt skärpas mellan de unga krigsmännen och de fäder och bröder, till vilkas krets de höra, och för det andra — och detta har med bildandet av en ny förstärkt poliskår att skaffa — därför att militären inte är fäst vid att fullgöra polisens uppgift. Militären är inställd på att skjuta, men däremot inte på att med lämpor upprätthålla ordningen. Redan av det skälet blir man ju tvungen, då ordningen i varje fall och under alla omständigheter måste upprätthållas, att begagna sig av en av samhället anlitad, civil polismakt. På samma gång som man sålunda till det minsta möjliga vill inskränka nödvändigheten att begagna sig av militärmakt, är man ju också angelägen att om möjligt röja upp och få bort de tendenser till bildande av enskilda militära kårer, som på sista tiden gjort sig gällande. Det föreligger här i kammaren en motion, som är under behandling och som riktar sig mot dessa tendenser till bildande av beväpnade kårer, vilka ha till föregivet syfte att vid blivande konflikter upprätthålla ordningen men i själva verket kunna bli farliga vapen i eventuella ytterlighetspartiers händer. För min del kommer jag att ge det stöd, som kan ligga i min röst, åt det förslaget, och jag är övertygad om, att det nu kanske mer än någonsin är nödvändigt att åt båda hållen ta bestämt avstånd från dylika tendenser. Men vad har man då kvar att göra? Man har väl knappast något annat än att se till, att vår polismakt är beredd att vid olika tillfällen och även under starka påfrestningar upprätthålla ordningen. Där kommer då frågan upp: statspolis eller kommunal polis? Och då måste väl ändå erkännas, att vad som hände uppe i Ådalen och som nog inträffat även tidigare bevisat den nuvarande polisens otillräcklighet, och denna otillräcklighet hänger till stor del samman med att det ankommit på kommunerna att inte bara bekosta polisen utan även utrusta den. Och hur mycket pacifist man än är, måste man fråga sig, om det kan vara skäligt att låta en fyra, fem, sex polismän utan minsta beväpning eller knappast något tecken på sin ställning samt utan en batlong som vapen röra sig bland en upphetsad folkmassa.

Om vi sålunda kunna vara överens om att ur principiell synpunkt upprätthållandet av en tillräckligt stark polismakt är den enda vägen att komma fram på, återstår att avgöra, huruvida den nu begärda organisationen är behövlig, om den inte är för stor och dyrbar. Jag skall inte gå närmare in på den saken, men jag vill personligen göra den deklarationen, att jag funnit vad herr socialministern anfört vara övertygande. Jag vill inte dra så långt gående slutsatser av vad som hände i Ådalen, att jag endast på den grund skulle i någon sorts panikstämning ansluta mig till regeringens förslag. Men jag är alldeles övertygad om, att en förstärkning och en förbättring av polisorganisationen och det i form av statspolis, är ett krav, som länge har stått på dagordningen och som ju förr dess hellre bör infrias.

Jag ber därför i den säkra känslan, att jag handlar fullständigt i enlighet med liberala traditioner och egen välgrundad mening, få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I herr Löfgrens yttrande instämde herrar *Granström* och *Pålsson*.

Herr **Holmgren**: Herr talman! När jag går med på inrättandet av den statspolis, som här föreslås, så sker det inte ur den synpunkten, att man därmed

skaffar sig ett vapen mot kommunisterna, som man skulle kunna tro vara meningen av vissa talares anföranden. Jag ser inget ont i kommunisternas idéprogram, men jag menar, att samhället måste skydda sig mot våldstendenser. Skall inte militären användas för sådant ändamål, behöver man något annat. Händelserna i Ådalen åberopas för att styrka behovet av statspolis, om man inte vill använda militär. Den andra sidan svarar härför, att detta inte utgör något bevis. Det berodde ej på otillräcklighet hos polisstyrkan, utan det berodde på inkompetens hos ledningen, säger man. Jag kan inte bedöma den saken, men anser mycket möjligt att detta är riktigt. Men är inte inkompetensen ungefär lika stor litet varstans på landsbygden? På grund av den bristande övning, som, lyckligt nog, polisledningen där på varje särskild plats i allmänhet har?

När det sägs, att statspolisen är riktad mot kommunismen, vill jag säga, att jag för min del menar, att den är bra att ha för att möta våld, varifrån det än kommer, t. ex. våld från de väpnade kårer, som på sista tiden låtit så mycket tala om sig, således från fascisthåll, vilket redan förut i debatten av herrar Larson i Lerdala och Löfgrens påpekats. Jag menar alltså, att denna sak inte bör ses som en partisak, utan att det är ett samhällets gemensamma intresse, en säkerhetsåtgärd av ganska måttliga dimensioner, mot våld, från vilket håll det än månne komma.

Häri instämde herr *Kvarnzelius* och fröken *Hessलगren*.

Herr **Vennerström**: Jag lyssnade, herr förste vice talman, med stort intresse på herr Löfgrens anförande. Han har ju varit medlem av Ådalskommissionen, och det var därför av stor angelägenhet att höra hans omdöme om sammanhanget mellan den här polisreformen och händelserna i Ådalen i maj förra året. Jag fick av herr Löfgrens anförande det intrycket, att han brast i fråga om bevisningen, när det gällde att karakterisera den nuvarande reservpolisen såsom ett odugligt medel för att upprätthålla ordningen och trygga den nuvarande rättsstaten. Det är ju egentligen där som skiljelinjen går mellan reservanterna och majoriteten i utskottet och mellan kamrarnas olika ledamöter. Å ena sidan vill man en förbättring av reservpolisorganisationen och å andra sidan skapande av en ny organisation, nämligen statspolisen, som tillägg vid sidan av eller delvis ersättning för reservpolisen.

Jag åhörde även herr statsrådet, då han resonerade om hur reservpolisen inte räcker till och hur det särskilt i tider av allmän oro, alltså inte bara på en viss lokalitet utan på flera ställen i landet, är omöjligt att få fram reservpolis i nödvändigt antal. Jag måste för min del säga, att med den erfarenhet jag har om Ådalshändelserna — och den är dock tämligen noggrann, ehuru visserligen inte så noggrann som herr Eliel Löfgrens — utgör det olyckliga, som där hände, icke en förkastelsedom över den nuvarande reservpolisorganisationen, och den har icke visat sig vara ur stånd att upprätthålla ordningen i nödvändig utsträckning. Jag ber att i det fallet få vädja till den rapport, som herr Eliel Löfgren själv har undertecknat. Det står där, att man fick fram reservpoliser till Ådalen redan morgonen innan Lundekravallerna inträffade. De sändes från huvudstaden onsdag kväll och voro framme på ort och ställe redan på förmiddagen Kristi himmelsfärdsdag, alltså färdiga att rycka in för ordningens upprätthållande, så att inte någon omedelbar sammanstötning mellan allmänheten och militären skulle äga rum. Enligt herr socialministerns egen uppgift sändes det onsdag kväll 12 poliser från huvudstaden, men trots att de kommo fram tillräckligt tidigt för att, om de hade blivit förlagda till den riktiga platsen, även ingripa, så att inte militären där skulle behövt komma i funktion, finna vi, att denna styrka av

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

i god tid anländ reservpolis förlades på fullständigt felaktig plats. Jag ber att i det fallet få hänvisa till Ädalskommissionens egen rapport. Där har nämligen herr Eliel Löfgren underskrivit bl. a. följande omdöme: »Det första avgörande fel, som begicks från landsfogdens sida, var därför, att han i förlitande på militärens närvaro skickade den polisstyrka, som rekvirerats från Stockholm — 12 man — till Kramfors i stället för att låta den komma till användning i Lunde. Denna polisstyrka borde i första hand fått möta demonstrationståget, och militären skulle ha hållits i reserv.»

Här ha vi faktiskt pudelns kärna. Jag tror, att Ädalskommissionen här träffat fullständigt rätt, då den säger, att det inte är i bristen på reservpolis utan i den felaktiga förläggningen vi ha att söka orsaken till att militären kom i funktion vid Lunde några timmar senare och alltså blodbadet där kom att utspelas. Jag skulle för min del vilja uttala den bestämda förmodan, att med den vana att handskas med större folksamlingar, som polisen ändå har, inte minst i huvudstaden, är det nog tämligen visst, att om den kommit fram i tillräcklig tid och blivit förlagd på den rätta platsen och inte vid sidan om det hela, så skulle hela den diskussion, som vi föra i dag och som vi fört tidigare vid flera tillfällen, och även regeringens sysslande med hela det stora förslaget till en statspolisorganisation varit fullkomligt onödiga.

Då herr socialministern talade om den stora svårigheten att i händelse av allmän oro under nuvarande förhållanden få fram det nödvändiga antalet reservpoliser, ber jag vidare få erinra om herr statsrådets egna meddelanden, som även äro införda i Ädalskommissionens utredningar. Herr statsrådet yttrar där, att han på torsdagens morgon — alltså innan händelserna i Lunde kommit att utspelas — var i förbindelse med landshövdingen och därvid meddelade, att han utöver de 12 poliser, som sänts från huvudstaden, under dagens lopp skulle kunna avsända ytterligare ett trettiootal polismän från huvudstaden, men att landshövdingen förklarade, att han inte hade något behov av dem. Han avböjde överhuvud taget att få dessa nya 30 man till disposition. Frågan fick vila. Sedan på kvällen efter de blodiga händelserna hade herr socialministern åter ett samtal med landshövdingen. Han erbjöd åter de 30 reservpoliserna. Landshövdingen ville inte ha dem. Till sist, efter herr statsrådets förklaring, att poliserna voro färdiga och ögonblickligen kunde rycka ut, gav landshövdingen efter och yttrade: Ja, sänd dem då. De kunna i varje fall förläggas till Härnösand som reserv, i fall de skulle behövas. — Jag har velat ge denna lilla redogörelse, stödd på de officiella dokumenten, för att för min del förklara, att jag inte finner, att den där bevisningen verkligen räcker till för att påstå, att vad som hänt utgör en sakligt motiverad förkastelsedom över den nuvarande reservpolisen och att den inte skulle räcka till, i varje fall om den, som vi socialister förmena, kunde förbättras i kvalitativt och — eventuellt — även kvantitativt hänseende utöver den nuvarande ramen.

Jag vill instämma med den siste talaren, herr Holmgren, däri, att denna fråga ingalunda är en partiifråga. Jag skulle vilja gå ett steg längre och säga, att denna fråga ingalunda är en principfråga, och jag vill i det fallet taga fasta på herr statsrådets första deklaration, då han därvid underströk, att man även från socialisternas sida har varit med om att erkänna nödvändigheten av att samhällsauktoriteten upprätthållas och att den demokratiska rättsordningen värnas med tillgängliga och nödvändiga ordnings- och maktmedel. Jag ber att i det hänseendet för det första få säga, att när herr statsrådet påvisade en logisk lucka i socialisternas ställning i så måtto, att de å ena sidan begära, att militär inte skall få användas, men å andra sidan inte vilja vara med om att införa den nya statspolisen, så kan jag i viss mån ge herr statsrådet rätt däri, att hans resonemang i första ögonblicket onekligen förefaller ha en viss logisk bärrighet. Men resonemanget brister i flera avseenden. Vi vilja visserligen inte

vara med om statspolis, men vi säga, att vi dels erkänna rättigheten och skyldigheten att upprätthålla ordningen i samhället, dels vilja förbättra den nuvarande polisorganisationen och dels eventuellt kunna fundera även på en statspolis, om den vid en närmare undersökning befinnes vara det bästa och nödvändiga medlet, och slutligen begära vi en förnyad utredning av hela problemet. Jag tror därför, att man inte kan ge ett berättigande åt herr statsrådets argumentation gentemot vår hållning i denna fråga. Det finnes inte någon lucka i vårt tänkande. Vi begära en avhysning av militären, och om en förbättring av ordningsmakten befinnes nödvändig, vilja vi förbehålla oss rättighet att pröva frågan om statspolis eller andra vägar i ett annat tidsläge efter mera kallt och nyktert bedömande och inte i den panikstämning, som uppenbarligen är rådande för tillfället i någon mån även i denna kamare.

Det må från min sida vara nog talat. Det är uppenbart, att jag med denna motivering kommer att yrka bifall till den av herr Schlyter m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Hellberg: Herr talman! Det hade inte varit min avsikt att begära ordet vid detta tillfälle, men efter mycken tvekan har jag ändock funnit mig böra göra det, när jag närmare tänkte på vad min mycket värderade vän herr Möller hade att säga i sitt första anförande.

För att visa, vilken skillnad det var emellan den gamla tidens liberaler och de nuvarande liberalerna, framhöll herr Möller bland annat, att i själva verket voro socialdemokraterna på den tiden minst lika farliga, ja han sade till och med farligare, än kommunisterna nu äro. När jag hörde detta, frågade jag mig själv, om icke herr Möller gör sitt eget parti orätt. Åtminstone hade vi gammalliberaler — jag var ju med på den tiden jag också — den uppfattningen, att det var en fast och bestämd princip hos socialdemokraterna, att de skulle arbeta fram emot den förbättring av samhällsordningen, som de eftersträfvade, utan att använda våld, endast på den fredliga utvecklingens väg, och denna princip har vid flera tillfällen med mycken styrka hävdats av det socialdemokratiska partiet. Men det var inte bara denna principförklaring, som det kom an på, utan också liksom oftast i världen på praktik, på handling, och det föreföll mig, som om de ärligt bemödade sig om att i praktiken förverkliga denna princip.

Herr Möller erinrade om storstrejken år 1909 och menade, att den skulle kunnat tagas som motiv för en åtgärd liknande denna. Nej, det som var utmärkande för denna stora rörelse 1909 var, tycker jag, i främsta rummet den utomordentliga respekt för lag och ordning, som den ådagalade. Man skulle visserligen kunnat ha anledning befara, att det skulle komma till uppträden av olika slag; men såvitt jag minnes hände det inte en enda gång.

Vidare erinrade herr Möller om år 1918 och sade: Ja, hade vi inte då fått rösträttsreformen, så hade vi gjort revolution. Ja, men hurudana voro förhållandena i världen då? Vi minnas, att det var en tid, då, såsom det sagts av någon, kronorna i Europa ramlade som höstäpplen vid blåst. Hela Europa var i uppror under stämningen efter det långa kriget, människorna voro bragta ur jämvikt, och det hade inte varit underligt, om det också här som på så många andra ställen kommit till en revolutionär framstöt, därest den så länge eftersträfvade rösträttsreformen inte blivit genomförd. Men även om det kommit till en sådan — låt oss kalla det revolution, så hade den inte åstadkommit annat än en förändring i statsskicket, något annat har jag aldrig tänkt mig, att socialdemokraterna den tiden avsågo, och jag tror knappast, att herr Möller vill påstå, att de syftade till någonting annat. Visserligen var det fråga om att införa republik och konungadömet avskaffande, men det avvärjdes av herr Branting genom en fin resolution. Det var det högsta,

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

som kunnat inträffa, och det hade inte i dessa tider varit något så fruktansvärt, om det hade skett en ändring i det avseendet. Men jag har aldrig vetat, att socialdemokraterna syftat till något jämförbart med vad kommunisterna vilja åstadkomma, nämligen ett terroristiskt tillstånd i samhället, som slutar med en terroristisk diktatur. Om man väger sakernas innebörd tycker jag, att detta senare är verkligen farligt, under det att knappast någon torde vara rädd för en förändring i statsskicket från monarki till republik. På samma gång som herr Möller velat komma åt oss liberaler, gjorde han sitt eget parti orätt genom att säga, att detta parti varit i verklig mening lika farligt, som kommunisterna nu måste anses vara.

Så talade herr Möller om den egentliga anledningen till denna proposition och sade, att det var händelserna i Lunde. Men vad hände i Lunde? Jo, sade herr Möller — jag kan naturligtvis inte citera herr Möller ordagrant — där hade ordningens väktare totalt tappat huvudet, detta och ingenting annat, så ungefär föllo herr Möllers ord. Jaså, ingenting annat än detta! Det är underligt, mina herrar, huru olika man kan se på saker och ting i världen. Att folk tappar huvudet kan hända litet varstans, men för mig var det märkvärdiga i Lunde något helt annat, nämligen att socialdemokraterna, om icke tappade huvudet, så åtminstone tappade ledningen, fastän de voro i förkrossande majoritet. Dagen före Lundehändelserna tog en handfull kommunister fullständigt ledningen i Sandviken och utförde våldsdåden på strejk-brytarna, som de släpade bort till Kramfors och utställde på torget, bespottade och tvang att på knä göra avbön för sina synder. Dagen därpå sutto socialdemokraterna på den plats, från vilken tåget till Lunde utgick, på ett rum och överlade om vad som borde göras, medan kommunisterna höllo på att uppställa demonstrationståget, och under tiden togo de befälet, tågade ned till Lunde och ställde där till våldsuppträden. Socialisterna följde med villigt, de lydde order, huru mycket sten de kastade, vet jag icke, men de voro med och gävo ett »moraliskt» understöd. Märkvärdigt nog var denna stämning så stark, att när man tog upp frågan strax därefter i riksdagen, knappast någon av talarna från det socialdemokratiska partiet ens nämnde våldet, som var ursprunget och orsaken till alltsammans, utan de hade långa utläggningar om, huru illa myndigheterna burit sig åt. Och sedan veta vi allesammans, huru det från visst håll i den socialdemokratiska pressen ingångsattes en aktion, som var så behaglig för kommunisterna, som egentligen någonting i denna världen kan tänkas vara.

Det var sålunda en verklig kommunistisk framstöt, som där företogs av ett relativt fåtal, visserligen i Ryssland skolade upprorsledare, och som åstadkom en sådan storartad verkan. Det är för mig det märkligaste av det, som hände i Lunde. Detta visar, att de i och för sig relativt maktlösa och litet betydande kommunisterna genom sin aggressivitet kunde bli de, som bestämde hela riktningen, och de andra fogade sig icke blott för tillfället utan långt efteråt. Nu, ett år efter händelserna i Lunde, förklaras det från talare av det socialdemokratiska partiet, att detta parti bestämt fördömer våldet. Jag undrar, om någon talare från deras sida vågat säga detsamma för ett år sedan. Nu proklamerar också den socialdemokratiska pressen med all energi, att socialdemokraterna äro bestämda motståndare till all våldspolitik. Jag fäster mig icke så mycket vid vad folk säga utan mera vid vad de göra, och när man till exempel ser, huru i ett konkret fall ett litet fåtal, som vill komma den svenska samhällsordningen till livs och söka införa en terroristisk diktatur, blir bestämmande, när man bevittnar detta, känner man sig osäker om hållfastheten hos dem, som man förr i världen trodde vara ett värn mot våldstendenserna. Man har också sett, huru dessa våldstendenser ha benägenhet att sprida sig. Jag antager, att kammarans ledamöter alltemellanåt

i tidningarna sett berättelser om, huru på det ena eller det andra stället det hänt, att kommunala delegationer under det de suttit och överlagt i en fråga plötsligt blivit övermannade av en hop, som kört ut dem eller tvungit dem att fatta ett beslut efter kommando. Det är en tendens till uppluckring av samhället, som jag tycker man har skäl att beakta. Det är härvidlag fråga om en andlig epidemi, som mycket lätt kan sprida sig vidare, och därför behövs det, att man motar den med de mest ändamålsenliga och effektiva medel.

Här har sagts, att den proposition, som här föreligger, är antingen en panikproposition eller en reaktionär proposition; men samtidigt har det från socialdemokratiskt håll sagts, att denna fråga icke är någon principfråga och att den icke bör vara någon partifråga. Så olika kunna inom samma parti uppfattningarna vara om en sak. Mig synes, att det, såsom herr Löfgren framhöll, är en principfråga, som det i själva verket här gäller, och det är, att respekten för samhällsordningen skall bevaras och skyddas, och det blir då fråga om det ändamålsenligaste medlet att åstadkomma detta.

Nu har man allmänt efter händelserna i Ådalen ansett det vara olyckligt, att militär rycker in för att hjälpa till att återställa ordningen. Men om man vill undvika det, något som synes mig mycket önskvärt, ty självfallet är militären icke lämpad för polisuppgifter, bör det sättas något annat i stället. Det bör vara en ordningsmakt, som man kan tillgripa, när det gäller, utan att behöva gå till det yttersta.

Jag erkänner, att jag för min del haft stora betänkligheter beträffande denna fråga ur kostnadssynpunkt. Jag är mycket känslig för den av finansministern ständigt framhållna nödvändigheten att, såsom han uttryckte det, reva seglen och spara så mycket som möjligt; men det förefaller mig, att det i detta fall är en viktig principfråga, som behöver hävdas, och att tiden är sådan, att den verkligen behöver hävdas. Detta anser jag icke därför, att kommunisterna i och för sig ha någon stor betydelse, men därför att den våldsteori de företräda är smittosam i dessa tider, och att man därför bör i tid söka skaffa medel mot den. Det är alltid lätt att vara efterklok, men det är svårare att vara förtänksam och i tid vidtaga de mått och steg, som kunna erfordras.

Jag måste således, herr talman, i detta fall yrka bifall till utskottsmajoritetens hemställan.

Herr Ström, Fredrik: Herr talman! När herr socialministern uttalade den meningen, att statens auktoritet måste upprätthållas, så är det nog ingen, som motsäger honom på denna punkt, men man kan ha delade meningar om, på vad sätt och med vilka medel denna auktoritet lämpligast bör upprätthållas. Jag tycker, att herr socialministern borde vid studiet av historien finna, att det icke går att upprätthålla statens auktoritet eller den så kallade ordningen utslutande med hjälp av polis, uteslutande med sablar och bajonetter, utan det måste något annat och mera, något vida betydelsefullare.

Vad var orsaken till händelserna i Ådalen om icke en oerhörd nöd och svält, som var mycket utbredd och mycket svår vid denna tidpunkt. I följd berättades det för mig — jag minnes icke, om det var av någon, som rest upp till Ådalen efter händelserna där för att närmare taga reda på orsakerna, eller om det var av någon annan, som i varje fall mycket väl hade reda på, huru saken låg till — att i många, många arbetarhem i Ådalen lågo de manliga av nöd och arbetslöshet drabbade familjemedlemmarna till sängs dagen lång, så länge som det överhuvud taget var möjligt, för att på det sättet genom att icke spilla några krafter kunna svälta sig fram och spara på den lilla matransonen så mycket som möjligt. Det var mycket vanligt i Ådalen vid den tiden, att i många

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

familjer man endast kunde äta en måltid om dagen, och det fanns familjer, där det icke fanns ens bröd för en måltid om dagen. Tro herrarna icke, att när svälten och nöden nått dithän, man icke ens med den bäst organiserade gendarmeristyrka kan hålla ett folk stängen?

Till socialministern skulle jag därför vilja ställa den frågan: tror han, att en chef för ett gendarmeri, det må vara så en general, är en mäktigare anförare än svälten. Jag tror, att han skall erkänna, att det finnes ingen general, som är mäktigare än den, som har svälten bakom sig. Mot svälten hjälpa i längden varken polisens sablar eller militärens kulor. Det viktiga och det nödvändiga är att skaffa folk arbete.

Huru skulle det vara, om vi gjorde det tankeexperimentet, att nere i någon trakt av landet, där stor och långvarig arbetslöshet varit rådande och nöden är mycket stor det uppstår oroligheter. Det har berättats mig, att i Bohuslän inregistrerats 15 självmord bland stenhuggarna på grund av svält, nöd och umbäranden. Om i dessa familjer, där familjeöverhuvudet på grund av svält måst tillgripa självmord för att komma undan ett liv, som endast innebar pina och plåga för honom själv och andra, uppstår tanken på ett yttersta medel, tror någon, att det skulle hjälpa, att man hade några gendarmar, om man icke kunde på annat sätt åstadkomma att samhällsauktoriteten och ordningen upprätthölls? Vore det icke mycket bättre att se till, att dessa, som icke ha bröd och arbete, finge bröd och arbete. Jag tror, att det är en fullkomligt galen väg att såsom medel mot en folkmassa, som är upprörd på grund av svält och umbäranden, kommendera ut vare sig militär eller gendarmeri. Den riktiga vägen är att skaffa människorna arbete, och det vore mycket bättre att lägga ned penningar på att skaffa folk arbete än på att skaffa ett gendarmeri för att hålla ordning på svältande skaror.

Jag begärde emellertid icke ordet för att säga detta utan närmast för att framhålla ett par synpunkter i fråga om förhållandet mellan staten och kommunerna, när det gäller polisväsendet. Nu tager man ett mycket stort steg i fråga om utvecklingen av polisväsendet till ett statligt organ från att ha varit ett kommunalt organ. Jag förstår icke, varför man skall slå in på den vägen att taga ifrån kommunerna bestämmanderätten över deras polisväsen. Kommunerna få i allt fall bära kostnaden för polisväsendet utom i fråga om statspolisen. Nu tager man det första steget, där staten går in för att upprätta ett direkt statligt polisorgan och där staten bestrider omkostnaderna genom att ersätta kommunerna deras kostnader. Tror någon, att detta är det sista steget? När man tagit detta första principiella steg, kunna herrarna vara säkra om, att fortsättning kommer att följa och att vi så småningom komma att få uppleva, att polisväsendet lägges under staten ifrån att såsom nu ligga under kommunerna. Men om man tror, att det är en förnuftig och klok utveckling, bedrager man sig alldeles visst och säkert. Ty en polisorganisation, som icke bottnar i kommunen, kommer att betraktas såsom mer eller mindre fiende till kommunens medlemmar, och det kommer att uppstå friktioner av mycket allvarligt slag mellan staten och kommunerna med avseende å polisväsendet. Ett villkor för förtroendet till polisorganisationen och till polisen är enligt min långa erfarenhet, att kommunerna helt och odelat få handhava och sköta polisväsendet, liksom de få betala det, och att staten så litet som möjligt blandar sig i polisangelägenheterna.

Nu säger man kanske, att det icke är meningen att låta staten bestämma i alltför stor utsträckning. I många avseenden skola genom detta arrangemang kommunerna få ökad styrka för polisväsendets upprätthållande. Men redan här inträder det egendomliga förhållandet, att man har både i propositionen och utskottets utlåtande särskilt måst understryka, att kommunerna icke under några förhållanden eller på något sätt få minska den ordinarie styrkan eller

kostnaderna därför på grund av att de nu få ett särskilt statspolisorgan, som bekostas av staten. Alltså, även om det skulle visa sig, att tiden blivit lugnare och att omständigheterna skulle göra, att en kommun behövde använda sina pengar bättre på ett annat område än till polisväsendet, kan man nu icke utan att i varje fall stöta på allvarliga hinder och möjligheter till missförstånd med staten skrida till minskning av polisväsendet och dess styrkor. Jag tror, att här ligger en möjlighet till framtida konflikter, som icke får förbises, och att det också kommer att göra, att den avspänning mellan polis och allmänhet, som under de senare åren glädjande nog inträtt, icke kommer att vidare få så gynnsam jordmån, när staten alltför mycket söker blanda sig i de kommunala angelägenheterna på hithörande område. Framför allt skulle jag vilja säga, att den omständigheten, att man skapar ett gendarmeri, kommer att bidra till, att allmänheten fyllas av misstänksamhet gentemot polisväsendet. Det är min erfarenhet, att ingenting ur psykologisk synpunkt är så irriterande för allmänheten som upprätthållandet av beriden polis. Det är mycket lättare att åstadkomma förståelse mellan allmänheten och vanlig ordningspolis till fots än mellan allmänheten och den beridna polisen, och därför ha vi i Stockholm, liksom fallet även varit i andra städer, ansett det vara angeläget att söka minska den beridna polisstyrkan till förmån för den polis, som arbetar på andra sätt för ordningens upprätthållande. Nu skall detta gendarmeri göras huvudsakligen beridet, och det kommer enligt mitt förmenande att i mycket stor utsträckning försvåra den avspänning i förhållandet mellan allmänheten och polisen, som eljest är både möjlig och enligt mitt förmenande synnerligen önskvärd.

Det är också en annan sak, som jag, medan jag nu har ordet, skall be att få säga några ord om. Det är en detalj, som kan synas vara av tämligen ringa innebörd, men som säkerligen kommer att få oanade konsekvenser. Det gäller det förslag i propositionen och utskottets betänkande, som avser att eleverna vid polisskolorna i Stockholm och Göteborg skulle kunna användas såsom en slags fyllnadsreserv till statspolisen. Jag tror, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om man skulle komma att använda dessa elever vid polisskolorna vid dessa tillfällen, enär därigenom dessa elever dels skulle bibringas en falsk föreställning om sitt framtida arbete och dels få svårigheter att i gott samförstånd med allmänheten förträffa detta framtida arbete. Ty den omständigheten, att dessa elever t. ex. vid sociala konflikter skulle kunna utkommenderas mot arbetare, skulle få olyckliga följder för dem, när de sedan skulle träda in i arbetet med vanlig polistjänst. Jag tror, att det vore mycket olyckligt, om något sådant utnyttjande av elever vid polisskolorna skulle komma att bli regel, och även som undantag tror jag, att det skulle vara olyckligt.

Slutligen skulle jag vilja understryka vad flera talare här tidigare ha sagt, att det skulle väl kunna finnas en bättre utväg att ordna denna fråga än den som regeringen har föreslagit. Varför har man inte prövat möjligheten att på annat sätt, genom understöd till kommunerna, stärka den ordinarie polismakten? Varför har man inte använt de ganska stora summor det nu gäller till att göra kriminalpolisen bättre utrustad att fylla sitt mycket svåra och ansvarsfulla värv? Vi se runt omkring oss, hur svårt det är för kriminalpolisen i vårt land att uppsåra grova brottslingar och lösa invecklade kriminalproblem. Skulle det inte vara bättre, om vi nu ha så god råd, herr socialminister, att vi kunna lägga ut en miljon eller något därutöver om året för detta gendarmeri, skulle det inte vara bättre att använda denna summa på ett helt annat sätt än vad Kungl. Maj:t och utskottet föreslår, använda den till att stärka kriminalpolisen i vårt land och bereda den möjlighet att nå bättre resultat än för närvarande är fallet?

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till herr Schlyters reservation.

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Herr Branting: Herr talman! Jag vill blott säga några ord som gensaga mot herr Löfgrens framställning av mitt anförande, vilket enligt honom skulle ha inneburit, att militären uppe i Ådalen skulle vara förtjänt av ett relativt mildt bedömande, och att den skulle ha uppträtt på ett sätt, som kunde kallas ganska oskyldigt under händelserna i Lunde. Mitt yttrande i den punkten innebar ju ingenting annat än att militären i Lunde var så mycket mera förtjänt av klander som — enligt vad också herr Hammarskjöld förut påpekat — militär vid mångfaldiga tillfällen förut uppträtt som ordningens upprätthållare, utan att skottlossning behövt förekomma. Det är ju ungefär raka motsatsen till att militären i Lunde skulle varit förtjänt av ett mildt bedömande.

Jag tillåter mig, herr talman, att konstatera, att socialministern inte har gått in på något sakligt svar på de anmärkningar jag tillåtit mig framställa i vissa punkter. Det är nog överhuvud taget en ganska bekväm position för regeringen och för de borgerliga partierna, att denna debatt får röra sig om mer eller mindre allmänna principer och talesätt, och dessutom till stor del om vad som hände eller icke hände i Ådalen. Vi stå ju dock inför ett konkret förslag till polisorganisation, och det väsentliga i debatten bör väl då vara, vad som kan vara en styrka eller en svaghet i detta förslag.

Jag tillät mig framhålla beträffande behovet av den nya organisationen, att man inte kan stödja sig på några uttalade önskemål därom från landskommunernas sida. Det har man inte svarat på.

Jag har också framhållit, att det är en anordning, som inte kan anses lämplig, utan tvärtom skadlig, att man samordnat kriminalpolis och ordningspolis under gemensam ledning.

För att styrka riktigheten av den princip, som jag också hävdad, nämligen att polisen inte bör vara statligt, utan kommunalt organiserad, tillåter jag mig erinra om, vad Svenska polisförbundet yttrat i denna fråga. Förbundet skriver: »Polisförbundet vill emellertid framhålla, att ordningen bäst upprätthålles med respektive Orts polismän. Dessa äro kända av befolkningen och känna dess psyke, varför de bäst kunna påverka befolkningen till lugn och besinning. Vid orostillfällen, såsom vid arbetskonflikter och dylikt, kan redan ankomsten av polisstyrka från annan ort utgöra irritationsmoment, som åstadkommer att en från början godartad konflikt antager svårartad karaktär.» Mina herrar, när man stigit upp och vittnat från andra sidan, att här gäller det ordningen och ordningen framför allt, så kunna vi med skäl peka på detta sakkunnigyttande, av vilket framgår, att det ofta just kan utgöra ett irritationsmoment, att man, såsom följden måste bli av förslaget, begagnar sig av polismän från främmande orter. Detta förhållande i sin tur blir ju närmast en konsekvens av, att man skall till respektive orter, där ordningar kunna förekomma, förflytta statspolisavdelningar från dessas förläggningsorter, som äro ett antal städer. Vare sig det är fråga om särskilda orostillfällen eller det gäller de ordinarie polisuppgifterna för denna statspolis, är det uppenbarligen opraktiskt, att dessa uppgifter skola fullgöras långt borta från den plats, där ifrågakvarande poliskår har sin ordinarie förläggning. Statspolisen är förlagd till vissa städer, men den skall dagligen ut och hålla ordning på vägarna på landet, hålla ordning på spritsmugglare, övervaka olovlig jakt och fiske etc. långt ifrån sina förläggningsorter. Det torde vara uppenbart, att detta är opraktiskt och oklokt. Och det är naturligtvis riktigt, som Svenska polisförbundet framhållit, att polismännen på respektive orter med sin lokala personkänedom äro de mest lämpade inte bara att hålla ordning på platsen, om så kräves, utan också att hålla reda på där eventuellt förekommande olovliga förhållanden. Enligt mitt sätt att se äro dessa obestridda svagheter i förslaget en ofrånkomlig konsekvens av, att man försökt lösa en hart när omöjlig uppgift: man har på en gång velat vid extraordinära orostillfällen ha till förfo-

gande en stark, gendarmeriartad kår, som kan koncentreras snabbt till en styrka; men samtidigt har man också — eftersom dessa orostillfällen, som man får hoppas, förekomma helt sällan — velat använda denna samma kår i det dagliga livet till ordinarie polisarbete på landsbygden. Det är denna förening av helt olika uppgifter, som enligt mitt sätt att se torde vara omöjlig att på ett lyckligt sätt genomföra och som vållat de väsentliga svagheterna i det framlagda förslaget.

Jag kan sluta härmed. Jag vill blott, för att ytterligare säga ett ord om Lunde, utan att dock gå in därpå alltför mycket, inlägga en gensaga mot herr Hellbergs skildring. Han framställde saken på det sättet, att i Lunde skulle ha förekommit »en verklig kommunistisk framstöt», vilken skulle dragit de följande händelserna med sig. Men, herr Hellberg, om man erinrar sig vad som inledningsvis hände, så var det ju ingenting annat än att det förekom stenkastning, mer eller mindre intensiv, mot en ryttarpatrull, en stenkastning, varav ingen människa torde ha skadats, till stor del företagen av ynglingar och pojkar, vilkas politiska hemvist för övrigt är okänd. Att måla ut denna händelse som en »kommunistisk framstöt» förefaller mig vara verklighetsfrämmande.

Herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Jag skall först be att få säga ett ord till herr Möller, närmast för att lägga till rätta en, som jag tror, saklig missuppfattning i hans senaste yttrande. Han nämnde som en särskild anmärkning i fråga om de vanliga ordningsuppgifter, som denna statspolis skulle få sig anförtrodda, att ett förhållandevis alldeles för stort antal var förlagt till Stockholm och att dessa polismän — som herr Möller sade — måste vara verksamma på områdena mycket nära Stockholm, därför att de, om de skulle behöva inkallas till arbete exempelvis vid en inträffande orolighet, inte kunde vara för långt borta.

Nu tror jag, att herr Möller missförstått vad propositionen i detta avseende innebär. Meningen är ju inte, att om man skall behöva kalla statspolis från Stockholm till någon viss uppgift, man skall ta in de personer, som äro tilldelade denna statspolis och verksamma ute på orterna i Stockholms och Uppsala län, utan meningen är att vid en sådan rekvisition man skall ta 30—40 man från Stockholms ordningspolis och skicka ut dem på denna uppgift. De äro således omedelbart tillgängliga för att kunna träda in i arbetet. Sedermera skall den statspolis, som för en tid fått ordningsuppgifter ute på landsbygden, träda in för att fylla luckorna bland polisen i Stockholm. Det föreligger således inga svårigheter att ordna den saken, hur det än blir, och utskottet har också tillstyrkt det arrangemang, som på denna punkt är föreslaget.

När det vidare i olika sammanhang, dels av herr Branting och dels av herr Ström, talas om behovet av att bibehålla den nuvarande anknytningen av polisen till kommunerna, så vill jag påpeka, att i fråga om den vanliga polisen ingen som helst ändring därutinnan är föreslagen. Att däremot, när det gäller statspolisen — en av staten helt avlönad poliskår — *staten* skall ha det avgörande inflytandet, är väl ändå alldeles uppenbart, och på den punkten kunna kommunerna rimligen inte ha någon som helst anledning att göra några anspråk gällande. Herr Ström sade, om jag förstod honom rätt, att dessa ärenden borde helt anförtros åt kommunerna; dessa skulle helt och odelat sköta polisuppgifterna och givetvis också, tillade han, betala utgifterna därför. Jag skulle vilja fråga vad särskilt landskommunernas representanter i denna kammar säga om ett sådant arrangemang, om de äro villiga att avstå från statsanslaget till polisen ute i bygderna, som genom 1925 års polisorganisation, vilken från och med detta år obligatoriskt trätt i kraft, utgår till såväl ordinarie polismän som extra fjärdingsmän i viss utsträckning. Det har ju tvärtom

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

länge varit så, att man, eftersom ordningens upprätthållande dock ansetts vara ett statsintresse, velat, att staten i större utsträckning än hittills varit fallet skulle bidraga till kommunernas utgifter i detta avseende. Jag tror, att den utväg, som herr Ström antydde, ingalunda skulle mottagas med någon som helst tillfredsställelse av de kommunala representanterna. Möjligen kan detta vara fallet i Stockholms stad, som är en rik och stor kommun, men ute i bygderna ligger saken säkerligen till på ett helt annat sätt.

Herr Ström — om jag ytterligare skulle säga ett par ord till honom — kallade hela tiden denna statspolis för gendarmeri, och ville väl därmed sätta på den en stämpel, som skulle ställa den i en annan dager än vad avsikten varit enligt förslaget. Som jag nyss framhållit för herrarna är det inte ett gendarmeri, som man här vill skapa. Man har tvärtom velat göra en organisation, som är så långt avlägsen som möjligt från vad som vanligen kallas för gendarmeri, just därför att man trott, att det skulle ligga något i viss mån förhatligt i en sådan organisation. Här är det inte ens, som jag nyss antydde, några bestämda män, som vid varje särskilt tillfälle utkallas, utan det är allenast ett visst antal män, som kunna ställas till förfogande!

Och då herr Ström sade, att den största delen — jag tror han nämnde det — skulle vara beriden, så är också det oriktigt. Enligt förslaget skulle endast 50 man av 200 vara beridna, således blott en fjärdedel. Jag har för övrigt beträffande den ridande polisen en alldeles motsatt uppfattning mot den herr Ström uttalade. Jag tror man har rätt att säga, att erfarenheten visat, att ett relativt litet antal ridande poliser har ojämförligt större förmåga att återställa och upprätthålla ordningen än ett mångdubbelt större antal polismän till fots. Därjämte vill jag säga, att erfarenheten alldeles bestämt bestyrkt, att det ofta är lättare att på ett humant sätt handskas med en orolig folkmassa, om man har ridande polis till sitt förfogande, än om man ett antal poliser till fots, inte minst därför att en ridande polis, genom att han är höjd över folkmassan, har lättare att överblicka situationen och bestämma, vilka åtgärder han lämpligast bör vidta. Jag vet, att det på många håll i landet, där ridande polis kommit till användning, är en allmänt uttryckt mening, att det förhåller sig på det sättet.

Herr Branting återkom till några detaljanmärkningar mot sammanförandet under gemensamt befäl av kriminalpolisen och statspolisen, en fråga, som förefaller mig vara av så pass underordnad betydelse, att den lämpligen får tas upp till övervägande, när saken kommer att utföras i praktiken, samt till några andra frågor, som sammanhånga med kommunernas förhållande till denna statspolis. Om det senare har jag redan i korthet yttrat mig.

Till sist vill jag blott säga, att det här flera gånger i upprepade vändningar från socialdemokratiskt håll gjorts gällande, att man alldeles i onödan sammanblandar denna fråga om ökat polis skydd med vad som hände i Ådalen i fjol. Sammanhanget med Ådalshändelserna ligger dock, det vill jag bestämt erinra om, inte minst just däri, att man efter dessa händelser från socialdemokratiskt håll med sådan styrka hävdade nödvändigheten av att förhindra, att militär användes för ordningens upprätthållande vid orostillfällen. För min del har jag samma uppfattning om önskvärdheten av att kunna vidtaga åtgärder i den riktningen. Men jag har därav dragit den slutsatsen, att man inte har möjlighet att vidta sådana åtgärder utan att samtidigt genomföra en verklig förstärkning av polismakten, för att samhället skall kunna känna åtminstone någon grad av trygghet för inträffande oroligheter i framtiden. Det är denna sista konsekvens av sitt ståndpunktstagande till militärens användande, som socialdemokraterna inte velat dra. Jag vidhåller, trots vad som i den punkten framhölls av herr Vennerström, att om man vill undvika militärens användan-

de, så måste man se till, att man erhåller en förstärkning av polisen, som åtminstone tillnärmelsevis medför trygghet vid inträffande oroligheter.

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Herr Nerman: Herr Borell fällde i sitt anförande ett yttrande, som uppkallar mig såsom kommunist till en mycket kort principreplik. Han yttrade något om »representanter för främmande makt». Jag tror mig kunna försäkra, att ingen enda revolutionär arbetare handlar i främmande statsmakts intresse, men väl handlar han och bör handla i solidaritet med den internationella arbetarklassen och arbetarrörelsen, och han bör också handla solidariskt med en eventuell regering, som har kommit till genom denna arbetarklass' kamp, så länge denna regering för hela arbetarklassens talan. Däremot torde arbetarna i alla länder — och här gäller det inte bara kommunister utan även socialdemokrater och syndikalister och andra med — känna som en i högsta grad främmande makt de så kallade landsmän, som uppträda som strejkbrytare i konflikter och dem, som stå bakom dessa strejkbrytare.

Herr Möller drog en historisk parallell, som jag tror var alldeles riktig. Han påvisade, att förut var liberalismen mellanpartiet, och vi socialister — jag var också med på den tiden — voro skräcken. Nu är det vi, som fortfarande representera den gamla socialismen men kalla oss kommunister, alltså ett nytt namn, som ha blivit den där farliga makten, kanske inte personligt men genom den anknytning, som finns till de så kallade farliga grupperna i samhället. Om jag får dra ut konsekvensen av herr Möllers anförande, så har han därmed väl menat, att den gamla liberalismens plats nu har intagits av socialdemokratien. Herr Hellberg var orolig för att så inte var fallet. Han tyckte, att förr i världen voro socialdemokraterna betydligt mera lugna och utgjorde ett gott värn för ordningen och redan i landet. Ja, hade han rest upp till exempel till Borlänge på första maj i år och läst socialdemokraternas affisch »för avrustning och social revolution», så hade han kanske fått sina farhågor bestyrkta, men hade han fortsatt och läst vem som var talare, så tror jag han hade blivit lugn; det var vår vän Rickard Lindström. Överhuvud taget torde socialdemokraterna fortfarande använda en hel rad gamla, för dem något rudimentära uttryck, som partiledningen inte menar så mycket med, men jag tror också, att massorna, även de socialdemokratiska massorna, känna, att det ligger någonting i detta, och att det trots allt, trots partierna, trots heten mellan kommunister och socialdemokrater etc., finns en känsla på arbetardjupen av att klassen hör ihop. Det är detta, som kan göra, att i vissa upprörda situationer kunna de mera klassmedvetna, även om de råka vara i minoritet fackföreningsmässigt sett, ta ledningen i en aktion av revolutionär tendens.

Vad till sist det föreliggande förslaget angår, vill jag bara säga, att jag finner det helt naturligt, att ett samhällssystem söker befästa sig, då det börjar lossna i fogarna, och en miljon är ju inte så särdeles mycket — en sådan sak som denna är nog värd sina pengar ur borgarsamhällets synpunkt. Jag finner det också naturligt, att socialdemokraterna, som bejaka det nuvarande samhället i själ och hjärta, gå med på kraftåtgärder. Jag finner det också naturligt, att socialdemokraterna inför valen inte vilja poängtera detta utan för den skull nu ställa sig avvisande, och jag finner det slutligen naturligt, att den inte kan rösta för någon förstärkning av den nuvarande samhällsmakten, som har den bergfasta, genom 25 års deltagande i arbetarrörelsen befästa uppfattningen, att detta samhälle, såväl som tidigare historiska samhällen, kommer att avgå — jag kan ju använda ett milt ord — i kamp, och att det då inte är från min synpunkt riktigt att försvåra och förlänga den kampen genom att göra det gamla alltför starkt.

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Herr Vennerström: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Hellbergs anförande. Det bekräftar fullständigt herr Möllers uttalande, att vissa av herrarna handla i fullständig panikstämning, ty någon värre panikstämning i en hjärna under en debatt i första kammaren har jag inte bevittnat under min tillvaro på denna bänk. Hela detta anförande föll fullkomligt utanför ramen för diskussionen om den ena eller den andra polisorganisationen. Det sades ingenting alls om den frågan, och detta gör det tämligen onödigt att uppta herr Hellbergs anförande till någon diskussion. Det är bara på en enda liten punkt, som jag inte vill låta mig avvinkas av herr Hellberg, och det är, när han lämnade en bevisligen felaktig uppgift rörande socialisternas ställning till våldet. Hela hans anförande var en våldsamt anklagelse mot socialisterna för att de koketterade med våldet och på den punkten inte voro renhåriga. Herr Hellberg sade, att när dessa saker behandlades av riksdagen förra året, fanns det ingen från socialisternas håll, som hade mod nog och renhårighet nog att fördöma det i Ådalen även från arbetarnas sida begångna våldet. Jag gick ögonblickligen till bokhyllan och tog ned protokollet i första kammaren. Jag fann då, att i det första anförande, där Ådalen berördes, hette det i ett uttalande av undertecknad ordagrant på följande sätt: »De våldsamheter, som vissa arbetare under dylika omständigheter låtit sig förledas till, beklagas livligt av den organiserade arbetarrörelsen. De överensstämman icke med den kulturella standard arbetarklassen i vårt land äger, och med den självdisciplin, som arbetarorganisationerna ovillkorligen ha rätt att kräva av sina medlemmar.» Och jag tog fram protokollet i andra kammaren från första debatten i detta ärende, och jag fann, att vår partiledare Per Albin Hansson yttrade bland annat följande ord: »Den ställning, som det parti jag företräder intager och som för övrigt hela den moderna arbetarrörelsen intager till frågan om våld, har från början varit klar. Redan vid det socialdemokratiska partiets konstituerande kongress år 1889 gjordes det ett mycket bestämt uttalande mot våldshandlingar mot enskilda såsom vapen i den samhällsliga kampen. Den ståndpunkten har partiet sedan vidhållit, och jag beklagar livligt, att det ännu finnes arbetare, som låta förleda sig eller som så litet förstå arbetarrörelsens intressen, att de deltaga i övergrepp av det slag, som här förekommit — övergrepp som måste klandras i och för sig, som måste klandras särskilt på grund av sin brutalitet, övergrepp som också äro beklagliga ur den synpunkten, att de ge fienderna till arbetarrörelsen vapen i händerna.» Jag har till kammarens protokoll velat foga dessa uttalanden som bevisning för att de av herr Hellberg lämnade uppgifterna i detta fall inte varit med verkligheten överensstämmande.

Sedan ber jag bara att få återgå till själva frågan, och då ber jag att få säga, att jag vidhåller — eftersom herr Hellberg syntes vilja spela fram en viss motsättning mellan olika ledamöter av det socialdemokratiska partiet — att socialdemokraterna enhälligt vid behandlingen av denna polisorganisation från sin synpunkt inte bedömt frågan som en partiangelägenhet eller som en principfråga. Vi äro överens om, att ordningen skall upprätthållas, och den demokratiska åskådningen kräver i det fallet, att demokratiens eget samhälle har de nödvändiga medlen därtill. Det är principen, och den är självfallen. Sedan skilja vi oss i fråga om vägarna. Det är ett praktiskt bedömande, huruvida den nu föreslagna reformen eller någon annan är den bästa tänkbara. Det kan vara nog talat om den saken.

Herr Möller: Herr talman! Jag uppkallades närmast av herr Hellberg men har verkligen ett sista ord att säga till socialministern också.

Det är klart som dagen, att det finns ett slags väsensskillnad mellan kommunister och socialdemokrater. Socialdemokraterna ha aldrig velat begagna varje tillfälle att ställa till bråk, men det finns inte det ringaste tvivel om att den

svenska socialdemokratien var beredd att gå ut i öppen kamp för demokratin på sin tid. Om inte det gamla motståndet från det då i denna kammare absolut dominerande borgerliga partiet brutits, hade år 1918 inte kommit att överlevas så pass lugnt som skedde. Men det var egentligen inte kärnpunkten i vad jag sade. Kärnpunkten var den, att högern på sin tid ständigt försökte skrämma liberalerna med socialdemokraternas fruktansvärda farlighet. Vi representerade faktiskt ett slags skräck. Men liberalerna höllo huvudet kallt gentemot dessa skräckmålningar beträffande socialdemokratien, ehuru vi naturligtvis i grund och botten voro farligare än kommunisterna, eftersom vi voro så många fler än de. Vad vi nu skulle önska är ingenting annat än att liberaler och frisinnade, lika väl som de kunde behålla huvudet kallt den gången, alltjämt behålla huvudet kallt mot denna påstådda, förskräckliga kommunistfara. Det har ju ingenting med det föreliggande förslaget att göra, vad kommunisterna syfta till eller vilja. Frågan är, vilken förmåga de ha att kunna fullfölja sina syften. På den punkten kan jag för min del inte erkänna, att kommunisterna egentligen ha någon annan förmåga än att då och då ställa till bråk. Lika väl som det förr i tiden — mycket mer än nu — fanns notoriska slagskämpar, som polisen fick taga hand om och man inte ifrågasatte en så stor apparat för att klara upp alla de gamla byslagsmålen och sådant, lika väl behöver man inte för att reda upp det bråk, som kommunisterna kunna ställa till på olika orter, offra 1 miljon kronor om året på en ny stor polisorganisation i vårt land. Jag betonar, att denna fråga inte har någonting med kommunisternas syften att göra. Bli de så starka, att de få möjligheter att sätta i gång någonting sådant, som kan kallas för uppror, då äro ju även vi med på att militären skall få användas. Vi gå ju inte emot att militären användes för stillande av uppror. Det betrakta vi såsom ganska naturligt, men i själva verket vrider man på saken. När herr Löfgren t. ex. talar om, att det alltid har varit en princip för liberalerna, att ordningen skall upprätthållas, bestrider jag, att det här gäller principfrågan, huruvida ordningen skall upprätthållas eller inte. Det finns på den punkten bara en mening inom socialdemokratien. Vi vilja inte vara med om att staten inte skall ha maktmedel. Men vi säga, att när herrarna vilja påtvinga samhället dessa utgifter genom denna utökade polisorganisation, så åligger det er bevisningsskyldighet angående dess behövlighet. Ni ha hela tiden brustit i bevisningen. Däremot ha ni rört er med dessa fraser om att »i princip vilja vi, att ordningen skall upprätthållas», och att ni anse, att denna anordning är nödvändig. Jag kan med andra ord inte se, att det ännu framkommit mer än nakna påståenden beträffande behovet av denna polisorganisation.

Jag medger, att då jag talade om Ådalen, tänkte jag inte särskilt på uppträderna mot strejkbrytarna i Sandviken den 13 maj utan framför allt naturligtvis på vad som hände den 14 maj. Jag sade bland annat, att vi, som ha varit med omorstrejken, veta, att under den tiden måste det ha varit minst lika påfrestande situationer för ordningsmakten gång på gång. Ty trots att socialdemokraterna uppmana strejkande massor till lugn, kan, såsom vi veta, framför allt när det uppträder strejkbrytare, bitterheten bli så stor, att människorna begå våldsdåd. Men trots denna väldiga påfrestning göts det då icke blod på det sättet som i Ådalen i fjol, mina herrar. Det blodet behövde inte ha varit gjutet, om det funnits en polisledning, som dög. Det var däri bristen låg.

Herr Hellberg talar om Sandviken, men vad betyder det i detta sammanhang? Vad hade hänt i Sandviken, om det funnits en statspolisorganisation i Sverige? Vet herr Hellberg någonting om den saken? Vet herr socialministern någonting om vad som då hade hänt? Det fanns en reservpolisorganisation, men den togs inte i bruk. När de, som kände Ådalens kynne, alldeles oavsett vilket slags politiskt parti, som där dominerade, fingo höra talas om

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

att de professionella strejkbrytarna från Halmstad skickades dit upp, då sade de, att detta är ett farligt experiment, och det kommer inte att avlöpa utan att någonting händer. Men de, som hade hand om ordningsmakten däruppe, begrepo det inte. I annat fall hade man utan att ha någon statspolis kunnat ordna polisfrågan däruppe redan till den 13 maj. Strejkbrytaruppträdena, sådana de nu utvecklade sig, hade inte behövt förekomma. Men detta har ingenting med statspolisorganisationen att göra. Lika väl som det inte fanns reservpolis tillkallad, lika väl hade man kunnat underlåta att kalla in statspolis till den tidpunkten.

För att sedan övergå till den 14 maj var ju det stora felet, att reservpolisen icke blev använd, utan att man i stället kallade på militär. Mina herrar! Ni vilja väl inte påstå emot många sakkunnigas uppgifter, att det var nödvändigt att ha militär där på grund av demonstrationståget mot Lunde? Ni läsa mycket om arbetarrörelsen, mina herrar, framför allt i tidningarna, men ni ha inte levt med i stort sett. Det ha vi gjort. Vi veta, vilken anda som råder därinom och hur man skall sköta sådana här saker. Och däri ligger naturligtvis en mycket stor skillnad mellan våra förutsättningar att kunna bedöma bl. a. förslag av denna art. Jag tror ju, att vårt omdöme, som för många av oss grundar sig på en 25-årig erfarenhet med den tänkbarast intima kontakt med arbetarrörelsen i vårt land, åtminstone är lika mycket värt som de herrars, vilka påstå, att denna polisorganisation nu behöves med hänsyn till sådana här oroligheter, som kunna befaras.

Herr socialministern har upprepat, att det brister i vår logik, då vi förklara, att vi å ena sidan vilja ha bort militären men å den andra inte äro med om det förslag till utökning av polismakten, som här föreligger. Ja, om herr socialministern kunde visa oss, att militären var nödvändig i Ådalen, då skulle vi kunna erkänna, att det ligger någonting i hans resonemang. Det kan inte bevisas — det ligger i sakens natur — men med stöd av all erfarenhet, som vi ha, så tror jag vi lugnt kunna säga, att det inte behöfts någon militär där. Det har inte behöfts militär vid andra tillfällen, då själva symptomen ha kunnat vara lika elakartade. Och eftersom man enligt vår bestämda uppfattning icke har behövt tillkalla militär i någon av de sociala konflikter, vi ha haft praktiskt taget sedan 1909, kunna vi inte erkänna, att vår önskan, att man skall upprätta en säkrare barriär mot användande av militär i sociala konflikter, pålägger oss någon skyldighet att vara med om en utökning av polisorganisationen.

Jag skall till slut tillåta mig att konstatera en sak. I mitt första anförande påpekade jag gentemot herr socialministern, att den punkt, där det behövdes bevisning, var den, att reservpolisen icke förmått lösa de uppgifter, som vid olika tillfällen har tilldelats den. Herr socialministern har försökt på många punkter att bemöta vad som från socialdemokratiskt håll har anförts, men på den punkten har herr socialministern avstått från varje bemötande. Jag förmodar, att om det funnits något fall, då reservpolisen har brustit i sin förmåga att lösa de uppgifter, som blivit den ålagda, hade vi många gånger i denna debatt fått de fallen återopade.

Bevisningen, mina herrar, åligger er. Det är däri ni ha brustit, och så länge som ni brista i denna bevisning, kan jag icke erkänna, att detta statspolisförslag är sakligt motiverat. Och att förmå oss att utan tillräcklig, saklig grund under ett år, då finansministern letar i alla skrymslen efter pengar till budgeten, vara med om att kasta bort en miljon kronor, det kommer inte att lyckas. Och jag får uppriktigt säga, att om det institutet funnes — det har ju hänt någon gång, men det anses ju vara så besynnerligt här i vårt land — att en regering tar tillbaka en proposition, borde det rätteligen ha använts i fråga om denna proposition.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Det händer, herr talman, att politici i efterhand få korrigera sina uppfattningar om behövligheten och lämpligheten av vidtagna åtgärder. Det kan också hända, att herr Möller kommer i den ställningen, att han alldeles särskilt får anledning erfara, att hans i dag intagna ståndpunkt icke varit sakligt befogad. Det är inte omöjligt alls, att så kan bli fallet. Det har hänt större under.

Orsaken till att jag begärde ordet, herr talman, var, att man på sina håll — och alldeles särskilt herr Möller — försökt göra gällande, att den framlagda propositionen är uttryck för ett förhastande, för en panikstämning, för oöverlagd handling med mera dylikt. Jag måste säga, att det finns, såvitt jag förstår, inte alls någon grund för det talet. Att i allmänhet under nuvarande förhållanden den, som står på demokratiens grund, måste finna det nödvändigt och önskvärt, att statsmaktens auktoritet förstärkes och att statsmakten svarar för ordningen i samhället, därom vittna ju, herr Möller, inte blott förhållandena i vårt land, utan även en blick över världen. Och det är ganska säkert, att om några dagar, när man här kommer att behandla en annan fråga, socialdemokraterna lika väl som regeringens meningsfränder få anledning att säga, att det är statsmaktens skyldighet att upprätthålla ordning, det är statsmaktens plikt att gentemot särorganisationer till höger och vänster — som bildas inom samhället och vilka kanske rent programmatiskt förklara, att de, därest de inte erhålla annan möjlighet, skola söka med våld föra igenom sina meningar — upprätthålla den auktoritet, som är nödvändig jämväl, ja, kanske framför allt i ett demokratiskt samhälle. En sådan utveckling pågår, som sagt, på många olika håll, och det är anledningen till att man icke blott hos oss utan också på åtskilliga andra håll förstärker statsmaktens hjälpmedel för ordningens upprätthållande. Herr Möller kan ju kasta en blick på socialdemokratiens i Tyskland ställning nu med hänsyn till den tyska polismyndighetens styrka och nödvändigheten att taga den i anspråk vid olika tillfällen.

Jag vågar vidare göra gällande, att om man ställer sig på den ståndpunkten, att samhället självt skall svara för ordningen, det är nödvändigt, att det inte bara blir ett talesätt utan att man också visar, att man verkligen vill och har för avsikt att, när det gäller, hävda riktigheten av denna mening.

Därtill kommer, som ju socialministern för en stund sedan påpekade, den omständigheten — som just skapar sammanhanget mellan dagens förslag och Ådalskatastrofen — att i samband med händelserna i Ådalen framställdes från vårt största politiska parti det bestämda kravet, att här skulle skapas sådan ordning, att vid tillfällen som det då ifrågavarande militär inte behövde användas. De allmänna utgångspunkterna för framläggandet av förslag om förstärkta hjälpmedel för ordningens upprätthållande synas mig sålunda ligga fullt klara och behöva inte och kunna inte ersättas med hänvisning till att här skulle föreligga någon skräckstämning och att denna skulle vara förklaringsgrunden till det framlagda förslaget.

I det sammanhanget vill jag påpeka den skiljaktighet i argumentation, som förekommit hos motståndarna till det nu föreliggande förslaget. I ena fallet har man fått höra talas om att förslaget såsom sådant är ett uttryck för reaktion och innebär beviset på att den borgerliga vänstern frångått sina tidigare ståndpunkter med mera dylikt. Från andra håll åter erkänner man, att frågan inte alls ligger till så, utan att man, med undantag av kommunisterna, allmänt anser, att staten skall upprätthålla ordningen och att för vårt vidkommande ordningsmakten behöver förstärkas och att det bara är fråga om, på vilket sätt denna förstärkning skall ske. Med anledning härav ber jag få säga, att det kan väl inte gå att föra en sådan argumentation. Till en början erkänner man statens uppgifter i detta avseende, erkänner, att man

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

kan reflektera på en utvidgning av den hittillsvarande reservorganisationen såsom en principiellt godtagbar utväg, vilken inte står på något sätt i strid mot vederbörandes allmänna uppfattning. Men sedan säger man, att en utvidgning av ordningsmakten genom anordnande av en statspolis är ett reaktionärt förslag, och ett avfall från parollen »ordning och framsteg». Det går väl inte att på det sättet argumentera jämsides från två så fullkomligt skiljaktiga utgångspunkter. Och det kan väl inte vara någon tvekan om att det *icke* här är fråga om å ena sidan en framstegsvänlig ståndpunkt och å den andra en reaktionär inriktning, utan att frågan gäller det rent praktiska ordnandet av denna angelägenhet på sådant sätt, att statens auktoritet förstärkes och att möjligheter skapas att förebygga katastrofer av den art, som förekommo i fjol.

Nu invänder herr Möller: Vad vet man om vad som skulle ha inträffat däruppe, om vi haft den nuvarande statspolisorganisationen genomförd? Jag måste säga, att hade i Sundsvall då enligt denna plan legat en styrka statspolis och de, som svara för ordningen i länet, vetat, att det på det sättet drog ihop sig till en olycka, som det gjorde däruppe i fjol, hade väl uppenbart den styrkan kommit att rekvireras till platsen. Nu gjorde man vad man kunde. Man samlade ihop de 5, 6 fjärdingsmän och andra, som funnos att tillgå, och om dem vittnades ju, att de stodo och åsågo det, som skedde den 13 på kvällen utan att göra något verkligt försök att ingripa och avvärja den katastrofen.

Vad så beträffar frågan, huruvida rekvisitionen av militären var fullkomligt obefogad eller inte, vill jag dock erinra om att länsstyrelsen stod i det predikamentet, att föregående kväll, den 13, obestriddligen våldsdåd utförts av en skara på några hundra man, under det att påföljande dag, enligt vad man visste, skulle komma en skara på många tusen man, vilkas ledare förklarar, att syftet var att fullfölja föregående kvälls angrepp. Under sådant förhållande tycker jag inte, att man kan som herr Möller anse, att det var olämpligt, onödigt och opåkallat, att en sådan rekvisition skedde. Att åtgärden sedermera inte fullföljdes på, som jag tror kunnat ske, ett mera förebyggande sätt, är ju en annan sak.

Nu kan man också föra ett sådant resonemang som herr Ström förde. Han använde ett allmänt talesätt och sade, att här gäller det ju inte, om man skall använda militär eller polis. Det är inte, ansåg han, vägen att åstadkomma bättre förhållanden på detta område, utan man skall skaffa arbetarna arbete. Visst kan man föra det resonemanget, men inte löser det den föreliggande frågan. Och jag vill dessutom erinra herr Ström därom, att vid det tillfället i Ådalen stod ju inte strid om möjligheten att erhålla arbete, utan det stod strid om rätten att utöva arbete, och det var därifrån som sedermera konflikten utvecklade sig. Att den stridsanledningen icke i fortsättningen skulle komma att förefinnas i någon större utsträckning kan man tyvärr nog inte räkna med.

Vad beträffar den del av diskussionen, som här blivit förd och som jag haft tillfälle åhöra, har jag frapperats av bristen på verklig detaljkritik mot det föreliggande förslaget. Jag kan knappast säga, att någon sådan har förekommit. Förklaras det manne av, att detta förslag utretts av personer, som absolut inte haft den ringaste anledning att på denna sak lägga politiska eller dylika synpunkter utan som endast haft att besvara frågan: hur skall i detta fall statens ordningsmedel på bästa möjliga sätt förstärkas, utan att man kommer upp till fullständigt oöverkomliga utgifter? Och över det på det sättet upprättade förslaget ha ju sedermera samtliga de myndigheter, som landet runt ansvara för ordningen, haft tillfälle att yttra sig och, såvitt jag kan erinra mig, samtliga tillstyrkt en anordning av ungefär denna beskaffenhet, om man också i en och annan detaljpunkt haft skiljaktiga meningar. Att beteck-

na ett på det sättet tillkommet förslag såsom uttryck för antingen skrämsel eller några slags förborgade politiska syften, förefaller mig vara fullkomligt oriktigt och orimligt.

Herr Branting yttrade i sitt anförande, att upprättandet av en statspolis och uppdragandet åt denna att mellan de tillfällen, då den skulle tagas i anspråk för sin speciella uppgift, handhåva allmänna ordningsuppgifter, skulle innebära en olycklig kombination. Jag förstår inte det. Jag tror tvärtom, att just i det avseendet har detta förslag sin speciella organisatoriska fördel, att det skapar möjlighet för oss att å ena sidan få ordningsuppgifter av olika slag, som växa fram i bredd med den allmänna utvecklingen och som inte kunna i längden eftersättas, på ett gott sätt tillgodosedda, och å andra sidan ha en för tillfällen av sådan allvarlig natur, som här egentligen avses, särskilt utrustad styrka. Det är däri jag för min del har funnit, att förslaget förtjänar ligga. Och vad beträffar påpekandet, att det var alldeles särskilt svagt ställt med ledningen såväl av de militära krafterna som av den mera tillfälliga reservpolisen, vid det tillfälle, som här talats om, ingår ju också i detta förslag möjligheter till sådan utbildning av ledningen, att den, när det gäller att inte tappa huvudet, kan överblicka sina uppgifter och utföra dem på ett ur samhällets synpunkter gott sätt.

Jag vågar således göra gällande, att det förslag, som här föreligger, inte kan karakteriseras på det sätt, som här skett, utan att det, såvitt jag förstår, motsvarar det behov, som ur olika synpunkter föreligger, att det sålunda inte kan betecknas såsom ett reaktionärt åtgörande utan att det syftar att i fortsättningen som hittills låta ordning och framsteg vara en gemensam grund för samhällsutvecklingen.

Herr **Ström, Fredrik**: Herr talman! Endast en replik till herr socialministern. Han yttrade, såvitt jag antecknade det, följande: »Man skall, om så behöves, taga 40 till 50 man ur Stockholms ordinarie poliskår och använda dem som statspolismän.» Ja, detta synes mig vara ett ganska gott bevis för, vilken sammanblandning som skulle äga rum mellan den nu tänkta statspolisen och de vanliga kommunala polisuppgifterna, en sammanblandning, som jag måste finna vara synnerligen olycklig både för statspolisen med hänsyn till dess uppgift och för kommunernas ordinarie kommunala polisuppgifter. Det måste så småningom leda till att staten ekonomiskt får övertaga polisväsendet i riket i dess helhet, vilket jag inte vet, om staten själv är betjänt av, men som kommunerna i varje fall hittills ha motsatt sig och funnit vara olyckligt. Jag tror, att det skulle vara mycket olyckligt, om t. ex. Stockholms polismän skulle bli utkommenderade såsom statspolismän att upprätthålla den s. k. ordningen vid sociala konflikter. Ty jag är övertygad om att man inte alltid kan lita på att vederbörande inkalla dessa statspolismän först när verklig anledning föreligger, utan att man griper till denna utväg långt innan verkliga skäl föreligger.

Jag tror, att om regeringen vill tala med sin egen högste ombudsman här i Stockholms stad, överståthållaren, skall han kunna intyga, att vi ifrån arbetarpartiets sida inom Sockholms stad under många år målmedvetet strävat efter att avspänna motsättningsarna mellan allmänheten och polisen och åstadkomma en utjämning och ett gott förhållande mellan dessa parter. Men jag kan intyga, att varje gång man i oträngt mål använt reservpolisen, har det medfört irritationsmoment av den allra starkaste karaktär och avsevärt försvärat ett dylikt arbete på avspänning. Den konflikt, som nyligen berördes av en talare, busskonflikten i Solna, där man kommenderade ut ett visst antal av Stockholms polismän, åstadkom för mycket lång tid en skärpning i allra högsta grad av motsättningen mellan allmänheten och polisen. Man måste alltså vara myc-

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

ket försiktig, om man inte vill förvärpa förhållandena i stället för att förbättra dem, och jag har den uppfattningen, att denna statspolis' tillkomst kan bidraga till att skärpa dessa motsatsförhållanden i stället för att utjämna dem.

Herr socialministern har den uppfattningen, att den ridande polisen vore effektivare än motoriserad polis eller polismän till fots eller något dylikt. Ja, det är möjligt, att den ridande polisen har en större effektivitet i visst avseende. Det har sagts, att en ridande polis motsvarar tre man till fots eller sex man, som det till och med har sagts. Men jag vill säga det, att folkpsykologiskt måste man även taga hänsyn till sådana imponderabilia, som att den ridande polisen i allra högsta grad verkar utmanande, och vi ha i Stockholm under många år varit mycket olyckliga för det fruktansvärda ohägn, som den ridande polisen i Stockholm har gjort poliskåren och polisväsendet genom att med sitt brutala uppträdande många gånger utmana den allmänna opinionen och det i allra högsta grad; då hjälper det ej, om den är litet mer »effektiv», ty den skapar en bedrövlig motsatsställning mellan allmänheten och polisen, som är till ordningens och samhällets skada. Jag skall be att få hänvisa herr socialministern till en och annan av de riksdagsmän, som för ett år sedan vid denna tid åsågo kravallerna vid Norra bantorget. Då skall han få veta, om de ha den uppfattningen, att den ridande polisen den gången for fram på ett sådant sätt, som verkligen skapade förtroende till polismakten.

Sedan vill jag säga ännu en sak till herr polis-, d. v. s. herr socialministern — jag höll verkligen på att säga »polisministern». — Det är ju en ödets ironi, att polisuppgifterna och de socialvårdande uppgifterna skola vara förenade inom samma departement. Jag tror, att mycket av den ovilja, som vidlåder socialdepartementet, sammanhänger därmed, att socialministern också måste vara polisminister. Det skulle verkligen vara lämpligt, om man kunde skilja dessa uppgifter åt. Det var nu inte någon elakhet från min sida, det var en ren felsägning, när jag kallade socialministern för polisminister. — Vad jag ville säga var det, att om socialministern verkligen hyser den uppfattningen på allvar, att man inte därute hos folket i allmänhet, hos arbetarna, hos massorna kommer att få den uppfattningen, att denna statspolis blir liktydig med det politiska gendarmeriet i andra länder, så tager han miste. Jag är övertygad om, att den alldeles överväldigande majoriteten av arbetare i detta land kommer att likställa denna statspolis med vanligt politiskt gendarmeri. Det vore mycket glädjande, om det ej skulle gå så, men tyvärr kan man befara, att det kommer att gå på det sättet. Stockholms stadsfullmäktige ha för sin del betackat sig för en sådan statspolis, som nu är föreslagen, trots att ett av våra egna borgarråd varit med om att utarbета förslaget. Och varför ha Stockholms stadsfullmäktige vänt sig mot detta statspolisväsen? Jo därför att Stockholms stadsfullmäktige ha den bestämda uppfattningen, att det så långt ifrån gagnar ordningens upprätthållande, att det rent av bidrager till att försvåra upprätthållandet av ordningen, att det alltså har en motsatt effekt, och att det är en olycklig metod och en dålig väg, man har slagit in på.

Herr statsministern sade, att striden i Ådalen stod inte om bröd för dagen utan om rätten till arbete och rätten att utöva arbete. Ja, det är riktigt, att det var en arbetsnedläggelse, men denna arbetsnedläggelse var i sin tur framkallad av sådana omständigheter, som ytterligare skulle ha bidragit till att skärpa den oerhörda nöd, som rådde i denna landsdel. Om inte dessa förhållanden hade rätt, så skulle icke någon sådan arbetsnedläggelse som den, som här uppe ägde rum, verkligen kommit att ske, och det var sålunda ytterst nöden och svälten, som åstadkom de händelser, som vi alla beklaga.

Till slut vill jag endast säga: är det inte ganska egendomligt, och borde ej detta föranleda inte minst ledamöterna på regeringsbanken att övertänka vad som kan ligga bakom det förhållandet, att faktiskt i denna fråga riksdagen de-

lar upp sig efter klasslinjer, efter de gamla 2-nationsgränserna inom nationen? Är det inte så, att häri dock ligger något, som bör föranleda en alldeles särskild omprövning, om man är inne på rätt väg, när hela den stora arbetarrörelsen och allt vad som kan räknas dit enhälligt, till sista man, går emot ett sådant förslag som det föreliggande, och att å andra sidan en lika fullkomligt enig borgerlig samling sker för att genomdriva förslaget. Borgerliga intressen gå med all makt in för att utan betänkande genomdriva mot halva nationen en sådan lagstiftning. Det synes mig, att sådana uppdelningar av nationen borde vara en varning för dem, som ha hand om regeringsrodret, att icke driva frågan så forcerat till en omstridd lösning, utan grundligt ompröva, om man verkligen är inne på rätt väg.

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Herr Hammarskjöld, Carl Gustaf: Herr Reuterskiöld har påyrkat en ändring i den av mig och tre andra ledamöter av utskottet framställda reservationen. Han önskar nämligen stryka tvenne rader i motiveringen. Jag anhåller att få biträda herr Reuterskiölds yrkande i detta avseende.

Herr Nerman yttrade med anledning av herr Hellbergs påpekande, att i verkligheten kommunisterna i Ådalen togo ledningen, att han fann det naturligt, att de mera klassmedvetna, d. v. s. kommunisterna, taga ledningen i en aktion av revolutionär tendens. Inte annat än jag kan se har herr Nerman sålunda betecknat händelserna i Ådalen den 13 och 14 maj förra året som en aktion av revolutionär tendens.

Herr Möller frågade: vad skulle militären i Lunde att göra? Ja, jag måste ju ur min synpunkt beklaga, att en liten militärstyrka den 14 maj 1931 var posterad i Lunde under sådana förhållanden, som där rådde, men jag vill göra gällande, att det var ganska betydelsefullt, att det överhuvud taget fanns ordningsmakt i Lunde, ty annars hade, som hans excellens herr statsministern nyss antydde, med all sannolikhet i Lunde den 14 maj upprepats, möjligen i försvårade former, de uppträden, som ägt rum dagen förut, den 13 maj på »Milos» i Sandviken.

Herr Hellberg: Det var en oriktighet i herr Vennerströms anförande, som föranledde mig att begära ordet. Han påstod, att jag sagt, att ingen socialdemokratisk talare i fjol uttalade något ogillande av våld. Något sådant har jag inte sagt, och det skall nog det stenografiska referatet av mitt anförande visa. Jag sade däremot, att i de anföranden, som då hölls, förbigicks detta i mycket hög grad, och huvudvikten lades på det andra. Detta mitt uttalande motbevisas inte på minsta vis därigenom, att herr Vennerström läste upp ett par anföranden i vilka våldet ogillades — det ena fäste jag mig verkligen själv vid, därför att jag hörde det i andra kammaren. Men ingenting — det vet herr Vennerström som gammal tidningsman — är vanligare, än att när man i en tidningsartikel eller ett anförande vill hävda en sak, så tar man först i förväg upp litet grand av det, som kan sägas emot, och sedan lägger man huvudvikten vid det andra. Det var också vad som skedde här. Flertalet av talarna i debatten i andra kammaren lade huvudvikten på vad myndigheterna hade gjort vid det tillfället. Det är alldeles säkert.

Min vän herr Möller har upprepat den uppfattning, som han förut gjort gällande om liberalerna förr och nu. Han menar, att när de inte veko för skräckmålningar 1909 eller därefter, så ha de lika liten anledning att göra det nu, och han jämförde till yttermera visso storstrejken 1909 med Ådalshändelserna och sade: »Under storstrejken flöt inte en droppe blod, och inte heller i Ådalen hade det behövt flyta.» Då förbiser han, hur olika dessa båda fall äro. Å ena sidan var det fråga om en under veckor pågående storkamp, under vilken en exemplarisk ordning upprätthölls, under det att å andra sidan det var fråga

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

om ett upplopp, ty alldeles tydligt och klart avsåg man i Lunde att föröva våld: man hade övat våld mot strejkbrytarna i första tempot den 13 och man ville öva våld på strejkbrytarna också den 14, om man då kunde få tillfälle att göra det, då som förut, men nu kom det militär emellan. Det är då underligt, förefaller det mig, att man kan påstå något sådant som att förhållandena vid detta tillfälle och 1909 voro alldeles desamma och att det inte finnes den minsta anledning att vara mer orolig nu än då. Det är, såvitt jag förstår, kontentan av herr Möllers resonemang! Men har det inte hänt något sedan 1909? Ha vi inte inpå oss fått det stora Rådsryssland, som överallt i världen bedriver sin agitation för världsrevolution, skickar agitatorer hit och pengar dit och gör det oupphörligt? Ser man inte, att det är oroligt utöver hela världen? Hur är det inte i Tyskland? — en talare erinrade nyss om, att där ha socialdemokraterna kommit att försättas i den ställningen, att de få hjälpa till allt vad de kunna för att hejda revolutionen. Vi måtte väl ändå inte kunna blunda för att vi leva under helt andra förhållanden nu än 1909, och då tycker jag, att man bör vara förutseende.

Herr Möller klagar oupphörligt över, att det inte framlägges tillräckliga bevis för att något behov här föreligger. Ja, jag undrar hur mycket som skulle behövas för att han skulle erkänna, att det verkligen föreligger full bevisning. Anspråken äro ju så olika. För mig förefaller det som en ganska sund och naturlig tankegång detta, att när vi från Lundehistorien som utgångspunkt vilja förebygga dess upprepning och för den skull söka ordna det så, att så litet som möjligt militär skall behöva användas vid sådana konflikter, då är det rätt naturligt, att vi för att nå fram till detta mål i stället böra förstärka den civila ordningsmakten. Jag tycker den tankegången är så riktig och logisk och så verklighetsbetonad som någon kan vara.

Nu hotar herr Ström med, att det skall komma att bli en sådan hätsk stämning från arbetarnas sida mot den föreslagna polisen, om den blir beslutad. Ja, jag tycker nu för min del, att om en sak är reellt berättigad, om den har goda skäl för sig, då bör man inte taga för mycket hänsyn till sådana där hotelser. Och det föreligger ett precedensfall, som jag tycker ligger nära till hands att anföras här. Vilka hotelser fick man inte höra, när det var fråga om arbetsdomstolen. Jag minnes, att det förekom verkligt hotfulla ord från socialdemokratiskt håll mot den då sittande regeringen, som förresten åtminstone vad toppen beträffar, var densamma som nu. Men jag tycker just inte att de där hotelserna ha infriats, det har lugnat sig ganska bra. Och folk äro ändå till sist, vilken samhällsgrupp de än tillhöra, rätt benägna för att taga reson, när de börja inse, att det, som åtgjordes, i alla fall var ganska förståndigt och välbetänkt.

Herr Möller: Ja, herr talman, jag skall bara säga några få ord.

Vad hans excellens herr statsministerns anförande beträffar, så vittnar det nog till en viss grad om, att statsministern inte har åhört debatten här utan ingrep på ett mycket sent stadium, ty så gott som allt vad han yttrade har varit föremål för anföranden förut från skilda håll, och jag kan inte se, att det egentligen förekom något annat nytt i hans anförande än hans försäkran, att här ligger ett mycket moget övervägande bakom och en mycket grundlig utredning. Jag hoppas ju, att statsministern har läst den utredningen, ty den är av den beskaffenhet, att riksdagen endast i ytterligt få fall, när saker ha varit så brådskande, att de ej ha kunnat uppskjutas — under min riksdagstid åtminstone — har fattat beslut av den räckvidd det här gäller på basis av så dåliga utredningar. Jag tror mig lugnt kunna säga: dålig enligt sakens natur, därför att man inte haft tid på sig, och även därför, att man i själva verket tog felaktig utgångspunkt, när man gjorde den utredningen. Om man försökt utreda behovet av polisförstärkning på landsbygden i allmänhet och ej försökt

utreda behovet av förstärkning för händelser, som möjligen kunna återkomma vart tionde år, kanske inte det, så hade naturligtvis resultatet som sagt blivit ett annat.

Jag skall påpeka en sak, som slog mig. Jag tror, att både herr statsministern och herr Hellberg yttrade, att vad det gäller är att förebygga en *upprepping* av sådana händelser som dem i Ådalen, och såvitt jag fattade rätt avsågs både militärens användande och händelserna den 13 maj. Ja, då har man en stark tilltro till detta nya vapen för ordningens upprätthållande. Det ligger inte alls i sakens natur, att detta skulle lända till något sådant förebyggande av en upprepning av dylika händelser. Det är, såvitt jag förstår, en fullkomligt felaktig utgångspunkt. Inte finnes det någon säkerhet för att länsstyrelsen hade rekviverat några statspolisier därför, att de hade legat i Sundsvall i stället för att de nu lågo något längre bort. I själva verket fanns det ju ingenting galet, som myndigheterna kunde göra, vilket de ej också gjorde. Allt som var tänkbart i detta avseende lyckades de göra, och ifall det gäller samma myndigheter, så finnes det väl ingen anledning att tro, att det hade gått annorlunda bara därför, att man i stället hade en statspolisorganisation.

Till herr Hammarskjöld liksom även till herr Hellberg vill jag endast säga det, att det var väl inte militären, som gjorde, att inte strejkbrytarna blevo misshandlade den 14 maj i Ådalen. Den kom visserligen emellan, men jag tror mig lugnt kunna försäkra, att om det ej hade funnits någon militär där men man däremot hade meddelat demonstrationståget länsstyrelsens beslut, enligt vilket strejkbrytarna skulle dragas tillbaka från arbetsplatsen, så hade intet kommit att hända i Ådalen den dagen. Men på den punkten fattade man visserligen ett enligt min uppfattning förnuftigt beslut; man bara glömde meddela det till vederbörande.

Själva diskussionen om Ådalen vittnar ju om, att man har fäst sig vid vissa ting där och totalt ignorerat andra ting, och en sådan diskussion är ju tämligen ofruktbar. Det, som är det sorgligaste därmed eller bland det sorgligaste, är i själva verket det beslut, som skall fattas i dag, att vi skola betala Ådalshändelserna framåt i tiden med de slantar, som nu begäras. Jag kan för min del inte anse, att diskussionen på något sätt har lagt om utgångspunkterna för ett omdöme här. Omdöme står emot omdöme, och om herrarna inte tycka om, att man kallar detta förslag för reaktionärt, så är det ingenting att göra åt den saken. Det är inte så länge sedan de herrar, som nu försvara detta förslag, själva skulle avgivit en liknande karakteristik därav.

Herr Åkerberg: Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet, om inte herr Hellberg i sitt andra anförande upprepat sina anklagelser emot socialdemokratien. Jag tycker, att herr Hellbergs sista anförande — ja, även hans första — alldeles särskilt klart belyste den skillnad mellan den gamla och den nya liberalismen, liberalismen av i dag och liberalismen från sekelskiftet eller kanske något därefter, varom har talats här i dag. Herr Hellberg var ju med båda gångerna, men han representerar i sina båda skepnader fullödigt såväl den gamla som den nya liberalismen. Vad som skiljer är just förtroendet till folket. De gamla liberalerna trodde kanske litet väl naivt, litet väl romantiskt på folket, trodde, att det rymde krafter, som kanske inte funnos där, men nu har man slagit om till en alldeles motsatt överdrift, till en miss-trö, som är ännu mindre grundad. Vi socialdemokrater tro, att man kan hysa förtroende till folket. Fabian Månsson har med sina många excentriska idéer dock funnit en värdefull sak i sina forskningar i medeltidens historia. Han har funnit någonting, som han kallar för samhällets självrensning. Han menar då den där driften hos den tidens bondebefolkning, som kom den att spon-

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

tant reagera mot fridstörare, mot element, som ville störa samhällsordningen. Det är ju möjligt, att han i sin tolkning härav har gått litet väl långt, men vi socialdemokrater tro, att den kraften och den driften alltjämt finnas hos det svenska folket, vi tro, att det finns krafter hos detta svenska folk, som det går att bygga en stat på, och detta är värt att taga vara på. Man riskerar att spoliera dessa krafter genom åtgärder, som bygga på misstro, just emot dem. Svensken är också alldeles särskilt känslig på den punkten. Man säger, att svenskarna gärna »bråka med polisen», och det kan ju vara sant, men detta är inte uttryck för någon som helst samhällsfientlig inställning, snarare då för en viss överkänslighet, därför att svensken tycker, att polisens uppträdande är ett vittnesbörd om misstro mot hans förmåga att sköta sig själv. Vi socialdemokrater tro, som sagt, att man kan hysa förtroende till det svenska folket, att det sköter sig självt, och vad som hände i Adalen i fjol uppfatta vi inte som något vittnesbörd i motsatt riktning.

Excellensen Ekman talade här om händelserna i Tyskland, och han pekade på att de tyska socialdemokraterna ha en annan inställning till ordningsmakten. Ja, i Tyskland råder ju ett revolutionärt tillstånd. Där är hela gärdet upprivet. Det finns inte där sådana uppbyggande krafter hos folket längre; samhällets självrensning har upphört att fungera. Jag kan inte tänka mig, att vi i vårt land skola behöva inställa oss efter mönster från det hållet. Där har våldet huserat så länge, att där äro polisen och militären kanske den sista resursen, som samhället har att lita till. Men innan vi komma fram till den situationen här i vårt land och så långt ifrån den, som vi äro i våra dagar, så tycker jag, att det är oriktigt och provocerande att resonera, som om den situationen redan hade inställt sig.

Herr Hellbergs uppfattning här har han ju utvecklat förut i sin tidning. Vi känna den. Den är i viss mån färgad av monomani. Det kan jag inte komma ifrån. Han sade här, att socialdemokraterna i fjol sköto undan kravet på att ordningen skulle upprätthållas. Herr Vennerström har redan påvisat, att det var oriktigt. Då föll herr Hellberg undan och påstod, att han inte sagt på det viset. Jag tror, att det stenografiska protokollet skall komma att visa, att han uttryckte sig just så som herr Vennerström refererade. Det var verkligen så, att det ifrån många ledande socialdemokrater i fjol starkt poängterades, att just socialdemokratiens gamla ställning, som den alltid har hävdad, var, att samhällsauktoriteten skall upprätthållas. Men det är alldeles sant, att man från socialdemokratiskt håll kanske ännu starkare reagerade emot militärens uppträdande däruppe, men detta skedde i medvetande om att vad som hände där uppe var ägnat att underminera just den drift och den kraft hos folket, som samhället i främsta rummet har att lita till, om det vill bygga sin existens på en solid grund. Att en gammal liberal som herr Hellberg inte har sinne för detta, tycker jag mer än någonting annat vittnar om den stora förskjutning i liberalt tänkande, som förekommit under det sista kvartsseklet.

Herr Schlyter: Herr talman! Vad som uppkallat mig till en liten slutreplik var hans excellens herr statsministerns yttrande, att ingen detaljkritik hade ägnats den framlagda propositionen. Jag tror, att jag skulle kunna sammanfatta den sakliga kritik, som har ägnats propositionen, på det sättet, att det framlagda förslaget är i flera avseenden ett omoget förslag. Det är mycket ovanligt, att frågor av denna omfattning verkligen hinna få sin lösning i riksdagens kamrar på så kort tid som ett år från det att det första uppslaget kommit, till en ny stor organisation. Men när jag säger, att förslaget är omoget — och jag förmodar, att herr Möller menar detsamma, då han säger,

att förslaget är dåligt — så innebär det inte någon kritik av det arbete, som har nedlagts på detta förslag. Detta arbete kan hava varit i mycket hög grad värdefullt, men det har ännu inte hunnit sätta den färdiga frukten. Från min sida utgör detta omdöme inte mer kritik av det nedlagda arbetet, än om jag skulle kritisera äppleträdet för att det inte sätter frukter i maj.

Vi behöva enligt min mening grundligare gå igenom denna sak, innan vi lagstifta om den. Ett uttryckligt erkännande härav kan jag be att värdsamt få hänvisa hans excellens herr statsministern att finna på sidan 20 i bilaga A till den kungliga propositionen, där de sakkunniga omtala denna frågas samband med flera olika andra frågor, vilka rätteligen borde kräva sin lösning, innan man kunde komma till ett fullt tillfredsställande resultat. Där står nu: »Att avvakta resultaten av den ena eller andra av nu angivna utredningar har uppenbarligen icke kunnat komma i fråga, eftersom den föreliggande frågan om förändrad polisorganisation ansetts vara av den trängande beskaffenhet, att förslag däri bör om möjligt föreläggas redan 1932 års riksdag.» Vad som bestrides ifrån vår sida är, att frågan verkligen är av den trängande beskaffenhet, att man skall behöva antaga ett förslag, som i själva verket innehåller så heterogena hugskott som denna kungliga proposition. Här har man nu hela dagen använt slagorden statspolis och reservpolis. Finns det någon i denna kammare, som kan förklara, varför vi en polisorganisation skola röra oss med dessa två begrepp? Vad är det för principiell skillnad mellan statspolisen och reservpolisen? I ena som i andra fallet tar man polis, som är ute i arbete — antingen i stad eller på landet — och använder den för riksändamål. I det ena fallet har man ordnat betalningen av polisen på visst sätt — då kallas den för reservpolis — i det andra fallet betalar staten alltsammans — då kallas den för statspolis. Jag tycker, att man inte behöver framhålla mer än detta för att förstå, att saken inte ännu är tillräckligt genomarbetad.

I detta ögonblick frapperas jag av herr finansministerns närvaro på regeringsbanken, och jag skall då be att få säga till herr finansministern, att jag tillåt mig i det anförande, varmed jag inledde debatten här i dag, att göra en värdsam förfrågan, hur herr finansministern ställde sig till denna proposition. Jag har sedan kunnat förstå, att det inte är väl förenligt med ett hävdande av samhällsauktoriteten, att en ledamot av kammaren ifrågasätter, huruvida regeringens medlemmar äro ense om en sådan sak som denna, ehuru det ju har kunnat föreligga skäl förut för antagandet, att finansministern inte har varit benägen att gå med på vilka utgifter som helst. Jag vill nämna för herr finansministern, att det till och med har ifrågasatts, huruvida inte under riksdagens lopp situationen skulle ha förändrats på det sättet, att det skulle ha kunnat ge Kungl. Maj:t anledning att återtaga en proposition sådan som denna. Herr finansministern har ju haft tillfälle att alltemellanåt upplysa kammaren om hur det inlöper sorgebudskap från den ena kommunen efter den andra om det försämrade skatteunderlaget. Jag emotser med intresse, huruvida vi skola gå till omröstning i denna fråga, utan att ha fått ett auktoritativt svar på denna undran, hur herr finansministern ställer sig till propositionen.

Jag skall, eftersom kommunismen är så sympatiskt företrädd i denna kammare som av herr Nerman, sluta med att replikera honom på en punkt, som jag annars inte skulle ha dragit fram. Han efterlyste socialdemokraternas innersta motiv till deras ståndpunktstagande i denna fråga och åberopade bland annat de nu stundande höstvalen. Det är en elakhet, som man ju alltemellanåt begagnar sig av mot politiska motståndare, och jag fruktar, att jag själv någon gång har gjort det, så att där gå ju svinhugg igen, men jag vill säga herr Nerman, att när jag för min personliga del går in för opposition mot det

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket
(Forts.)

utskottsutlåtande som här föreligger, så är detta baserat på de sakliga skäl, vilka jag här försökt utveckla. Jag finner det vara en fullkomlig orimlighet att störta till lösningen av ett förslag, som kostar en miljon kronor, i den ekonomiska situation i vilken vi nu befinna oss. Ingen olycka sker, om vi vänta tills frågan hunnit bli litet bättre utredd.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag ber bara att få erinra den siste talaren därom, att det läget, att en part, motståndare till ett förslag, säger, att förslaget ännu inte är moget, att det ännu inte är färdigt, brukar inte få vara avgörande för dem, som tro på att saken är mogen och som anse, att tillräckliga skäl för handling föreligga. I det läget har herr Schlyter stått oändligt många gånger, när motparten sagt: »Denna sak är inte mogen för genomförande.» Men herr Schlyter har ändå röstat för ett avgörande omedelbart.

Herr **Lindhagen**: Herr talman! Jag tror, att vi nu kommit därhän, att man kan summera ihop resultaten av debatten sålunda:

Bakom det hela ligger tidens stora problem, den sociala kampen. Genom regeringens förslag har erkänts — för vissa fall till synes en riktig inställning — att denna nu reser sig inför oss så hotande, att man, genom att i parlamenten och regeringarna förbigå de djupgående orsakerna till national- och inbördeskrigen, äventyrar att få uppleva allt större missnöje ute bland folket. Denna polisorganisation kan då få mycket att göra, i den mån som den nuvarande storfinansens upplösningsarbete tillåtes fortfara, arbetslösheten stiger och hungern kommer. Då kan det hända, att till slut en sådan bristningsgräns nås, att inte heller denna organisation räcker till. Då kommer det något annat, herr talman. Den nu föreslagna nödfallsorganisationen är sålunda ett socialt kvacksalveri, i all synnerhet om samtidigt stridernas realiteter ej läggas eller ej kunna i vår tid läggas till rätta.

Herr **Hellberg**: Då herr Åkerberg så direkt och personligt adresserat sig till mig, anser jag mig ändå ha rätt att säga ett par ord till svar.

Han talade om min förändring ifrån tilltro till misstro. Men varför talade han inte något om hela den förändring, som försiggått i världen? Det är mycket vanligt, att det går så, att de, som till exempel visat mycket goda sidor, när de befunnit sig i en betryckt ställning, visa helt andra sidor, när de kommit till makten. Det gäller både klasser och nationer. Det är givet, att den förändring, som skett i hela samhället från början av detta århundrade, har öppnat ögonen för åtskilligt, som man i sin första tid och sin första ungdomliga hänförelse inte hade ögonen så öppna för.

Men varför skall för resten herr Åkerberg så våldsamt angripa mig för detta? Jag företräder ju här samma ståndpunkt som regeringen. Angrip regeringen, därför att den också har undergått samma förändring! Inte är det någon egentlig reson i att vända sig mot en enskild person, när det gäller en förändring, som omfattar så många.

Herr **Åkerberg**: Anledningen till att jag angrep herr Hellberg särskilt var, att han mest utpräglat hade angripit det parti, jag tillhör. Och vad beträffar den där förändringen, som inträffat, är jag mycket villig att erkänna, att det har skett sådana förändringar ute i världen, men jag tror inte, att herr Hellberg kan påvisa, att inom vårt land och vårt folk ha inträffat sådana omkastningar, som motivera den sinnesändring, herr Hellberg själv har undergått. I sitt förra anförande pekade herr Hellberg på den agitation för världsrevolution, som utgår från Moskva. Jag skulle tro, att det inte finns några, som äro så rädda

för världsrevolutionen som de styrande i Moskva för närvarande, men om en sådan agitation skulle bedrivas i vårt land, om en verkligt revolutionär stämning skulle inträda här, tror herr Hellberg då, att ett par hundra statspoliser skulle kunna uträtta någonting för att få bukt med den stämningen? Det tror inte jag. Däremot tror jag, att dessa statspoliser, oförsiktigt och oförnuftigt använda, skulle vara mycket verksamma för att agitera fram just en sådan revolutionär stämning.

*Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)*

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare därpå att kammaren skulle för ifrågavarande paragraf godkänna den lydelse, som förordats i den av herr Schlyter m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Schlyter* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner Kungl. Maj:ts av sammansatta stats- och första lagutskottet i utlåtande nr 2 tillstyrkta förslag till ändrad lydelse av 5 § i lagen om polisväsendet i riket, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes för ifrågavarande paragraf den lydelse, som förordats i den av herr Schlyter m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

6—8 §§.

Godkändes.

15 §.

1 mom.

Godkändes.

4 mom.

Första stycket av förevarande moment hade följande avfattning:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i herrar Strindlunds och Jonssons i
Risinge reservationsvis framställda
förslag:)

4. Till polisdistrikt, som jämlikt 5 § 1 mom. skall tillhandahålla reservpolismän, utgår statsbidrag för varje reservpolisman, som skall tillhandahållas, med en *tredjedel* av de sammanlagda löneförmåner, som årligen

4. Till polisdistrikt, som jämlikt 5 § 1 mom. skall tillhandahålla reservpolismän, utgår statsbidrag för varje reservpolisman, som skall tillhandahållas, med en *sjättedel* av de sammanlagda löneförmåner, som årligen till-

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

tillkomma i distriktet anställd polisman med lägsta lön inom den tjänstegrad, reservpolismannen skall tillhöra, dock att, därest polisdistriktet jämlikt 5 § 3 mom. första stycket skall tillhandahålla statspolis, statsbidraget skall utgå med en sjättedel av löneförmånerna. I den mån reservpolismännen skola vara beridna, utgår därjämte statsbidrag med hälften av stadens kostnad för hållande av erforderligt antal hästar och utrustning för dessa. Närmare grunder för beräkning av sådan kostnad fastställas av Konungen.

(i herrar Strindlunds och Jonssons i Risinge reservationsvis framställda förslag:)

komma i distriktet anställd polisman med lägsta lön inom den tjänstegrad, reservpolismannen skall tillhöra. I den mån reservpolismännen skola vara beridna, utgår därjämte statsbidrag med hälften av stadens kostnad för hållande av erforderligt antal hästar och utrustning för dessa. Närmare grunder för beräkning av sådan kostnad fastställas av Konungen.

Herr **Reuterskiöld**: Jag ber att få yrka bifall till reservationen på sidan 39.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande momentet endast yrkats, av herr *Reuterskiöld*, att kammaren skulle för momentet godkänna den lydelse, som förordats i den av herrar Strindlund och Jonsson i Risinge vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande av Kungl. Maj:ts förslag till momentets lydelse samt vidare enligt herr Reuterskiölds yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Återstående delar av lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkterna B—D.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten E.

På sätt förut anförts hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att motionerna I: 3, II: 2 och II: 276 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I motsvarande punkt av herr Schlyters m. fl. reservation hade, såsom tidigare angivits, hemställts, att riksdagen i anledning av motionerna I: 3, II: 2 och II: 276 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast ville låta företaga en omarbetning av gällande bestämmelser i fråga om användande av militär personal för stillande av uppror eller upplopp eller för upprätthållande av allmän ordning samt, i den mån riksdagens medverkan krävdes, till 1933 års riksdag framlägga nödiga förslag.

Herr **Schlyter**: I denna punkt hemställer jag om bifall till vår reservation och yrkar alltså, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att

Kungl. Maj:t snarast ville låta företaga en omarbetning av gällande bestämmelser i fråga om användande av militär personal för stillande av uppror eller upplopp eller för upprätthållande av allmän ordning samt, i den mån riksdagens medverkan kräves, till 1933 års riksdag framlägga nödiga förslag.

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare, enligt herr *Schlyters* yrkande, på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande punkt av den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Schlyter* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten E, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande punkt av herr *Schlyters* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr talmannen yttrade, att i fråga om motiveringen i det förevarande utlåtandet yrkats dels att utskottets yttrande vidkommande användande av militär för ordningsändamål skulle godkännas, dels ock, av herr *Reuterskiöld*, att kammaren skulle godkänna den av herr C. G. Hammarskjöld m. fl. därom avgivna reservationen, dock med utelämnande av de i slutet av första meningen i andra stycket förekommande orden »såsom framgår av förestående redogörelse skedde denna jämkning i syfte att utesluta inkallande av bevärings första uppbåd i 'sociala konflikter'».

Herr *Schlyter*, som på begäran erhöll ordet, anförde: Efter den utgång, som föregående votering fick, skall jag be att få yrka bifall till utskottets motivering.

Herr talmannen gjorde nu propositioner, först på godkännande av utskottets yttrande i angivna del samt vidare på bifall till herr *Reuterskiölds* yrkande; och förklarade herr talmannen sig anse propositionen på godkännande av utskottets yttrande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hammarskjöld*, *Carl Gustaf*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som i avseende å motiveringen i sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 2 godkänner utskottets yttrande vidkommande användande av militär för ordningsändamål, röstar

Ja;

Ang.
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr C. G. Hammarskjöld m. fl. därom avgivna reservationen med den av herr Reuterskiöld föreslagna ändringen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 54.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 214, till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till luftfartsväsendet m. m.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 43, i anledning av väckta motioner om tull å vissa slag av fisk samt om reglering utav importen av fisk och skaldjur; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckta motioner angående ändring av lagen om arbetstidens begränsning.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.01 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 18 maj e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet i vissa fall att tillhandahålla förnödenheter m. m. för ordningsmaktens behov dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m. dels ock en i ämnet väckt motion; samt

nr 5, i anledning av väckta motioner rörande bestämmande av avlöning åt icke ordinarie polismän å landsbygden samt statsbidrag till kostnaden för sådan avlöning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner rörande val av fjärdingsmän m. m.

Punkten A.

Kammaren beslöt, att motionen II: 275, till den del den ej besvarats genom kammarens beslut i fråga om utskottets utlåtande nr 2, icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Punkten B.

I en inom andra kammaren väckt till lagutskott hänvisad och till första lagutskottet överlämnad motion, nr 263, vilken enligt överenskommelse mellan sistnämnda utskott och statsutskottet behandlats av sammansatt stats- och första lagutskott, hade herrar *Törnkvist* i Karlskrona och *Jönsson* i Rövinge hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i 11 § lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket att, då kommun valde till fjärdingsman sökande, som av landsfiskal före valet förklarats lämplig för sådan befattning, detta val skulle av länsstyrelsen fastställas.

*Ang.
kommuner-
nas inflytande
vid utseende
av fjärdings-
män.*

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 263 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar, *Schlyter*, *Björck*, *Hedlund* i Östersund, *Törnkvist* i Karlskrona, *Strindlund*, *Andersson* i Höör och *Jonsson* i Rövinge ansett, att utskottets eget yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

*Ang.
kommuner-
nas inflytande
vid utseende
av fjärdings-
män.
(Forts.)*

i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta undersöka, huruvida ett ökat inflytande vid utseende av fjärdingsman kunde tillerkännas vederbörande kommun i de avseenden, som omförmäldes i motionen II: 263, samt, om så erfordrades, för riksdagen framlägga det förslag, vartill undersökningen kunde föranleda.

Herr Schlyter: Herr talman! I denna fråga rådde inom utskottet vid ärendets avgörande inte någon verklig meningsskiljaktighet. Såvitt jag förstod meningen inom utskottet rätt, voro utskottets ledamöter allmänt av den uppfattningen, att om ett fjärdingsmannaval överklagats hos länsstyrelsen och länsstyrelsen funnit sådana särskilda omständigheter föreligga, att den valde inte kunde erhålla länsstyrelsens förordnande såsom fjärdingsman, så borde länsstyrelsen förfara på det sätt som en ärad ledamot av utskottet, landshövding Kvarnzelius, omtalade att man i hans län brukade göra, nämligen återförvisa frågan om fjärdingsmannavalet till kommunen, som fick anställa nytt val. Och först ifall länsstyrelsen inte kunde godkänna den då valde, skulle länsstyrelsen begagna sig av sin rätt att taga någon annan lämplig kandidat.

Vi voro i utskottet, som jag uppfattade det, tämligen överens om att utskottets motivering till ett avslagsyrkande på motionen — ett avslagsyrkande, som var föranlett därav att den i motionen anvisade utvägen för tillvaratagande av kommunens medbestämmanderätt inte befanns framkomlig — vi voro tämligen ense om, säger jag, att utskottets motivering borde innehålla en anvisning av det slag som jag nu anför.

När så utlåtandet skulle skrivas, befanns det emellertid, att det, när denna fråga år 1925 var före i det dåvarande särskilda utskottet, hade gjorts sådana uttalanden angående just detta fall, att det föll sig svårt för utskottet att gå emot de då gjorda uttalandena. Detta föranledde en splittring av utskottets ledamöterna på två linjer, varav en grupp — ungefär halva utskottet — samlade sig kring den reservation, som nu är fogad till betänkandet.

Enligt denna reservation göres det gällande, att det bör förfaras på det sätt, som jag nyss angav; att alltså länsstyrelsen, ifall den inte godkänner en av kommunen vald fjärdingsman, bör återförvisa ärendet för nytt val. När nu inte utskottet kunde göra detta uttalande, befanns det nödvändigt för dem, som ville understryka detta, att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t i denna riktning.

Det är denna skrivelse, som innehålles i reservationen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta förslag.

Herr Borell: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Det synes mig vara välbetänkt, att länsstyrelsen har den rätt, som nu tillkommer densamma, att, därest en föreslagen person befinnes vara uppenbart olämplig, länsstyrelsen skall kunna vägra att utfärda förordnande för den sålunda föreslagna. Även om den utsedde personen skulle ha förordats av landsfiskalen före det kommunala valet, är det mycket tänkbart, att efteråt sådana upplysningar kunna ha kommit vederbörande tillhanda att det visar sig, att han icke är lämplig för befattningen och då bör enligt min mening länsstyrelsen ha denna befogenhet. Med anledning därav yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upp-

repat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Schlyter* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr förste vice talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 33;

Nej — 46.

Vid förnyad föredragning av sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till polisväsendet i riket m. m. dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för byggnadsarbeten och andra engångskostnader avseende lantbrukshögskolan samt Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut ävensom en i ämnet väckt motion.

Punkten 1.

I en till riksdagen den 11 mars 1932 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 230, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa, utom annat, för byggnadsarbeten och andra engångskostnader avseende lantbrukshögskolan ett extra reservationsanslag av 450,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 534, av herr *Hedlund* i Häste, vari hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln till undervisningsmateriel vid lantbrukshögskolan anvisa ett extra reservationsanslag av 34,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

*Ang.
kommuner-
nas inflytande
vid utseende
av fjärdings-
män.
(Forts.)*

*Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.*

Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning för byggnadsarbeten och andra engångskostnader avseende lantbrukshögskolan för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 450,000 kronor; samt

2) med bifall till motionen II:534 för anskaffande vid lantbrukshögskolan av undervisningsmateriel för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 34,000 kronor.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herr *Gustafson* i Domö, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Gustafson, Fritiof: Herr talman! Då jag vid detta utlåtande fogat en blank reservation, anser jag mig skyldig att i korthet redogöra för skälen därför.

Det framgår av det föreliggande utlåtandet, att utskottet funnit anmärkningsvärda förhållanden föreligga beräffande byggnadsfrågan för lantbrukshögskolan i Ultuna, men ändock tillstyrker utskottet anslag för byggande av denna högskola. Man finner av utlåtandet, att utskottet har fullgoda skäl för detta påstående om att anmärkningsvärda förhållanden föreligga. Förra året beräknades nämligen ifrågavarande byggnadskostnad till ungefär 1.3 miljoner kronor, men i år har man kommit under fund med att byggnadskostnaden kommer att uppgå till inemot dubbla beloppet. Jag finner det vara ganska betänkligt att under rådande ekonomiska förhållanden utan fullt tillförlitliga beräkningar gå in för byggandet av denna högskola, ty man vet ju inte vad man därmed i själva verket utfäster sig till. Det inträffar ofta, att riksdagen beslutar i princip om fullbordandet av ett visst företag utan att den först gör sig underrättad om vad detta med sannolikhet kan komma att kosta, och det har nu besannat sig även i detta fall, hur riskabelt det är att fatta beslut på så lösa grunder som utredningen förra året utgjorde. Man har desto större anledning att ställa sig skeptisk mot byggandet av högskolan som det inte heller i någon form utretts vad den avsedda förflyttningen till Ultuna från Stockholm av husdjurs- och jordbruksavdelningarna vid Centralanstalten kommer att innebära. Det skulle enligt min mening ha varit naturligare, om utskottet stannat vid att föreslå ett uppskjutande av frågan ytterligare i och för noggrannare utredning av densamma. Då utskottet emellertid inte har velat ett uppskov, har jag inte ansett mig kunna taga på mitt ansvar att i det outhärdliga skicket frågan ligger biträda utskottets förslag men anser mig ej heller böra utan vidare bara yrka avslag på utskottets hemställan, enär ej utskottet, som jag förmenar att det bort göra, närmare undersökt och föreslagit de åtgärder, vilka skulle betingats av ett uppskov. Jag har velat avgiva denna deklaration för att tillkännagiva, att jag är mycket betänksam angående det förståndiga uti att under föreliggande omständigheter gå in för byggnadsarbetet i fråga.

Jag kan icke underlåta att framhålla, hurusom det här förra året invändes, då det från visst håll framställdes tvivelsmål om utredningarnas hållbarhetsvärde, att det var mycket större sannolikhet för att den utredning, som då presterades såsom underlag för propositionen, var av större värde än exempelvis den utredning, som företeddes av vissa motionärer, vilka ansågo det lämpligast att lantbrukshögskolan skulle förläggas till Stockholm, och att det då framhölls, att de beräkningar, som motionärerna framlagt, bara voro lösa överslagsberäkningar utan något vidare värde. Nu har det emellertid visat sig, att de beräkningar, som lågo till grund för riksdagens beslut i fjol, just voro så löst grundade som man då, sannolikt oriktigt, beskyllde motionärernas för att vara. Det är beklagligt, att riksdagen i frågans nuvarande läge kanske skall fatta ett sådant beslut, som utskottet hemställer om.

Häri instämde herrar *Halvarsson* och *Örne*.

Herr Forssell: Herr talman! Herr Gustafson har redan talat om de kostnadsberäkningar, som här föreligga. Jag vill därför inte särskilt gå in på de siffror, som vi här ha att svälja utan vill endast göra några kommentarer till de motiveringar, som finnas i utskottets utlåtande.

Det säges nederst på sidan 9 i utlåtandet om dessa kostnadsdifferenser, »att det självfallet vore svårt att på förberedande stadium få fullt genomförda beräkningar för så vanskliga objekt som vetenskapliga institutioner». Detta synes mig vara en mycket svag ursäkt för sifferdifferenserna, ty vi skola komma i håg, att det byggs och beräknas dock ideligen vetenskapliga institutioner i detta land, och man vet ganska väl, vad en sådan vetenskaplig institution skall ungefärligen kosta, vilket även framgår av utskottets behandling av frågan i detta utlåtande, där det anföres siffror ifrån olika håll, bl. a. från kemiska institutionens byggnad i Lund. Denna angives ha beräknats kosta ungefär 67 kronor per kubikmeter byggnadsvolym, och motsvarande kostnad för kemiska institutionen i Uppsala uppgives till cirka 70 kronor mot ett för lantbrukshögskolan till en början beräknat pris av cirka 45 kronor per kubikmeter byggnadsvolym. Man torde knappast kunna säga, att det är så särskilt vanskligt att genomföra kalkyler för vetenskapliga institutioner, då det föreligger ett så rikt material. Men så fortsätter man apologien i utskottsutlåtandet, där det säges, att man inte från början hade tagit hänsyn till att det skulle vara så pass väl utrustade laboratorier, och att man försummade att ändra kostnadsberäkningarna när sedan planerna omlades så att det verkligen skulle bli en högskola och ett forskningsinstitut, ehuru det var just punkten om denna högskolas vetenskapliga uppgift, som diskuterades här ganska livligt för ett år sedan. Det borde därför inte ha varit så särskilt lätt att glömma bort, att de där institutionerna skulle utrustas på ett sätt, som kostade pengar. Här säger man nu endast, att inverkan av ett sådant arrangemang inte tillräckligt beaktats.

När man sedan ser litet närmare på kostnadsberäkningarna för byggnadsprogrammet, upptäcker man, bland annat, att de byggnader, som föreslagits skola ombyggas, befinna sig i ett utomordentligt förfallet skick vilket förhållande i hög grad anges motivera kostnadsökningen. Sålunda beräknas ombyggnaden av elevbyggnaden år 1929 till 115,000 kronor och nu år 1932 beräknas den till 331,200 kronor o. s. v. Nu frågar man sig: Det där förfärligt sorgliga tillståndet har väl inte kommit plötsligt efter år 1929 utan det har väl funnits hela tiden, så att den allra yttligaste undersökning hade kunnat giva anvisning om saken. Vi fingo här för ett år sedan med ett fullkomligt felaktigt underlag för kostnadskalkylerna votera om startandet av ett stort nytt företag med alla vanskligheter och defekter, som vidlådde och fortfarande vidlåder det beslutade förslaget.

Det förvånar mig verkligen, att inte dessa uppgifter kommo fram redan för ett år sedan, ty kort tid efter den debatten här i kammaren, när detta förslag så ingående ventilerades, råkade jag en av de initierade herrarna — inte någon av förslagets förespråkare, som var närvarande här, ty de visste naturligtvis ingenting om dessa fruktansvärda felräkningar, men en annan initierad person — vilken omedelbart upplyste mig om att kostnadsberäkningarna för lantbrukshögskolan i Ultuna voro i vissa fall fullkomligt felaktiga och att man kunde vänta sig mycket betydande ökningar ifrån de beräknade summorna. För dem, som deltagit i ärendets behandling bakom kulisserna, voro dessa omständigheter, som nu ligga på riksdagens bord, fullkomligt bekanta för ett år sedan, innan riksdagen då fattat beslut i frågan. Detta förefaller mig vara en ganska märklig omständighet.

Nå, hur göra nu vederbörande, då de stå inför dessa katastrofala kostnadsökningar? Jo, de kasta sig över något, som de kalla för koncentration av loka-

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid lantbrukshögskolan.
(Forts.)

*Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)*

lerna, och så säga de om sättet att bygga: »Kommitterade hava utgått från att det borde innebära en väsentlig fördel, om flertalet institutioner, vilka vore i behov av laboratorier, kunde förläggas inom samma byggnad. Därjämte hava kommitterade ansett en koncentration böra eftersträvas, så att kostnaderna för värmecentralens anläggning och drift skulle bli så låga som möjligt.»

Här ha således vederbörande för att laga åtminstone de värsta defekterna i sitt förslag, gått in för ett sätt att bygga, som har visat sig fruktansvärt skadligt på de platser, där det har använts. Jag vill då särskilt nämna tekniska högskolan, som just är byggd på det sättet. För cirka 20 år sedan var det två fackhögskolor, som skulle byggas här i Stockholm. Den ena, som var färdigbyggd något tidigare, var veterinärhögskolan, och den andra var tekniska högskolan. Den förra är byggd med paviljonger för de olika institutionerna. Om det således inom en viss institution yppar sig behov av utvidgning av någon lokal, kan detta ske där för ett minimum av kostnad och utan att de övriga institutionerna störas på något sätt. Veterinärhögskolans byggnadssätt har även kopierats på många håll. När man tänkt anlägga nya veterinärhögskolor, har man först kommit hit och tittat på vår veterinärhögskola och sedan har man just utnyttjat det sätt att bygga, som använts där. Den gamle rektorn där, Vennerholm, som gjort upp planen till bygget och som skött högskolan under många år, blev behängd med dekorationer från alla möjliga håll för att man fått tillfälle att kopiera hans högskola.

När tekniska högskolan skulle byggas, vandrade kommitterade för bygget ut till Vennerholm för att av honom få råd, hur de skulle bygga en högskola. Jag har denna upplysning från professor Vennerholm själv, och jag minns han sade, att han svarade dem: »Mina herrar, jag kan inte ge detaljerade råd om byggandet av tekniska högskolan, jag kan bara ge en enda principanvisning och det är den: bygg friliggande institutioner! Om ni inte göra det, komma ni att ångra er, ty det är det enda sätt, som gör det möjligt att kunna arbeta vid en högskola och att kunna följa med i framtiden utan att möta så betydande kostnader att utveckling blir omöjlig». Så gingo dessa vise män, som voro byggnadskommitterade för tekniska högskolan därifrån och ritade en koncentrerad anläggning efter korridorsystemet — ett fullkomligt monster, där alla institutioner äro hoppressade som rum och kök i våningar och där man inte kan vidtaga den minsta ändring i en lokal utan att störa grannar. Det är med andra ord fullkomligt låst alltsammans. Nu vill man göra samma historia här. Man vill göra något, som man kallar för en U-byggnad, och i denna vill man placera in massor av laboratorier. Och så säger man, att om man bygger på det sättet, går det sedan utomordentligt väl att utvidga lokalerna.

Jag har i utskottets lokaler sett på ritningarna för den föreslagna lantbruks-högskolan, och så vitt jag kunnat finna blir det precis samma byggnadssätt härvidlag som beträffande tekniska högskolan. Det enda, som utgör någon skillnad, är det, att de murala kompositionerna, som återfinnas i byggnaderna i tekniska högskolan och som göra denna ännu orimligare, hava undvikits, och man har i stället tänkt sig ett mera praktiskt pelarsystem för byggnadens stomme, så att man i någon mån följt med modern teknik.

Men man har ändå rört ihop de olika institutionerna på samma sätt som vid tekniska högskolan, och påståendet, att man kan vara lugn för att man skall kunna utvidga de olika institutionerna, är, låt oss säga, ytterligt optimistiskt. Där kommer det, så vitt jag kan bedöma den saken, att bli precis samma förhållande som vid tekniska högskolan, nämligen så, att man inte kan röra sig och att, så fort en institution behöver utvidgas, det därför blir antingen bråk med grannar eller opraktiskt ordnat, på så sätt att denna institution måste delas och få en del lokaler långt ifrån sin gamla plats. Och alla, som haft med

dylika saker att göra, veta, hur skadligt detta är för ett så intimt arbete som det vid vetenskapliga institutioner. För att nu rädda en liten slant, fördärvar man framtidsmöjligheterna. Samtidigt därmed kommer man emellertid med ett förslag om att göra byggnaderna högre och större, fastän grundläggningskostnaden i och med detta blir större. Man har ju nämligen fått taga upp en summa av 60,000 kronor som extra kostnad för den här byggnaden, men denna extra kostnad för grundläggning försvinner praktiskt taget helt och hållet, om man bygger friliggande institutioner, ty då behöver man inte bygga så i höjden och så tungt.

Så en annan sak. Man talar här om värmecentralanläggning och om driftkoncentration. Vi ha samma sak vid tekniska högskolan med resultat, att alla källare, praktiskt taget, äro fördärvade. I detta oerhörda komplex, som herrarna kunna se vid Valhallavägen, med sina kolossala källare, är det så, att dessa äro i det närmaste oanvändbara på grund av dessa värmeledningar, som svepa över hela huset och skapa en olidlig temperatur i en stor del av källarna. Detta gör, att den stora nytta, man kunde ha av källarna, blir väsentligt reducerad. Här är det föreslaget att utnyttja källarvåningen. Men jag misstänker, att det kommer att bli ganska stora olägenheter med källarlokalerna av de rörledningar, som måste dragas fram. Man har således uppgivit ett verkligt högskolemässigt byggnadssätt för att kunna klara de svårigheter, som uppstodo på grund av kostnadsförläkningen, och det är en sak som ej borde tolereras. Utskottet självt finner, när det gått igenom dessa beräkningar, att det torde vara tvivelsamt om anslaget bör beviljas nu. Det säges på sid. 18 att utskottet tagit i grundlig omprövning, huruvida icke till följd av dessa olägenheter, som föreligga, borde med inrättandet av en lantbrukshögskola möjligen för någon tid anstå. Nu anföres det vissa skäl mot detta. Bland annat säges det, att en del åtgärder redan vidtagits för lärartjänsters tillsättande. Så anför utskottet till sist »såsom en tungt vägande omständighet att ett ytterligare uppskov med högskolans inrättande i varje fall torde påkalla utförande av vissa erforderliga byggnadsarbeten för institutets istandsättande», och det säger dessutom, att »därest institutet skall kunna ännu någon tid på ett tillfredsställande sätt fylla uppgiften såsom en högre lantbruksundervisningsanstalt», så behöves det en viss komplettering av utrustningen. Vidare säges det, att kostnaderna för detta skulle uppgå till icke mindre än 560,000 kronor. Det är denna tungt vägande omständighet, som nu befinnes utgöra ett skäl för att det icke borde uppskjutas.

Om vi nu titta på kostnadskalkylerna över förslaget till lantbrukshögskolan, som beräknats till 2,100,000 kronor efter sista versionen, så vill jag påpeka, att skall man bygga om hus, som äro till den grad förfallna, som det uppges om detta, torde de flesta kostnadskalkyler vara högst opålitliga, så att man torde få bereda sig på att få extra tillskott, hur försiktig man än är. Det är en gammal erfarenhet från alla byggmästerier, att ombyggnaden av gamla hus blir man alltid lurad på. När det väl är ombyggt, ångrar man, att man icke rivit ned alltsammans och byggt ett nytt hus, ty det hade vanligtvis blivit billigare och alltid mera praktiskt och klokt att slippa dragas med det gamla skräpet. Av dessa 2,100,000 kronor äro 1,560,000 kronor för nya byggnader och 540,000 kronor för om- och tillbyggnad av de gamla lokalerna. Då är det ju ganska underligt, att när om- och tillbyggnad av de gamla lokalerna för den nya högskolan gå till 540,000 kronor, så gå erforderliga byggnadsarbeten för institutets istandsättande med viss komplettering av institutets utrustning till 20,000 kronor *mera*. Det blir således dyrare att bara nödtorftigt reparera upp de gamla byggnaderna och skaffa viss utrustning till de nuvarande institutionerna än att göra om byggnaderna till en lantbrukshögskola och skaffa de saker, som behövas till den. Den siffran synes mig vara orimlig, och man skulle vid

*Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)*

Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)

första påseendet kunna tro, att sådant ej kunde hända, men denna erfarenhet är icke så sällsynt. Det hände för några år sedan vid ett större byggnadsföretag i Stockholm, ett miljonföretag, att det blev motion om att det skulle nedläggas. Då kommo vederbörande med en lång kalkyl över vad nedläggningen skulle kosta, och att man icke kunde nedlägga det dyra företaget motiverades bland annat med att man ej kunde utan vidare avskeda ingenjörer och verkmästare utan måste hålla kvar dem i väntan på att kunna taga upp arbetet igen. Det upptäcktes, att om man gick till kalkylerna och såg efter kostnaden för dessa ingenjörer, verkmästare och annan arbetsledning, var den kostnaden mindre, om företaget fortsattes, än om det lades ned. Det är sålunda icke någon omständighet, som är alltför sällsynt, att kostnadsberäkningarna äro något litet färgade av vederbörandes förhoppningar och önskingar att få bygga. Således är det påtagligt, att här föreligger en omständighet av den art, att man avsett pressa fram ett argument till byggande, som knappast kan vara motive- rat. Det tyckes vara av motsvarande art som de låga kostnaderna förra året.

Nu är att märka, att denna högskola, som skall förläggas vid Ultuna, lider av åtskilliga defekter. Jag tog mig friheten att förra året vid kammarens debatt i detalj gå in på saken, och jag bryr mig därför ej om att repetera det nu, men jag vill i alla fall stryka under, att här föreligger ett icke lyckat förslag till en ny högskola. Och var man än kommer och var man än resonerar med folk, som äro initierade bakom kulisserna, får man veta, att det råder ett direkt missnöje på alla håll med den lösning, som kommit fram. Det säger den ena och det säger den andra, att de icke vilja säga något, därför att då skulle de riskera, att det kanske icke blir någonting alls, och de ha därför tolererat ett förslag, som de ej vilja acceptera, i en kvasienighets tecken. En sådan enighet, som endast är en skyddsmantel över fullständig oenighet, har ju i och för sig ej något särskilt värde. I sammanhang därmed vågar jag påstå, att det intresse för jordbruket, som vi alla hysa, nämligen att det skall bli så bärkraftigt som möjligt och ha det så bra som möjligt, kräver, att en sådan lantbruks-högskola blir tip top och att det ges möjlighet att fylla de allra högsta krav. Det kan man omöjligt säga om den högskola, som här är i vardande, och den kommer, mänskligt att döma, ej att mycket skilja sig från ett lantbruksseminarium, och de framsteg, som komma att göras inom jordbrukets område, komma som hittills att huvudsakligen vila på de forskare, som från annat håll giva sig in på området. Men det är icke detta, som man har rättighet att begära, då man inrättar en fackhögskola, utan man har rättighet att begära, att den skall bli en källa till självständigt forskningsliv på området, som kan ge en ny positiv insats, och det är knappast anledning att göra sig någon sådan förhoppning med den organisation och de arrangemang i övrigt, som ha kommit denna högskola till del.

Jag vill för tillfället icke göra något yrkande, herr talman, utan har endast velat påpeka dessa kardinala saker i den nuvarande planläggningen — särskilt det om byggnadernas bristfälliga planläggning till koncentration i stället för till byggande av fristående institutioner — i förhoppning att de synpunkterna må bli beaktade, i den händelse lantbrukshögskolan kommer till stånd.

Herr Björck, Wilhelm: Jag tillhörde i fjol dem som biträdde förslaget om en lantbrukshögskola vid Ultuna. Av den utredning, som förelåg, hade jag blivit övertygad, att det var ett klokt och gott förslag, men inte kunde jag den gången ana, att man rörde sig med kostnadsberäkningar av den ytterligt betänkliga art, som nu här framgått av detta utskottsutlåtande. Jag får för min del säga, att jag läste det med stigande förvåning. Ingen kunde ana, att kostnadsberäkningarna i fjol voro så litet hållbara, att de kommitterade, som nu sitta, ha föreslagit en ökning med nära en miljon kronor. Jag blev ytterligare

förvånad, när jag såg, att jordbruksutskottet hade nöjt sig med att stämpla detta tillvägagångssätt såsom i hög grad anmärkningsvärt, men icke dragit den slutsats av detta, som för mig tedde sig som det enda rimliga, den slutsatsen nämligen, att här måste man taga upp frågan på nytt. Riksdagen kan omöjligen finna sig i att man ena året presterar en beräkning, som slutar på 1,353,000 kronor och nästa år kommer med en räkning, som går löst på 2.260,000 kronor, låt vara att departementschefen sedermera prutar till 2,100,000 kronor. Jag hade väntat mig en annan slutsats av dessa iakttagelser, som utskottet nödgats göra av vad som förevarit. Uppenbart är, att man i de tider, vari vi nu befinna oss, då man är nödsakad att göra besparingar på alla områden, måste ställa sig ytterst betänksam till det föreliggande förslaget.

Jag skall emellertid till en början, för att få saken klargjord på alla punkter, be att få från utskottets eller vederbörande departementschefs sida erhålla ett klargörande svar på två frågor: Är det nog med detta eller ha vi att vänta ytterligare överraskningar, när denna fråga skall föras vidare? Om så icke är fallet, hur länge beräknas de byggnader, som ingå i kostnadssumman 2,100,000 kronor, kunna vara tillräckliga? Räcka de för en mansålder? Kan det lämnas bindande bevis för, att för den närmaste mansåldern icke mera penningar behövas än vad som här äskas?

För att få nödigt allvar över diskussionen, herr talman, skall jag tillåta mig framställa ett avslagsyrkande.

Herr Sederholm: Jag vill, innan jag går in på behandling av de frågor, som de föregående ärade talarna varit inne på, något bringa i erinran denna frågas förhistoria.

Det tillsattes först en kommitté för att utreda frågan angående en lantbrukshögskola och eventuellt var den skulle förläggas, och om det skulle bli en eller flera lantbrukshögskolor. Denna kommitté, som för övrigt stannade vid att förorda anordnandet av en lantbrukshögskola vid Ultuna, hade fått i uppdrag att upprätta skisser för hur ungefär denna skulle byggas och anordnas. Kommittén fick order att därvidlag förfara så sparsamt som möjligt, och någon ingående kostnadsberäkning skulle ej ske, endast överslag. Det är ju också rätt naturligt, när kommittén skulle arbeta med flera olika alternativ, och det skulle ha ställt sig mycket dyrbart att göra fullständiga ritningar och kostnadsberäkningar. Så skedde även, och dessa preliminära kalkyler och ritningar framlades. År 1930 avgavs på denna utredning en proposition. Innan denna framlades, remitterades hela utredningen, alltså även kostnadsberäkningen till kungl. byggnadsstyrelsen, som i huvudsak ansåg sig kunna gå in på denna utredning och dessa kalkyler. Statsrådet litade på detta och framlade förslag. Det blev emellertid av kamrarna avslaget, och det påyrkades en ny utredning, där man skulle se till, i vad mån centralanstalten kunde införlivas med lantbrukshögskolan och flyttas dit samt vilka förändringar detta skulle medföra. En ny utredning, ordnad på samma sätt, sattes i gång, och den avgav då vissa kostnadsberäkningar, som även de remitterades till byggnadsstyrelsen, innan proposition avgavs. Och byggnadsstyrelsen förklarade, att den kunde i huvudsak godkänna dessa beräkningar, om också beräkningarna för laboratorieutrymmen kanske voro något knappt tilltagna. Även då litade statsrådet på dessa beräkningar och menade, att någon mera ingående beräkning ej skulle behöva verkställas, och så framlades propositionen i följd och blev då av riksdagen godkänd. Högskolekommittén, som sedermera tillsattes för att realisera detta, började sina undersökningar och uppgjorde då fullständiga byggnadsritningar och kostnadsberäkningar, något som ej hade gjorts förut. Genom omständigheter, som byggnadsstyrelsen i sitt utlåtande förklarat och som återfinnas i propositionen, har efter lantbrukshögskole-

*Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)*

*Anslug till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)*

kommitténs utredning en betydande kostnadsökning visat sig ofrånkomlig. Jag delar de föregående talarnas missnöje med avseende på den stora skillnaden, som här föreligger, och jag kan icke underlåta att uttala en förvåning över att byggnadsstyrelsen har kunnat komma till så skiljaktiga resultat. Den är ju i alla fall den sakkunniga myndighet, som staten i sådana frågor har att lita till. De förklaringar, som finnas återgivna i propositionen, synas mig knappast fullständigt motivera denna skillnad, utan jag tror nog, att de föregående kalkylerna varit för optimaistiska. Byggnadsstyrelsen har därvidlag kanske icke varit så grundlig i sin granskning, som behövts, för att därpå kunna bygga en tillförlitlig kostnads kalkyl.

Man kommer så till frågan: Vad skall man då göra? Efter riksdagens beslut i fjol ha nu lantbruksinstituten ställts på avskrivning, och den högre lantbruksundervisningen, om vi nu kunna kalla instituten för högre landbruksundervisningsanstalter, är avkopplad, åtminstone vad beträffar Mellansverige. Det skall vara mycket tungt vägande skäl, för att man skall så att säga stoppa utredningen om denna undervisning och bryta hela denna plan för undervisningens organiserande, som riksdagen i fjol beslöt. Jag menar, att när riksdagen i fjol gick in för lantbrukshögskolan, låg givetvis huvudkostnaden, den väsentliga uppoffring, som staten därvidlag åtog sig, i de stora årliga kostnaderna, som driften av en sådan lantbrukshögskola medför. Att nu en engångsökning på cirka 800,000 kronor givetvis är en betydande summa att taga i betraktande, icke minst i dessa tider, är givet, men vi få i alla fall ha klart för oss, att det väsentliga, det tyngande i den börda, staten påtager sig, är de löpande kostnaderna, och man får väl förutsätta, att när riksdagen gick in för att påtaga sig dessa kostnader, det var i känslan av att vårt jordbruk verkligen behövde denna lantbrukshögskola, att det var en faktor av mycket stor betydelse för att stärka vårt jordbruks utvecklingsmöjligheter och konkurrenskraft i den hårda tid, vi nu genomleva, och även för kommande tider. Skall man då nu, för att dessa tidigare kostnadsförslag ej visat sig hållbara, skjuta hela saken i det ovissa fjärran? Och skulle man följa den siste ärade talaren, som här yrkade avslag, så skulle det innebära, att alltihop kastades tillbaka i ett kaos. Vi ha då intet lantbruksinstitut, vi ha ingen lantbrukshögskola. Och skulle vi följa herr Forssell, skulle vi få börja om igen med nya ritningar och nya utredningar och säkerligen efter det program, som han framlade, dyrbarare byggnader än som här föreslagits. Jag undrar, om det kan anses välbetänkt. Vi behandlade härom dagen en fråga av mycket större porté i ekonomiskt hänseende, men riksdagen gick med stor majoritet in för att den plan och det principbeslut, som den hade fattat, skulle fullföljas. Det går icke an att här kasta emellan det ena och det andra i det hänseendet. Jag vill med anledning av vad herr Forssell här yttrade säga, att jag kan givetvis varken beriktiga eller instämma i hans påstående om konstruktionens lämplighet i det hänseende, han här talade om, eller ej, men jag vågar ändå tro, att här finnes så pass mycken sakkunskap inom högskolekommittén och bland de experter, som anlitats, att så galet, som han sagt, kan det icke vara. Emellertid har ju utskottet här sett på frågan på det sätt, att om kostnaderna kunna nedbringas, så skall det ske. Alla de förenklingar, de förbättringar och besparingar, som kunna göras under den fortsatta utredningen, skola också ske, och utskottet lägger i Kungl. Maj:ts hand att företaga allt detta, men det vill icke äventyra hela planen, stoppa allting utan vill lägga i Kungl. Maj:ts hand att genomföra densamma. Utskottet lägger i Kungl. Maj:ts hand att företaga allt detta. Utskottet vill inte äventyra, att hela planen stoppas upp, utan utskottet vill lägga genomförandet i Kungl. Maj:ts hand. Vad skulle väl, mina herrar, egentligen bli följden, om vi nu påkallade

en ny utredning och förslag till nästa riksdag, och denna utredning kanske visade en slutsumma, som stämde med denna eller möjligen låg något under den? Jag föreställer mig, att riksdagen då inte hade något annat att göra än att godkänna ett sådant förslag — riksdagen hade ju påkallat utredningen. Inte vill man väl påstå, att tillkomsten av lantbrukshögskolan skall göras beroende av huruvida byggnadskostnaden uppgår till ett eller annat hundratusental kronor mera eller mindre, då bara årsstaten är av sådana dimensioner och hela högskolans uppgift är av så stor betydelse för vårt lantbruk?

Jag tror, att om vi överhuvud taget här skola gå in för att skapa en lantbrukshögskola, böra vi inte riva upp det i föl fattade beslutet. Det blir säkerligen ett upprivande inte på ett år utan det kan bli på ett eller annat decennium. Vi minnas, hur besvärligt det i föl var att åtminstone i någon mån ena de olika ortsintressena. Det är klart, att alla inte kunde bli belåtna. Det är ju ofta så vid lösningen av frågor om anläggande av en anstalt, som skall bli till gagn för hela landet, att denna anstalt inte kan byggas, förläggas och anordnas på ett sådant sätt, att inte än det ena och än det andra önskemålet befinnes ej hava blivit tillgodosett. Jag tror också, att herr Försell har rätt, när han säger, att det är flera, som voro missnöjda på en eller annan punkt med det beslut, som i föl fattades. Men när dock majoritet vanns för saken i båda kamrarna, berodde detta på att flertalet ansåg, att det låg en större olägenhet, en större fara i den rent negativa politiken, i att stanna vid att ingenting göra. Då måste de enskilda meningsskiljaktigheterna på den ena eller den andra punkten vika för att man i alla fall gemensamt skulle kunna nå ett mål, som ändock i det stora hela tillgodosåg det avsedda syftet, om det också i vissa avseenden icke tillfredsställde den enskildes önskningar.

Om vi nu gå på ett bifall till utskottets förslag, vill jag starkt understryka, att detta icke på något sätt innebär ett gillande av det tillvägagångssätt, som här förekommit och de förhållanden med avseende å den föregående behandlingen, som här från skilda håll blivit påpekade och klandrade och som även jag berört. Men det innebär liksom beslutet i föl ett erkännande av och en stark känsla för att frågan om lantbrukshögskolans tillkomst är så viktig, att de enskilda meningsskiljaktigheterna måste böja sig för detta mål.

Under förmiddagens debatt i andra kammaren uppträdde flera talare och riktade klander mot hela handhavandet av denna sak och icke minst mot de byggnadskalkyler från i föl, som nu överskridits. Men jag vill erinra om att icke en enda av dessa talare yrkade avslag. Jag är viss om — jag vet för övrigt, att så var fallet — att anledningen var, att ingen ville taga på sitt ansvar att stjälpas denna sak och föra den ut i en oviss framtid.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet von Stockenström: Herr talman! Jag har kanske inte så mycket att i sak tillägga till vad den föregående ärade talaren har anfört. Men då jag bär ansvaret för den proposition rörande omorganisation av vår högre lantbruksundervisning, som framlades för förra årets riksdag och som även vann riksdagens bifall, anser jag mig i alla fall böra säga några ord.

Det förslag, som förra året framlades, grundade sig närmast på resultatet av de utredningar, som hade blivit verkställda under loppet av åren 1926—1929 av två olika kommittéer. Den första av dessa kommittéer hade närmast att behandla hela frågan om den högre lantbruksundervisningen, medan den andra kommittén företrädesvis hade att syssla med frågan om anknytning av centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet till en blivande högskola. Den proposition, som framlades vid 1931 års riksdag, anslöt sig i mycket till den proposition, som förelagts riksdagen redan år 1930, ehuru Kungl. Maj:t i föl med hänsyn till de uttalanden, som framkommit vid 1930 års riks-

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid lantbrukshögskolan.
(Forts.)

Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)

dag, även föreslog, att centralanstalten skulle till väsentliga delar överflyttas till Ultuna. Den byggnadsplan, som var bifogad utredningen, hade blivit granskad av byggnadsstyrelsen, som icke hade framställt några erinringar mot denna plan eller mot de kostnadsberäkningar, som åtföljde densamma. Det må därför vara förklarligt, om man under ärendets beredning inom departementet icke ansåg sig hava anledning att då företaga en ny undersökning och låta verkställa beräkningar i detalj rörande kostnaderna för de olika byggnader och institutioner, som kunde komma ifråga. Man byggde såsom nämnt på två sakkunnigbetänkanden och på ett utlåtande från byggnadsstyrelsen.

När det sedermera gällde att effektuera förra årets riksdagsbeslut, uppdrogs detta åt styrelsen för lantbruksinstitutet vid Ultuna, kompletterad och förstärkt med några på området särskilt sakkunniga personer. Vid den detaljprövning av byggnadsplanen, som man därefter verkställt, har det nu visat sig, att man måste göra en omräkning av kostnaderna, och man har även funnit sig hava anledning att föreslå vissa omläggningar av själva byggnadsplanen.

Jag vill inte göra någon hemlighet av att jag, då jag tämligen sent — det var i slutet av februari — fick del av utredningskommitténs arbete, blev både förvånad och betänksam, då jag fann, att de företagna omräkningarna uppvisade en så betydlig ökning i kostnaderna i jämförelse med den tidigare planen. Jag vill inte här uttala mig om var ansvaret bör anses ligga för att man inte tidigare hade kommit underfund med att byggnadskostnaderna i realiteten skulle bli så höga. Högskolekommittéerna ha emellertid pekat på vissa omständigheter, som kunna vara en förklaring, till att kostnaderna blivit högre än vad man tidigare räknat med. Jag kanske inte behöver gå närmare in på vad som i detta hänseende har anförts; det finns ganska utförligt angivet i den framlagda propositionen.

Vad därefter angår den här framlagda nya byggnadsplanen innefattar ju denna en viss omläggning. I vissa hänseenden har man koncentrerat en del byggnader i större omfattning än vad som hade skett i den tidigare planen. Men det förhåller sig inte så, som man nästan kunde få ett intryck av, då man hörde herr Forssells anförande, att man har slagit ihop hela institutionen till en enda stor byggnad. Det är inte fallet. Det har visserligen föreslagits att uppföra en större byggnad, i vilken några institutioner komma att bli sammanförda. Därjämte föreslås en grundlig ombyggnad av den nuvarande elevbyggnaden. Men man har kvar ytterligare några smärre byggnader avsedda till institutioner för vissa ämnen eller ämnesgrupper. Man har alltså ingalunda koncentrerat alltsammans i en stor byggnad, utan man har fortfarande ett par större och några mindre institutionsbyggnader. Jag har närmast trott, och det har också framhållits av högskolekommittéerna, att en något större koncentration i fråga om byggnadernas planläggning än vad det tidigare förslaget innebar i själva verket skulle komma att medföra vissa fördelar, och det ha också högskolekommittéerna själva ansett. Jag vill även framhålla, att bland högskolekommittéerna, som hava enhälligt framlagt detta förslag, befinna sig dock fyra vetenskapsmän på olika områden, och de äro eniga om att det förslag, som vi nu ha framlagt, innebär alldeles obestridliga och påtagliga fördelar framför det tidigare framlagda förslaget.

Jag förstår inte heller riktigt sammanhanget och konsekvensen i herr Forssells tankegång, då han säger, att man måste ställa höga krav på den nya högskolan, så att den inte bara blir ett institut eller ett seminarium. Det är just vad också högskolekommittéerna hava ansett, och de ha då funnit, att det vid en närmare prövning av de tidigare förslagen nog är så, att man i fråga om laboratorier och institutionernas planläggning och utrustning i övrigt kanske inte hade kommit att tillgodose de krav, som böra ställas på en verklig högskola. Jag hade närmast väntat mig, att herr Forssell skulle komma till sam-

ma slutsats som de vetenskapsmän, som sitta i kommittén, ha gjort, nämligen att man för att få högskolan upp till den standard, som den bör ha, får finna sig i att kostnaderna bli högre än vad som tidigare har varit beräknat.

Skulle nu ett avbrott komma att ske i arbetet på högskolans upprättande, tror jag dock, att detta skulle vara ur många synpunkter beklagligt. Vissa åtgärder hava redan vidtagits för att högskolan skall kunna komma i gång redan i höst vid den tidpunkt, som avsågs, då förra årets riksdag fattade sitt beslut. Några lärarbefattningar — icke mindre än fyra professurer — hava förklarats till ansökan lediga, ansökningarna hava kommit in och sakkunniga äro utsedda. Avsikten har givetvis varit, att dessa professurer skola kunna tillsättas inom en ganska snar framtid, så att professorerna skola kunna träda i verksamhet redan i höst vid det kommande läsårets början. Jag vill också erinra om att förra årets riksdag har anvisat ett belopp av 600,000 kronor för byggnadsarbetenas igångsättande. Av detta belopp har man ännu kunnat använda endast en helt obetydlig del till förberedande arbeten. Det vore väl ändå mycket beklagligt, om hela arbetet på högskolans upprättande nu skulle komma att ytterligare fördröjas.

Jag är den förste att erkänna, att det är beklagligt, att kostnaderna, om vi skola få en verklig högskola, sannolikt komma att bli inte så litet högre än vad vi tidigare hade trott. Men som läget är, vill jag dock säga, att jag tror, att det vore till stort förfång både för forskningen och lantbruksvetenskapen i dess helhet i vårt land, samt indirekt även för hela vår jordbruksnäring, om ett ytterligare uppskov skulle komma att ske med högskolans iordningställande. Vi skulle då få en mellantid, då vi egentligen inte hade någon högre undervisningsanstalt alls — vi hade varken det ena eller det andra.

Herr Björck frågade nu, om man kunde gå i god för att de anslag, som här ifrågasättas, skulle räcka till, och att den kostnadsberäkning, som högskolekommittén hade uppgjort, verkligen kommer att stå sig. Herr Björck frågade också, om man kunde garantera, att detta vore vad som verkligen behöfvades för en mansålder framåt eller så — jag tror, att det var ungefär så, som herr Björcks ord föllo. Det är givetvis djärvt av mig att göra någon utfästelse i detta hänseende. Jag tror väl knappast, att herr Björck åsyftade, att jag skulle stå här och lämna någon garanti för att det kommer att räcka så och så många årtonden framåt, därest riksdagen nu går in för denna byggnadsplan. Det vågar jag inte göra. Jag har anledning att lita på högskolekommitténs utlåtande, eftersom det är bepröfvade, erfarna och sakkunniga män som sitta i denna kommitté. Jag har anledning att lita på deras uttalande, då de säga, att den byggnadsplan, som här föreligger, har avgjorda företräden framför den tidigare, och då de vidare säga, att de förmena, att vi, om vi få denna byggnadsplan genomförd, få en verklig högskola, som kan fylla de krav, som man har anledning att ställa på den högre lantbruksundervisningen.

Herr Wohlin: Jag ber kammaren ursäktas, att jag åter uppträder mot ett offentligt byggnadsföretag här i landet. Men jag kan icke underlåta att uttala min synnerliga förvåning över den vårdslöshet, som präglat detta ärendes förberedande behandling, i vad det avser frågans ekonomiska sida. Det är ganska oerhört, att för fjolårets riksdag ett förslag framlägges till lantbruks-högskola vid Ultuna, slutande på en preciserad kostnadsberäkning av 1,338,500 kronor jämte 15,000 kronor för omläggning av det elektriska ledningsnätet, och att man kort därefter finner, att hela denna kostnadsräkning är fullkomligt felaktig, och felaktig icke blott på grund av sedermera inträffade nya omständigheter — såsom exempelvis den svenska valutans förändrade ställning och de därav följande ökade kostnaderna för inköp från utlandet av viss materiel — utan felaktig i fråga om de mest väsentliga saker, som röra detta

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid lantbruks-högskolan.
(Forts.)

Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)

byggnadsföretag. Det är väl också ganska enastående, att en byggnadsfråga av denna omfattning förberedes så illa, att man med utgångspunkt från i huvudsak samma å-priser — förmodar jag — som för ett år tillbaka, nu konstaterar sig ha räknat fel i den omfattning, som här framgår. Utskottet uttalar ju också helt naturligt sin synnerliga förvåning över vad som här har förekommit och finner det i hög grad anmärkningsvärt, att de tidigare kostnadsberäkningarna icke varit säkrare än att de med ett synnerligen stort belopp understiga de siffror, till vilka man nu har kommit. Men utskottet får liksom riksdagen i regel i sådana här situationer finna sig i vad som har inträffat. Herr statsrådet har säkerligen sin lantbrukshögskola som i en liten ask, liksom herr statsrådets kollega på statsrådsbänken härom dagen kunde glädja sig åt samma sak, när det gällde ett annat byggnadsföretag.

Jag finner det knappast lönande att offra många ord på det otillfredsställande sätt, varpå den svenska staten planlägger sina byggnadsföretag. Jag får emellertid säga, att om det icke blir en radikal förändring i detta avseende här i landet både med avseende å statens byggnader och de kommunala byggnaderna av skilda slag runt om i riket, så kommer vårt numera icke längre så rika land med sitt sviktande skatteunderlag och sina inför dörren stående skattestegringar att överbelastas med byggnadskapital i en omfattning, som de svenska skattedragarna i framtiden nog komma att få känna följderna av på ett mycket hårt sätt. Jag vill verkligen vädja till kammaren, oavsett alla politiska meningsskiljaktigheter och oavsett den uppfattning man har om den nu föreliggande byggnadsfrågan, om icke kammaren ändå skulle vilja i någon form, som kunde vara lämplig, ge uttryck för sin önskan, att hädanefter skall det vara slut med sådana — jag tillåter mig säga — skandaler på det offentliga byggnadsväsendets område, som bland annat den förberedande behandlingen av denna fråga enligt min uppfattning utgör. Vi ha från efterkrigsåren erinringarna om lagerhusen och kylhusen, som byggdes på ett planlöst och illa beräknat sätt och som man fått eller får slumpa bort för några fattiga tusenlappar. Jag tycker, att spåren förskräcka. Det måste bli en annan sakkunskap här i landet på ett område som detta, och det borde vara den nuvarande regeringens angelägna uppgift att jämväl på detta område — när man nu på andra områden går in för en hårdare sparsamhetspolitik än kanske någonsin tillförne — att även på detta område skapa en bättre ordning.

Herr Björck, Wilhelm: Herr talman! Jag måste säga, att det svar, som jag mottog från statsrådsbänken, inte kan betraktas såsom tillfyllestgörande, i den situation, som här föreligger. När man vet, att utskottet allvarligt har sysselsatt sig med att klargöra dessa frågor, nödgas jag ytterligare fastslå, att det var en symtomatisk tystnad, som iaktogs av utskottets ärade ordförande, då han icke ansåg sig böra lämna några upplysningar om vad som sagts från experternas sida inom utskottet.

Jag hade, herr talman, djärvheten att till utskottet eller till Kungl. Maj:ts här närvarande representant ställa två frågor. Den ena frågan var kanske av den art, att den är litet svår att exakt besvara. Det var, när jag krävde besked, om dessa byggnader, vilkas kostnader här äro uppräknade till nästan det dubbla mot i föl, skulle komma att räcka för en mansålder. Men jag fick på denna fråga det svaret, att herr statsrådet *icke* kunde lämna någon garanti — det vågade han inte göra — men herr statsrådet sade sig ha anledning att lita på de sakkunniga, som hade framlagt förslaget. Jag får ju säga, att spåren förskräcka, när man besinnar, att de sakkunniga från i föl hade räknat kostnaderna 800.000 kronor lägre.

Vi fingo vidare höra, att detta förslag har avgjorda företräden framför den

tidigare planen. Men det var en annan fråga, som jag icke fick svar på. Det var min första fråga: Är det nog med detta, eller kunna vi vänta ytterligare överraskningar? Den frågan trodde jag vara lättare att besvara. I den tystnad, varmed detta spörsmål har kringgårdats, är jag benägen att inlägga åtskilliga farhågor för att en kommande riksdag har att vänta ytterligare överraskningar i denna historia. Det förefaller mig nästan, som om detta skulle bli ett rekapitulerande av en ytterst tragisk affär, där också byggnadsstyrelsen var implicerad i något hörn och som statsutskottet för några år sedan hade att reda upp, nämligen det beryktade legationshuset i Helsingfors.

Från utskottets ärade ordförande har jag mötts av en motfråga, vad som skall ske, om man avslår framställningen. Såvitt jag kan se, sker ingenting. Det blir visserligen litet svårigheter vid övergången, men jag tror, att detta skulle vara ett hälsosamt memento för framtiden. Man skulle akta sig för att lägga fram kalkyler av den beskaffenheten, att de uppenbarligen inte kunna vara riktiga i den stund de framläggas av vederbörande utredare, och man skulle hädanefter inte kunna på grundval av sådana kalkyler få till stånd ett beslut av riksdagen. Det är uppenbart, att om kammaren nu avslår Kungl. Maj:ts förslag, måste från vederbörande departements sida göras en ordentlig undersökning i syfte att begränsa byggnadsarbetena och kanske också — vilket måhända skulle vara ytterst välgörande ur budgetär synpunkt — att begränsa personalbehovet. Vi fingo ju nyss från utskottets ärade ordförande den upplysningen, att de löpande kostnaderna äro det väsentliga. Kunna vi alltså uppnå något rådrum, är det kanske också möjligt, att uppnå besparingar i de löpande kostnaderna, och då ha vi ju avsevärt bidragit att lätta kommande budgeter.

Jag vidhåller, herr talman, mitt avslagsyrkande med hänsyn till att man här icke kunnat erhålla tillfredsställande upplysningar i frågan.

Herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Herr Björck var inte nöjd med det svar jag nyss lämnade. Särskilt pekade herr Björck på att han icke hade fått något svar alls på sin ena fråga. Herr Björck hade nämligen frågat, om man hade att vänta några överraskningar i fortsättningen eller om det skulle stanna vid de belopp, som man här kalkylerat med. Men när herr Björck, att jag skall stå här och formligen svara på att det icke kan komma att bli några överraskningar i fortsättningen? Jag vill ställa den frågan till herr Björck: Om jag skulle göra det, skulle herr Björck då lita på mig? Jag är inte arkitekt, jag är inte professor vid tekniska högskolan, jag är inte själv byggnadssakkunnig. Det förvånar mig därför, om herr Björck ändå skulle lita på mig, ifall jag sade, att detta är det bästa, som kan tänkas, och att det inte kommer att uppstå några merkostnader eller bli några överraskningar i framtiden från denna högskola. Jag har ju här framhållit, att jag byggt på tidigare utredning av kommittéerna. Jag har i den proposition, som här föreligger, framlagt ett förslag, som är utarbetat av de nu arbetande högskolekommitterade och över vilket byggnadsstyrelsen yttrat sig. Jag har uttalat vissa betänkligheter och ett beklagande av, att kostnadsökningen har blivit så stor, som fallet är, men jag har också i propositionen framhållit, att jag anser, att man bör undersöka, om man icke genom vissa omläggningar kan göra det hela lika ändamålsenligt, utan att det drager så stora kostnader.

Jag vet icke, från vilken myndighets sida herr Björck här vill ha ett utlåtande. Jag kan icke som departementschef göra annat än bygga på de sakkunniga, som anlitats, och jag vågar påstå, att det är vederhäftiga, dugliga och framstående män, varjämte utlåtande avgivits av byggnadsstyrelsen.

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid lantbruks-högskolan.
(Forts.)

Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)

Herr Westman: Herr talman, mina herrar! Det är givetvis ytterst beklagligt, att det visat sig, att kostnadsberäkningarna för byggnaderna vid den tillämnade lantbrukshögskolan icke varit hållfasta. Men det förefaller mig ändå, som om det icke finnes någon anledning för kammaren att hänge sig åt en domedagsstämning på grund av vad som här förefallit. Jag menar då en sådan domedagsstämning, att man inte bara uttalar sitt ogillande över de personer, som deltagit i arbetet, utan att man också stöter ned den tillämnade lantbrukshögskolan i fördömden. Som herrarna minnas, var det ju så i forna dagar, d. v. s. för en tjugu år sedan eller något mera, att man för varje bygge utförde ytterst noggranna ritningar och detaljerade kostnadskalkyler. Men den metoden visade sig vara förenad med så stora kostnader för staten, att man övergav den och övergick till ett mera summariskt beräknings-sätt. Därmed följer naturligtvis en viss risk, som icke fanns förut, för att kostnadskalkylerna icke skola vara hållfasta. I detta fall har av föregående talare framhållits, att det föreligger »fruktansvärda felräkningar» och »katastrofala kostnadsökningar».

Vad är det då egentligen fråga om? Jo, förra året framlades en kostnadskalkyl för bygget, som visade ett belopp av 1,353,000 kronor. Nu framgår det, att det hela kommer att kosta 750,000 kronor mera. Om propositionen bifalles vid denna riksdag, har riksdagen tillsammans med vad som anslogs förra året beviljat 1,050,000 kronor, vilket innebär, att vi skola belasta framtida budgeter med 1,050,000 kronor för detta ändamål.

Jag skall för att belysa storleksordningen av dessa siffror göra en jämförelse. Låt oss tänka på vad det kostade att bygga tekniska högskolan. Tekniska högskolan är ju industriens högskola, liksom lantbrukshögskolan skall bli jordbrukets högskola. Första byggnadsskedet för tekniska högskolan drog en kostnad av $4\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Sedan kom man till det andra byggnadsskedet, då man skulle uppföra fackskolan för kemisk teknologi. Då framlades för riksdagen en kostnadskalkyl, som slutade med 1,128,000 kronor, men för att slutföra bygget måste riksdagen sedan bevilja ytterligare 2,485,000 kronor. Där blev det således ett tillägg av 220 procent. Det fanns likväl ingen i riksdagen, som uppträdde och förklarade, att denna kostnadsökning var så stor, att vi icke borde ha någon kemisk fackskola, utan riksdagen betalade, därför att riksdagen var övertygad om att vetenskapen hade ett sådant värde för industrien, att man borde göra det offret. Det är ju siffror av en helt annan storleksordning än vad det nu gäller.

Ingen människa har heller uppställt en sådan fordran som den, att Kungl. Maj:t, när det begäres en nybyggnad för tekniska högskolan, skall garantera, att tekniska högskolan inom en mansålder icke skall behöva några nya byggnader. Det är väl självklart, att riksdagen bör ha det förtroendet för sitt eget omdöme, att riksdagen förbehåller sig att själv i framtiden taga ståndpunkt till frågan om nybyggnader, ifall det visar sig, att vetenskapens utveckling eller praktiska hänsyn kräva, att en institution av denna art bör utveckas.

Jag säger detta endast för att visa, att man i denna debatt mäter med mycket olika mått, när det gäller industriens högskola och när det gäller jordbrukets högskola.

Vad nu beträffar här ifrågavarande kostnadsökning, har den blivit mycket skarpt kritiserad av föregående talare, och de ha mycket klandrat, att man, trots att å-priserna icke visat någon stor differens, likväl kommit till så olika resultat. Men om jag är rätt underrättad, har ökningen i väsentlig mån berott därpå, att man vid den tidigare kostnadsberäkningen icke klargjort för sig, vilka utomordentliga kostnader som krävas för rörledningar och allt dylikt, som vetenskapens framsteg ha gjort nödvändiga och som bland annat medfört, att den nya kemiska institutionen i Uppsala blivit så kolossalt dyrbar.

De herrar, som utförde kalkylerna, ha icke varit inne i dessa den sista tidens fordringar, men sedermera, när frågan kom att behandlas av de professorer, som skulle arbeta vid institutionerna, framställde de krav på att deras hus skulle vara inrättat på ett fullt modernt vetenskapligt sätt. Det antar jag, att åtminstone herr Forssell vill hålla dem räkning för.

Om jag fattade herr Forssell rätt, föreligger det en djupgående differens mellan honom och herr Björck. Herr Forssell hänsyftade i sitt anförande nu på sin ståndpunkt i fjol, som innebar, att denna högskola är för svagt organiserad och har för svagt tilltagen personal för att den skall kunna bli av något värde. Vi diskuterade ju den saken i fjol. Herr Björck däremot önskade ett uppskov ur den synpunkter, att han vill ha lärarstaben nedskuren. Han vill ha besparingar på de årliga kostnaderna. I det fallet måtte väl herrarna ändå intaga helt olika ståndpunkter, som ej lova gott för framtida samarbete.

Jag vill fråga de herrar, som gått in för ett avslag, om herrarna verkligen äro beredda att nu ställa det så, att vårt lantbruk för en lång framtid skall komma att vara utan sin högskola. Vi måste ju komma ihåg, att andra kammaren i fjol med stor majoritet gått in för denna högskola, och i år har andra kammaren bifallit Kungl. Maj:ts proposition utan att något yrkande om avslag där framställts. Våga nu verkligen de herrar, som här framställt avslagsyrkande, tro, att herrarna skola kunna förmå andra kammaren att gå med på en lösning, som innebär ett upprättande av en lantbrukshögskola på annan plats än den nu föreslagna?

Vad är herrarnas syfte, om icke det är syftet? Kan herrarnas syfte endast vara att fördröja tillkomsten av denna lantbrukshögskola? Om ni, mina herrar ställa er på den ståndpunkten, tycker jag, att man har mycket svårt att därmed förena den hållning, som flera av de ärade talarna intaga, nämligen att bästa sättet att hjälpa vårt lantbruk är att hjälpa det till självhjälp. Herr Forssell t. ex. är ju helt emot alla stödåtgärder för jordbruket. Jag minns mycket väl från i fjol det anförande, som herr Forssell höll i denna kammare, då det var fråga om att man skulle understödja spannmålsproduktionen med ett belopp, som herr Forssell beräknade till 20 miljoner kronor. Då sade herr Forssell, att det enda riktiga är, att våra jordbrukare lära sig att vara så vänliga att sköta sin näring på bästa och klokaste sätt. Men om man ställer sig på den ståndpunkten, hur kan man då önska undandraga jordbrukarna, när de skola brottas med problemen inom sin näring, vetenskapens belysning — denna belysning, som man värdesätter så högt, när det gäller industriens verksamhet!

Herr talman! Jag anser verkligen, att man mäter med rätt olika mått, när det är fråga om jordbruket och industrien. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Reuterskiöld*.

Herr Björck, Wilhelm: Herr talman! Den siste ärade talarens framställning var i mitt tycke ganska ensidig, när han mätte med sina mått. Tekniska högskolan svarar visserligen mot industriens utbildningsbehov, men det är att märka, att den byggdes under en inflationsperiod. Det skola vi först komma ihåg, och vidare skola vi erinra oss, att lantbrukshögskolan icke är vår enda högre utbildningsanstalt för jordbruket. Vi ha också t. ex. skogshögskolan och veterinärhögskolan. Man får sålunda inte bara stirra på tekniska högskolan och jämföra den med lantbrukshögskolan.

Jag är naturligtvis ytterst tacksam för de ytterligare upplysningar herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet här lämnat, och jag vill gärna lita på dessa upplysningar. Jag skulle endast önska, att de varit ännu mera positiva. När statsrådet skildrade de känslor, som rörde sig inom honom, när

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid lantbrukshögskolan.
(Forts.)

*Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)*

han mötte dessa kalkyler, lät han oss ana, att han hållit räfst- och rättarting med de mannar, som räknat upp fjolårskostnaderna närmare en miljon kronor. Men det förefaller mig, som om det då varit naturligt, att statsrådet då också skaffat sig bestämda utfästelser att inga ytterligare överraskningar skulle följa. Det förefaller mig naturligt, om statsrådet avtvingat dem en kategorisk förklaring av sådan innebörd. Uppenbarligen har så icke skett, och det beklagar jag.

Men sedan är det en sak till, som man i detta sammanhang tydligen icke anser nödigt att upplysa om. Det är, att vi nästa år eller kanske året därpå få ytterligare ett stort byggnadskrav för denna lantbrukshögskola. En stor del av centralanstalten ingår nämligen icke i de framlagda kalkylerna. Det har ju redan den ärade reservanten antytt, och jag vill ytterligare understryka det. Det skulle vara ytterst tacknämligt att få en upplysning om de blivande kostnaderna för den försöksavdelning, som kommer att flyttas till lantbrukshögskolan men som icke ingår i de framlagda beräkningarna. Det är sålunda inte tillräckligt med det överskridande, som här är konstaterat, utan vi ha ytterligare en väldig byggnadsfråga, och kan den icke bringas i hamn, ha vi ett nytt crux, nämligen att vi få ha kvar en del av lantbrukshögskolan vid centralanstalten, så att det hela upplöses i ett kaos. Här komma som sagt betydande efterräkningar. Formellt äro de fristående i förhållande till den räkning, som i dag ligger på bordet, men ha vi sagt A, få vi säga B. Det anser jag i alla fall, att kammaren bör erinra sig, när kammaren nu går att fatta beslut.

Herr Forssell: Herr talman! Statsrådet sade gent emot mig, att det ingalunda är så, att alla institutioner vore sammanförda i en byggnad. Nej, det har jag aldrig påstått. Jag har bara citerat utskottsutlåtandet, där det meddelas, att kommitterade utgått från att det borde innebära en väsentlig fördel, om flertalet institutioner, vilka vore i behov av laboratorier, skulle förläggas till samma byggnad. Och så har man gjort. Man har planerat en stor byggnad, som kostar nästan på öret samma belopp som hela fjolårets beräknade kostnad eller 1,350,000 kronor. I den byggnaden har man koncentrerat alla dessa institutioner, och vad jag påpekat, är, att det från driftssynpunkt och från arbetsmöjlighetssynpunkt och från framtidssynpunkt är oriktigt. Det säges, att man ju kan lita på att när det sitter högskolemän i byggnadskommittén, ha de tillvaratagit sådana här intressen. Jag vill erinra om att när tekniska högskolan planerades och när denna fyra och en halv miljonersanläggning byggdes, satt det också högskolemän — jag vill minnas, att det satt sex stycken — i en kommitté, som tillsammans åstadkommit det monster, som vi nu ha att dragas med, som klavbinder oss och gör det omöjligt för oss att för förnuftiga kostnader vidtaga de arrangemang, som ideligen behövas, för att man skall kunna följa med i tekniken och i forskningen. Situationen där är många gånger nästan förtvivlad. Det är med denna erfarenhet bakom mig, som jag allvarligt vädjar till dem som ha makten, att man icke skall uppföra en sådan olämplig byggnad som den, varom här förslag föreligger.

I detta sammanhang vill jag gentemot herr Westman påpeka, att byggnadskostnader 1917 dock voro väsentligt olika sådana kostnader nu, och ännu större var olikheten, när kemikum byggdes. Varpå berodde de överskridanden, som han talade om? Jo, de berodde icke på sådana omständigheter, som här föreligga, utan de berodde på de fantastiska kostnadsstegringar, som då inträdde, så att ingen människa kunde begära, att ett kostnadsförslag skulle hålla. Ingen människa kunde få ett anbud på en byggnad på den tiden, utan man fick taga dagen, som den kom, i vad det gällde kostnader.

Dessutom vill jag gentemot statsrådet framhålla, att de höga krav, som jag har ställt, rörde själva organisationen av högskolan och dess arbete. Jag tillåter mig att som hastigast rekapitulera de anmärkningar, som jag har gjort.

Det är för det första, att studierna vid högskolan äro sådana, att de studerande aldrig någonsin kunna komma upp till den standard, att de skola kunna själva bedriva ett forskningsarbete. Det är det höga krav som jag har, och det är det primära kravet, men det tillfredsställes icke här. För det andra komma lärarna vid högskolan att just genom denna brist på kompetenta studerande hindras från att bedriva vetenskapligt arbete, såsom de borde kunna göra vid en högskola. För det tredje äro de betungade med en undervisningstid, som är orimlig. För det fjärde äro de avlönade med 1,500 kronor mindre per år än professorerna i Uppsala, som ligger 15 minuters väg därifrån, varför man sällan kan tänkas vid denna högskola få bibehålla högt kvalificerade professorer, som ha den talangen, att de kunna söka sig över till universitetet. Det är dessa kardinalpunkter, som göra, att man icke kan säga, att några höga krav äro tillfredsställda genom den blivande högskolan enligt det föreliggande förslaget.

Jag har ingalunda yrkat, att det skall bli större personal, som herr Westman påstod, utan jag har yrkat, att själva högskoleorganisationen skall göras levande och att det icke skall bli ett seminarium, vilket det nuvarande förslaget, det som godtogs förra året, innebär. Detta är en ytterligt allvarlig sak. Just därför kommer herr Westmans farhåga, att lantbruket för lång framtid skall komma att sakna sin högskola, att bli aktuell, om detta förslag går igenom. Ty då kommer det att dröja mycket lång tid, innan man får en högskola och förhållandena rättas till.

Herr Westman drog i fjolårsdebatten upp en parallell med tekniska högskolan, i det han erinrade om att tekniska högskolan en gång i tiden startade med två professorer och en föreståndare samt en del biträdande lärare men nu efter hundra års tid likväl kommit till en viss standard. Det är alldeles riktigt. Skola vi behöva vänta i hundra år på att lantbrukshögskolan skall komma till en viss standard? Det är mycket sannolikt, att vi få göra det, om den skall starta under sådana här omständigheter, ty jag vet, hur segt det är att få en ändring till stånd, om en högskola kommer in i en sådan här återvändsgränd. Det är därför att jag är ytterligt angelägen om att jordbruket skall få all den hjälp, som det kan få av en högskola — jag vet att den kan vara mycket stor — som jag är emot det förslag, som här föreligger.

När till dessa grava anmärkningar mot hela institutionen komma de omständigheter, som på ett så förträffligt sätt ha karakteriserats av åtskilliga talare, finner jag det avslagsyrkande, som här framställts, helt naturligt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Björck, Wilhelm*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 74 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att

Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)

Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid lantbruks-
högskolan.
(Forts.)

efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbrukshögskolan, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, statens växtskyddsanstalt samt lantbruksinstitutet vid Ultuna, m. m. jämte i ämnet väckt motion; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hjälpåtgärder åt vissa lägenhetsinnehavare å kronomark i de sex nordligaste länen jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen ävensom en i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anslag till
spritpolisens
verksamhet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m., jämte en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten, den 11 mars 1932 dagtecknad proposition, nr 182, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 200,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *M. Andersson* i Igelboda väckt motion, nr 507, vari hemställts, att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet måtte beakta de synpunkter, som i motionen anförts, samt att statsutskottet måtte föreslå de jämkningar i bestämmelserna rörande ifrågasvarande anslags användande, som därför kunde erfordras.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

a) att riksdagen måtte till särskild polisverksamhet för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 200,000 kronor; samt

b) att herr Anderssons i Igelboda berörda motion, II:507, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Bergman**: Jag har, herr talman, icke begärt ordet för att göra något annat yrkande än det som utskottet har kommit till. Jag vill endast betona, att åtskilligt, som framhållits i en motion i andra kammaren av herr Andersson i Igelboda, torde vara värt att uppmärksammas. Han har bl. a. erinrat om ett önskemål från befolkningen i vissa delar av norra Värmland. I motionen har framhållits, att klagomål framkommit från några områden vid norska gränsen över därstädes i fråga om smuggling av sprit rådande missförhållanden och att en skärpning av kontrollen synes vara påkallad. I avseende på denna fråga inskränker sig utskottet till att hänvisa till departementschefens yttrande, varav framgår, att anslaget är avsett att av Kungl. Maj:t användas för verksamhet inom de delar av riket, där spritpolis visar sig särskilt behövlig. Det är ju riktigt, och jag har endast begärt ordet för att stryka under detta samt framhålla vikten av att uppmärksamheten, då användningen av ifrågavarande anslag i detalj kommer att tagas i övervägande av Kungl. Maj:t, särskilt fästes även vid behovet i dessa trakter.

*Anslag till
spritpolisens
verksamhet.
(Forts.)*

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till personal- och driftkostnader för institutet för högspänningsforskning vid universitetet i Uppsala;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag åt docenten vid universitetet i Lund G. R. Raquette; samt

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 124, angående lantmäteriundervisningens anordnande vid tekniska högskolan m. m., gjorda framställning angående inrättande med avlöning från allmänna indragningsstaten av en personlig professur för läraren i geodesi vid lantmäteriundervisningen S. T. S. Rubin.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion om sådan ändring i riksdagsordningen, att till riksdagsman, som tillika är statsråd, riksdagsarvode ej skall utgå.

*Ang.
statsråds riks-
dagsmannarvode.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 147, hade herr *Ström* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i § 12 riksdagsordningen, att till sådan riksdagsman, som tillika vore statsråd, riksdagsarvode ej skulle utgå.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet anfört bland annat:

»Då utskottet i sitt betänkande nr 23 redan hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om framläggande för nästa års riksdag av förslag till särskild stadga angående ersättnings utgående för riksdagsmannauppgifternas fullgörande, har det synts utskottet lämpligt, att vid utredningen rörande denna stadga även den nu berörda frågan finge komma under närmare övervägande. Utan att för det närvarande taga ståndpunkt vare sig till själva sakfrågan eller till frågan, om bestämmelser i detta ämne kunna och böra, därest de skulle

Ang.
statsråds riks-
dagsmannas
arvode.
(Forts.)

anses önskvärda, införas direkt i grundlagen, i nämnda stadga eller i annan författning, hemställer därför utskottet, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville, i samband med beredningen av förslag till särskild stadga angående ersättning till riksdagsmän, låta verkställa utredning beträffande dels den ovan berörda sakfrågan, dels, därest bestämmelser i ämnet finnas erforderliga eller önskliga, beträffande den lämpligaste formen för dessa, samt för nästa riksdag framlägga de förslag, vartill utredningen må föranleda.»

Reservation hade anförts av herrar *K. J. Ekman* och *David Bergström*, greve *Spens* samt herrar *Sundberg*, *Mellén*, *Åkerberg*, *Anderson* i Norrköping, *Lindmark* och *Björck* i Kristianstad, vilka yrkat avslag å såväl motionen som utskottets hemställan.

Herr Åkerberg: Konstitutionsutskottet har, såsom framgår av betänkan- det, icke ansett sig direkt kunna tillstyrka motionen om att statsråd, som sam- tidigt äro riksdagsmän, icke skola uppbära arvode för sitt riksdagsarbete, men utskottet föreslår, som framgick av den nyss upplästa klämman, att det skall verkställas utredning i motionens syfte.

Avgörandet har i utskottet träffats genom lottens medverkan. Det vart näm- ligen tio mot tio i utskottet. Jag själv har anslutit mig till den reservation, som finnes fogad till betänkan- det. Jag anser alltjämt icke, att det finnes skäl att verkställa ens någon utredning i det syfte, som motionen har framfört. Ut- skottet anför till stöd för tanken, »att statsråd, som tillika äro riksdagsmän, ge- nom grundlagen äro hindrade att på annat sätt deltaga i riksdagens arbeten, dock med det undantag, att de i kamrarna äga att utöva den rösträtt de där hava såsom riksdagsmän».

Ja, man behöver väl inte ingå i några närmare utläggningar för att det skall vara klart, att man skulle hamna i rena orimligheter, om man skulle sätta sig till att gradera riksdagsmännens arvoden efter deras insatser i riksdagsarbetet. Vi kunna ju inte komma ifrån, att vi här i riksdagen ta vårt arbete litet olika. En och annan, kanske många, gå med liv och lust upp i arbetet, men det är också andra, som ta det tämligen legert. Skall man anlägga den synpunkt, som utskottet gör, vore det väl också rättvist, att den som har mycket arbete i utskott eller dylikt skulle ha ett högre arvode än den som inte går upp med något större intresse i riksdagsarbetet. Varför skall man då göra ett speciellt undantag för statsråd? Man kan tycka, att statsråden ha stora inkomster un- der den tid, de sitta som statsråd, men å andra sidan är ju en regerings livs- längd inte så synnerligen stor — man brukar taxera den till två år — och om då någon för det arbete, han utför på den mest framskjutna förtroendepost, som staten har att erbjuda, skulle åtnjuta något större inkomst än man i all- mänhet gör här i landet, så tycker jag inte avunden bör vara så stor för det.

Man får ju också mot det resonemang, som jag citerade nyss, åberopa det, att en person, som har varit statsråd och återvänder till blygsamma förhållanden och inkomster, kan under rätt lång tid få betala skatt för den högre inkomst, han förut uppburit. Så det är inte bara dans på rosor att vara statsråd heller. Man kan ju också peka på, att många personer för att kunna åtaga sig ett leda- motskap i en regering få lov att fransäga sig uppdrag och inkomster, som de sedan kanske inte ha möjlighet att få tillbaka, när regeringen en gång avgår. Det saknas inte exempel på att personer t. o. m. på mycket framskjuten plats i regeringarna ha, när deras uppdrag fyllts, stått om också inte på bar backe, så dock utan några som helst inkomster. Jag behöver bara peka på vårt par- tis ordförande, herr Per Albin Hansson. Han var alldeles utan sysselsättning åtskillig tid efter det den sista socialdemokratiska regeringen avgick, och jag

tror att detsamma var förhållandet även efter den första Ekmanska regeringen med den regeringens ledare. I olikhet med vad som är förhållandet inom en del andra länder är det ju hos oss icke sörjt för att ett avgående statsråd, till dess han hinner bli placerad, får någon inkomst. I Danmark tror jag de avgående statsråden ha pension, och i andra länder ha andra förfoganden beslutats. Här i vårt land ha vi icke på något sätt sörjt för att ett avgående statsråd tillförsäkras någon inkomst.

Det är ju ytterligare en synpunkt att framhålla, och den kanske är litet ömtålig, den kanske stöter på patrull. Man frågar sig, varför den här motionen framkommit just nu, och jag vill för min del inte svara på frågan, ty det gör kanske var och en av kammarens ledamöter själv. Jag kan ta ett tyskt uttryck och säga: Man merkt die Absicht und wird verstimmt. Men jag tycker i alla fall inte, att den synpunkten skall anläggas på en fråga av det här slaget. Jag tycker som sagt var inte, att det finns någon anledning för kammaren och riksdagen att besluta vare sig bifall direkt till motionen eller någon utredning i motionens syfte, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till reservationen.

I herr Åkerbergs yttrande instämde herrar *Strömberg* och *Örne*.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! De skäl som den siste ärade talaren anförde, vände sig egentligen mot motionen, men inte mot utskottet, även om hans yrkande fick den formen att det riktade sig mot utskottets hemställan. Jag skall inte uppta frågan, om det finns skäl eller icke för bifall till motionen, därför att utskottet har helt och hållet ställt sig på den ståndpunkten, att utskottet icke intar någon som helst ställning till detta spörsmål, utan utskottet har i anledning av motionen hemställt om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida det i motionen framställda förslaget över huvudtaget är lämpligt och, om det är lämpligt, på vad sätt stadgandena därom skola utföras i vår rätt. Detta är någonting helt annat än motionen. Motionen tar positiv ståndpunkt till frågan, dess yrkande innebär, som var och en vet, ett ändringsförslag, men utskottet har ställt sig helt och hållet på den andra ståndpunkten, att vi äro fullkomligt neutrala. Utskottet kan lika väl acceptera ett avslag som ett bifall, men utskottet kan i närvarande stund inte taga ställning *därför att frågan inte är tillräckligt utredd*. Vad utskottet alltså hemställer om, det är, att när ändå Kungl. Maj:t i enlighet med det beslut, som nyss fattades, kommer att göra ett förslag till en kompletterande stadga rörande riksdagsordningens bestämmelser om riksdagsmannaarvoden och deras utgående, därest det vilande grundlagsändringsförslaget en gång blir antaget, kan det vara skäl, att Kungl. Maj:t i samband med utredningen om vad en sådan stadga skall innehålla även upptar spörsmålet, om dessa riksdagsarvoden, varom nu är fråga, skola innehållas under den tid, vederbörande är statsråd, eller icke. Därför är det också alldeles felriktat, då den ärade talaren säger, att utskottet har gått in för att statsråden icke skulle få ha riksdagsarvoden, då grundlagen förbjuder dem att deltaga i riksdagsarbetet utom genom sin röstning. Den ärade talaren drog härav den slutsatsen, att detta skulle kunna gälla om alla, som inte äro intresserade av riksdagsarbetet. Jag måste ju säga, att statsråden kanske äro de mest intresserade, så att det är inte fråga här om den synpunkten. Inte heller är det synpunkten av de olika insatser, som de göra, utan synpunkten var den, att *grundlagen* ställer sig olika till olika kategorier, och om *grundlagen* förhindrar ett visst arbete, då är det naturligt, att man ställer sig frågande, huruvida arvode skall utgå för arbete, som utföres på annat sätt och med annan ersättning. Men dem, som icke beröras av grundlagshinder, dem avser utredningen icke och de komma ej heller i betraktande ens följdvis.

Det är alltså i själva verket ett vitt svalg befastat mellan motionen och utskottets hemställan, och det förefaller mig i själva verket som om reservanter-

Ang.
statsråds rike-
dagsmannaa-
rvede.
(Forts.)

Ang.
statsråds riks-
dagsmannas
arvode.
(Forts.)

na här icke borde kunna ha någonting emot att en utredning sker. Alla de skäl, som reservanternas anfört inom utskottet emot förslaget, har utskottet tagit med i sin skrivelse till belysande av vad som kan sägas emot saken. Sedan får man göra en undersökning, och då jag tycker, att denna neutrala ståndpunkt är fullt motiverad, då det synes mig naturligt, att frågan blir föremål för en utredning, om vars resultat jag visserligen hyser den meningen, att det kommer att bli negativt, ber jag, herr talman, eftersom det i alla fall är mycket bättre att få ett negativt resultat efter utredning än utan utredning, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Ekman**: Herr talman, mina herrar! Herr Reuterskiöld genmälde emot den förste ärade talaren, att han hade vänt sig allenast emot motionen, men inte emot utskottet. Nu skall jag be att få säga några ord gent emot utskottets argumentering. Utskottet har, som vi hört herr Reuterskiöld betyga, inte alls intagit någon ståndpunkt i frågan, utan förhållit sig fullkomligt neutralt, d. v. s. utskottet har inte någon egen mening i denna sak, och detta understrykes ytterligare genom den egendomliga formuleringen utav klämman, där det heter, att man begär, att Kungl. Maj:t skulle låta »verkställa utredning beträffande den ovan berörda sakfrågan». Man antyder inte på ringaste sätt, vart man vill hän. Det är ju ett ganska egendomligt sätt, att riksdagen skulle i en skrivelse begära utredning, utan att man på något sätt antyder, vart hän denna utredning skall syfta. Utskottet går i sin motivering, om jag så må säga, på tre ben. Utskottet ifrågasätter nämligen först, huruvida inte riksdagsmannas arvoden böra frångävas statsråden. För det andra ifrågasätter utskottet, om inte hellre statsråden skulle bibehålla sitt riksdagsarvode, men en motsvarande minskning göras i statsrådslönen, och för det tredje ifrågasätter utskottet, om inte det skulle vara skäl i att låta det vara som det är och varken ifrågasätta något avdrag uti riksdagsarvodet eller någon nedsättning uti statsrådslönerna.

Om jag nu skall yttra mig om det första alternativet, så vill jag säga, att jag kan knappast anse utskottets uttalande här för riktigt. Det påstås, att statsråden i egenskap av statsråd hava bestämda och inbördes formellt alldeles lika uppgifter att fylla i riksdagsarbetet. Redan detta är ju en mycket diskutabel sats. Men så står det vidare, att statsråd, som tillika äro riksdagsmän, genom grundlagen äro hindrade att på annat sätt än de göra såsom statsråd, delta i riksdagens arbeten, dock med det undantaget, att de i kamrarna äga att utöva den rösträtt, de där hava såsom riksdagsmän. Jag tror inte, att denna sats är riktig. Ett statsråd får ju inte sitta i utskott, men annars är det ingenting som hindrar, att ett statsråd från sin plats i kammaren håller anföranden i vilka frågor han vill eller eljest deltar i riksdagsarbetet. Han sätter sig givetvis in i olika riksdagsfrågor, som beröra honom och den valkrets, han representerar. De statsråd, som förestå departement och dessutom äro riksdagsmän, anse sig säkerligen pliktiga att icke endast syssla med riksdagsfrågor, som ha större politisk innebörd eller beröra deras departement, utan de måste ju också sätta sig in i alla frågor, som på något sätt beröra intressena i deras valkrets. Det blir ovillkorligen ett extra arbete, som de pålägga sig, och jag vill påstå, att statsråden icke äro de sämsta riksdagsmännen. Till statsråd utses ju endast personer, som ha en mera framträdande position i det offentliga livet. Sådana personer äro ju i allmänhet ganska inflytelserika och verksamma riksdagsmän, och det är alldeles klart, att en valkrets, som representeras av ett statsråd, icke kan anses på något sätt missgynnad, utan troligtvis kan en sådan valkrets berömma sig av att ha en ganska inflytelserik och verksam riksdagsman. Varför skall då han berövas sitt arvode? Statsråden äro förhindrade att sitta i utskott, det är alltsammans. Men vi veta ju mycket väl, att inte allt riksdagsarbete utföres i utskotten, och det finns ju också andra riksdagsmän, som inte

äro statsråd men som i alla fall äro befriade från arbete i utskotten. Skulle de också berövas sina riksdagsarvoden bara för att de inte sitta i utskott? Det tror jag är alldeles orimligt. Jag är säker på att alla statsråd, som äro ledamöter av riksdagen, göra fullt skäl för sina riksdagsmannaarvoden.

I känslan av detta har också utskottet ifrågasatt, om icke statsråden möjligen skulle kunna få behålla sina riksdagsarvoden, men statsrådslönen i motsvarande mån minskas, för att inte det ena statsrådet skulle få några kronor mer än det andra. Detta är, såvitt jag kan finna, en ännu sämre utväg, ty lönerna för statens tjänster skola bestämmas uteslutande efter tjänstens beskaffenhet och det arbete, som åligger vederbörande såsom innehavare av tjänsten. Skall man ta hänsyn till varjehanda bisysslor, som tjänstemännen kunna hava, då kommer man ut i det rena kaos. Den utvägen är väl fullkomligt stängd.

När man tar i betraktande allt detta, så kan jag inte finna annat än att utskottets sista alternativ är det enda riktiga, nämligen att man inte inlåter sig på något avdrag eller någon nedsättning alls utav statsrådets vare sig riksdagsmannaarvoden eller statsrådslöner. Jag tror, att man råkar ganska illa ut för konsekvenserna, ifall man skulle inlåta sig på utskottets funderingar här, och, som sagt, då utskottet rakt inte vet självt, vad det önskar i saken, så kan man väl inte begära, att Kungl. Maj:t skall hitta på någon utväg att göra statsråden mera formellt likställda i avlöningshänseende.

Jag skall be, herr talman, att få instämma i avslagsyrkandet.

Herr Åkerberg: Utskottets ordförande anförde till stöd för utskottes hemställan om en utredning, att utskottet icke tagit något som helst parti i sakfrågan, att utskottet icke bundit sig vare sig åt det ena eller andra hållet. Jag tycker för min del icke, att detta är något stöd för utskottets yrkande. Det strider väl emot parlamentarisk kutym, att ett utskott under sådana förhållanden föreslår en utredning framför allt, om man har den uppfattningen, som utskottets ordförande hade, att man på förhand är säker på att resultatet skall bli negativt. Är man säker om att en utredning icke skall resultera i någonting, då är det ju rena meningslösheten att föreslå en sådan utredning, och jag hemställer, huruvida icke kammaren skulle finna det riktigast att befria Kungl. Maj:t från ett arbete, som kommer att bli ett rent onyttighetsarbete.

Herr von Geijer: Endast några ord. Under min tämligen långa riksdagstid har det alltid ansetts, att en skrivelse, som går från riksdagen till Kungl. Maj:t, innebure ett ståndpunktstagande, och även om man, såsom är förhållandet i detta utskottsutlåtande, skriver både för och emot, så avses ett förslag från Kungl. Maj:t.

Då grunden för att härvidlag olikställa statsråd och andra riksdagsmän förefaller mig vara skäligen obetydlig för att inte säga småaktig, synes mig det yrkande, som framställts av herr Åkerberg och herr Ekman, vara välgrundat, nämligen att det vore skäl att befria Kungl. Maj:t från den utredning, som här är i fråga.

Jag ber alltså att få hemställa om bifall till avslagsyrkandet.

Herr Reuterskiöld: Den omständigheten, att jag för min del kan hysa den personliga uppfattningen, att denna utredning sannolikt icke kommer att utmynna i något resultat, kan ju omöjligen i och för sig vara något skäl för att underlåta att verkställa en utredning, om vars utgång meningarna visserligen äro delade, men som i alla fall kommer att klarlägga frågan.

För övrigt vill jag säga, att den omständigheten, att vi begära denna utredning fullständigt förutsättningslös, icke är enastående utan att sådana skri-

Ang.
statsråds riks-
dagsmannaa-
rvode.
(Forts.)

Ang.
statsråds riks-
dagsmannans
arvode.
(Forts.)

velser tvärtom äro mycket vanliga i riksdagen. När riksdagen sist begärde utredning hos Kungl. Maj:t angående riksdagsarbetets reformering, betonades det, att man begärde en förutsättningslös utredning, och detta har ofta gjorts. Under sådana förhållanden synes det mig, att det i detta fall vore ganska rimligt att göra detsamma, innan man tar slutlig ståndpunkt.

Herr Hansson, Gustav: Herr talman! Det förefaller mig som om de som tala emot utskottets förslag lagt ned allt för mycket kraft på att slå ihjäl detsamma. Då vi behandlade denna fråga i utskottet, var det ju många olika meningar, som gjorde sig gällande, och det var ju inte fritt, utan att många ansågo, att det steg, som utskottet här tagit, var en fortsättning på de besparingsåtgärder, som man nu bör vidtaga här i vårt land. Men vi ville inte yrka någon bestämd ändring, utan vi ansågo, att en utredning borde göras, huru härvidlag skall förfaras.

Jag ber också att få säga, att statsråd, som äro riksdagsmän, icke åtnjuta arvode som sådana, icke är något nytt, om vi se på förhållandena i andra länder. Om vi se på den bilaga, som är fogad vid konstitutionsutskottets utlåtande nr 23, finna vi att i Holland t. ex., arvode ej utgår till den riksdagsman som bekläder ministerämbete. Sålunda se vi, att andra länder redan slagit in på denna väg, som utskottet har tänkt sig såsom en eventualitet.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen, som därunder infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ekman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet rösta för nej-propositionen.

Föredrogs änyo och lades till handlingarna konstitutionsutskottets memorial nr 25, i anledning av en inom första kammaren jämlikt § 57 riksdagsordningen väckt anmälan om anmärkning mot statsrådet Holmbäck i egenskap av t. f. chef för ecklesiastikdepartementet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag rörande anslag till arméförvaltningen och arméförvaltningens verksamhet;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av Kinnekulleverkens egendom och skifferoljeverk m. m.;

nr 96, i anledning av väckt motion om rätt för viss polispersonal i Boden att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna sig viss föregående anställningstid; samt

nr 97, i anledning av väckt motion om utbetalning av vissa belopp till förre kommissarien vid fästningspolisen i Boden E. A. Clementz.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 98, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 185, gjorda framställning angående anslag till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt för såvitt det angick första kammaren.

Föredrogs ånyo bankoutskottets memorial nr 43, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 33, i anledning av väckt motion angående beräkning av tjänstgöringstid för rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

*Ang.
gemensam
voterung i viss
fråga.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 32, hade hemställts, att riksdagen måtte förklara, att vid beräkning av tjänstgöringstid för rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa enligt de av 1931 års riksdag beslutade grunderna all fullgjord tjänstgöring skulle inräknas.

I sitt utlåtande nr 33 hade bankoutskottet hemställt, att förevarande motion II: 33 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade fogats en av herrar Bäcklund, Lovén och Höglund i Göteborg avgiven reservation, vari yrkats, att riksdagen, med bifall till den i ämnet väckta motionen II: 32, måtte förklara, att vid beräkning av tjänstgöringstid för rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa enligt de av 1931 års riksdag beslutade grunderna all fullgjord tjänstgöring skulle inräknas.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade första kammaren bifallit vad utskottet i utlåtandet hemställt, varemot andra kammaren, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Med anledning härav hade utskottet i det nu föreliggande memorialet framlagt förslag till voteringsproposition för frågans avgörande medelst gemensam omröstning.

Reservation hade anmälts av herr *Stendahl*, som yttrat följande:

»Då den föreliggande frågan icke avser statsregleringen, synes gemensam voterung i ärendet icke kunna äga rum, särskilt som saken gäller ändring i villkoren för användningen av en fond — indelningsverkets besparingsfond — en fråga som enligt min mening bör förutsätta samstämmade beslut av båda kamrarna.

Vid sådant förhållande har jag yrkat, att utskottet skulle förklara att, då sammanjämkning av kamrarnas ifrågavarande skiljaktiga beslut icke kunde äga rum och frågan icke heller syntes kunna göras till föremål för gemensam omröstning, frågan enligt utskottets åsikt för innevarande riksdag förfallit.»

Ang.
gemensam
votering i viss
fråga.
(Forts.)

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman! Det nu föreliggande memorialet går ut på att kamrarna skola godkänna en gemensam voteringsproposition i ett ärende, där enligt mitt förmenande någon gemensam votering icke kan äga rum. Den fråga, som det här gäller, är icke en statsregleringsfråga, utan det är en fråga om användningen av Vadstena krigsmanshuskassa och särskilt den del, som kallas Vadstena krigsmanshusfond. Denna fond ingår icke i statsregleringen. Den står under statskontorets särskilda förvaltning och redovisas bland alla de fonder utanför statsregleringen, som statskontoret har. Det är sålunda i och för sig anmärkningsvärt, att man skulle gemensamt votera om bestämmelser rörande en viss fonds eller kassas användning, och så vitt jag vet har aldrig förr någon gemensam votering ägt rum angående de fonder, som särskilt stå under statskontorets förvaltning. Här innebär dessutom ett bifall till bankoutskottets framställning, att därest i den gemensamma voteringen motionen skulle bifallas, Vadstena krigsmanshuskassa och särskilt dess krigsmanshusfond kommer att belastas med 600,000 kronor mer än nu, varigenom fonden kommer att uttömmas, och följden kommer att bli, att följande år måste i statsregleringen anvisas motsvarande summa som nu utgår ur fonden. Den omständigheten bör väl i varje fall icke nu, medan fonden finns, tagas till intäkt för att göra en gemensam votering, som, därest den utfaller på nyssnämnda sätt, kommer att få sådana följder. Jag har litet svårt att förstå överhuvud taget, hur man har kunnat resonera på detta sätt fram till det resultat, till vilket bankoutskottet kommit, men jag har trott mig finna, att det skett på den vägen, att man säger, att dessa anslag, som gå ut av Vadstena krigsmanshuskassa och Vadstena krigsmanshusfond, äro avsedda att successivt uttömmas och följaktligen äro att betrakta som ett slags reservationsanslag. Men den är inte uppförd i staten såsom sådan. Går jag till den redovisning för budgeten 1930/31, som statskontoret avgivit, finner jag där under Vadstena krigsmanshusfond en ingående balans å 535,821 kronor och därefter inkomster under året: i statskontoret redovisade statsanslag till Vadstena krigsmanshuskassa 137,640 kronor, redovisat såsom anslag och utan besparingar eller reservationer, vidare intressemedel 32,682 kronor, arrendemedel 4,241 kronor, skatte- och åborättsavgifter 8 kronor, omföring från invalidhusfonden jämlikt kungl. brev den 6 augusti 1909 84,300 kronor. Summan utgör 258,872 kronor, varav som sagt ett belopp av 137,640 kronor är statsanslag. Vidare: i arméförvaltningen redovisade anmärkningsmedel 157 kronor och återlevererade medel 106 kronor. Såsom utgifter äro uppförda i statskontoret redovisade reseersättningar 8 kronor, i arméförvaltningen redovisade pensioner och gratifikation till officerare och underofficerare 1,100 kronor, understöd åt fatiga och sjuka 1,000 kronor, Svedenheimska fonden 125 kronor, gratialistunderhåll 368,560 kronor och gåvor till f. d. krigsmän av manskapsklass 1,405 kronor. I den utgående balansen finnas: Tillgångar, nämligen utlånta medel 428,733 kronor och fordringar 5,525 kronor. Efter avdrag av skulder hos arméförvaltningen, 11,498 kronor, utgör den utgående balansen 422,759 kronor. Den ingående balansen var 535,821 kronor. Det är klart, att fonden förminskas år efter år; men ännu kan med de regler, som gälla och som knappast kunna ändras genom gemensam votering, fonden under åtskilliga år vara tillgänglig. Skall man nu belasta den med ytterligare 600,000, betyder detta genast, att man måste tilldela den statsanslag, och jag har litet svårt att förstå, att en sådan ändring av grunderna för användningen av Vadstena krigsmanshusfond skulle kunna åstadkommas genom gemensam votering.

Då jag icke anser, att gemensam votering i detta fall kan äga rum, tillåter jag mig, herr talman, att yrka avslag på den i det föreliggande memorialet gjorda framställningen.

Herr Ström, Torsten: Herr talman! Herr Reuterskiöld yttrade sig i denna fråga, som om det gällde att redan nu bevilja den större summa, som blir fallet, om andra kammarens mening skulle segra. Det är emellertid inte därom vi nu resonera, utan om gemensam votering skall kunna äga rum eller inte.

Bankoutskottet har verkställt en ingående undersökning i denna sak och kommit till det resultatet, att det finns möjlighet att företaga gemensam votering. Jag skall inte trötta kammaren med att redogöra för densamma i sin helhet utan endast läsa upp ett litet utdrag.

Riksdagen har exempelvis år 1922 voterat gemensamt om huruvida riksdagen skulle medgiva, »att för täckande av under år 1921 uppkommen brist å ordinarie reservationsanslaget till remontering må, utöver vad som motsvarar inköpskostnaden för 25 remonter, av behållningen å Norrbottens hästjägarskvadrons fond tagas i anspråk erforderligt belopp» eller ej. Kan man votera om att taga ett obestämt belopp ur en fond för ett visst ändamål, bör man väl också kunna votera om ändring i grunderna för tillgodoseende av det ändamål, vars bestridande ur fonden man en gång beslutit. År 1926 hava kamrarna röstat gemensamt mellan andra kammarens beslut om medgivande »att av lantförsvarets arrende-, jordskylds- och tomtöresmedel må tagas i anspråk högst 16,300 kronor för stensättning av viss Kronan för underhåll tilldelad väg inom Skövde stad» och första kammarens beslut om avslag å framställningen i ämnet (sistnämnda medel voro icke budgetmässigt redovisade såsom fond — vilket var fallet med hästjägarskvadrons-fonden — men i sak hade de samma karaktär). Även enstaka äldre prejudikat i samma riktning finnas. Man har voterat om användningen av huvudtitlarnas besparingsfonder, om användningen av fonderade hästförsäljningsmedel m. m. Man har även voterat om användningen av medel, som tidigare överförts till statsverkets kassaförlagsfond, och om dispositionen av järnvägs-lånefonderna.

Efter den utredning, som verkställts inom bankoutskottet, har utskottsmajoriteten, bestående av hela utskottet med undantag av herr Stendahl, kommit till den uppfattningen, att detta är ett ärende, som bör avgöras genom gemensam votering.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets memorial.

Herr Widell: Herr talman! Jag begärde ordet endast för att instämma med herr Reuterskiöld i hans yrkande. Jag är nämligen av samma mening som han, att gemensam votering i detta fall icke bör äga rum. De precedensfall, som herr Torsten Ström anförde, förefalla inte övertygande, och jag tror, att de ligga åtskilligt annorlunda än nu förevarande fråga.

Emellertid förelåg i herr Reuterskiölds anförande ett litet missförstånd, som jag anser mig skyldig att rätta. Det förhåller sig inte på det sättet, att denna kostnad skulle gå ur Vadstena krigsmanshusfond. Den redogörelse, han lämnade, har ingenting att betyda, ty denna kostnad utgår från indelningsverkets besparingsfond. Men det är i sak ingen skillnad. Det är fond som fond. Om andra kammarens mening kommer att segra, medför detta, att indelningsverkets besparingsfond, som beräknas räcka för denna utgift i sju år, kommer att konsumeras på ett par år. Därtill kommer, att den massa jordbrukare, som för närvarande ha lån i fonden, omedelbart komma att få dem uppsagda, då det fordras medel för detta ändamål.

Jag är som sagt av den uppfattningen, att gemensam votering i detta fall icke kan äga rum, då det icke är fråga om en statsregleringsutgift, och jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Wilhelm Björck, Wohlin, von Geijer, Trygger, Örne* och *Ekman* samt greve *Spens*.

*Ang.
gemensam
votering i viss
fråga.
(Forts.)*

Ang.
gemensam
votering i viss
fråga.
(Forts.)

Herr Stendahl: Efter det anförande, som hölls av min ärade kamrat i bankoutskottet, herr Ström, skall jag be att få instämma med herr Widell. Enligt min uppfattning äro de av herr Ström anförda exemplen icke kommensurabla med det, som nu föreligger. Men även om så skulle vara, har jag den bestämda uppfattningen, att om man till äventyrs gjort en dumhet, finns det ingen anledning att göra den en gång till, utan man bör slå in på rätta vägar och i detta fall anlägga en grundlagsenlig linje.

Detta är, herr talman, anledningen till att jag har tillåtit mig avgiva den reservation, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Reuterskiöld: Endast några ord! Såvitt jag kunde följa den ärade representanten för bankoutskottets majoritet rörde de av honom anförda exemplen reservationsanslag och sådana fonder, som äro statsregleringsfonder, vilket är någonting helt annat än vad det här är fråga om.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av den i förevarande memorial föreslagna voteringspropositionen samt vidare på dess förkastande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets memorial nr 51, angående viss gratifikation m. m. åt de hos riksdagens kamrar och utskott samt i riksdagens kansli anställda vaktmästarna, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vattendomstolarnas organisation m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 164, och med avslag å en av friherre Alströmer m. fl. i ämnet väckt motion, nr 474 i andra kammaren,

a) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsvaltningen, skulle från och med den 1 januari 1933 äga tillämpning å befattningshavare vid vattendomstolarna;

b) besluta, att uti den till samma reglemente hörande tjänsteförteckningen skulle under andra huvudtiteln införas följande:

Verk och befattningar	Avdelning och lönegrad enligt lönepplanen
Andra huvudtiteln.	
Vattendomstolarna.	
Vattenrättsdomare	A 2
Vattenrättsingenjör	B 30
Kontorsbiträde	B 4

c) godkänna särskilda bestämmelser av den lydelse, bilaga A vid utlåtandet utvisade att från och med den 1 januari 1933 lända till efterrättelse beträffande vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer;

d) bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid vattendomstolarna på följande sätt:

	Lönegrad
4 vattenrättsdomare	A 2
6 vattenrättsingenjörer	B 30
4 kontorsbiträden	B 4;

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

e) godkänna av utskottet i utlåtandet förordat förslag till avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas från och med den 1 januari 1933;

f) medgiva, att till vattenrättsdomare, som enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen i förskott, vid ingången av januari månad 1933 finge utbetalas ett belopp, motsvarande vad han skulle hava i den befattning, han vid utgången av år 1932 innehade, i förskott uppburit för januari månad 1933, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande, så ock att kostnaderna härför finge bestridas av den i avlöningsstaten för vattendomstolarna upptagna anslagsposten till avlöningar åt ordinarie tjänstemän;

g) till bestridande av kostnaderna för de fasta vattendomstolarna under tiden den 1 juli—den 31 december 1932 anvisa ett extra förslagsanslag å 130,000 kronor;

h) i riksstaten under andra huvudtiteln uppföra under rubriken »vattendomstolarna» ett ordinarie förslagsanslag å 128,000 kronor; samt

i) till bestridande av kostnaderna för handläggning vid Västerbygdens vattendomstol av målet angående Vänerns reglering för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag å 60,000 kronor.

I friherre *Alströmers* m. fl. berörda motion hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att Västerbygdens vattendomstol skulle förläggas till lämplig plats inom sin domkrets och icke förflyttas till Stockholm, samt att vederbörande utskott måtte vidtaga de ändringar i den föreslagna staten, som möjligen härav kunde föranledas.

Reservationer hade anförts

I:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Asplund*, *Alexander Nilsson*, *Holmgren*, *Lindskog*, *Hollertz* och *Svensson* i Grönvik, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

I:o) att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition till bestridande av arvoden och ersättningar åt befattningshavare vid vattendomstolarna m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag å 250,000 kronor; samt

II:o) att friherre *Alströmers* m. fl. motion, II:474, måtte anses besvarad genom vad utskottet i det av reservanterna föreslagna yttrandet anfört;

2:o) av herrar *Lindblad*, *Widell* och *Persson* i Falla, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr statsrådet **Gärde**: Herr talman! Det föreliggande ärendet avser frågan om omorganisation av vattendomstolarna. Propositionen i ärendet har tillstyrkts av en majoritet inom statsutskottet men avstyrkts av ett antal reservanter, och det är i anledning av reservationen, som jag nu begärt ordet. Innan jag emellertid ingår på den föreliggande frågan, torde det vara lämpligt att såsom bakgrund till denna lämna en redogörelse för vattendomstolarnas nuvarande organisation.

I samband med vattenlagens antagande år 1918 bestämdes antalet vatten-

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

domstolar till 5, var och en med sitt område. Den nordligaste, Norrbygdens vattendomstol, fick sitt säte i Umeå och omfattar Norrland till Ångermanälvens vattenområde i söder. Den andra, Mellanbygdens vattendomstol, blev förlagd till Sundsvall. Till denna hör Norrland från och med Ångermanälvens vattenområde till och med Ljusnans vattenområde. Österbygdens vattendomstol, numera förlagd till Stockholm, omfattar de i Bottniska viken och Östersjön utfallande vattendragens vattenområden från Ljusnan till och med Nyköpingsån, Söderbygdens vattendomstol, också förlagd till Stockholm, skulle omfatta Östersjövattendragen från Nyköpingsån samt Vätterns och Motala ströms vattenområden och vidare runt kusten och på västra sidan uppåt till och med Lagans vattenområde. Västerbygdens vattendomstol slutligen skulle omfatta Västkustens övriga vattendrag, däribland särskilt Göta älvs och Vänerns vattenområden med dess tillflöden.

I varje vattendomstol tjänstgör en vattenrättsdomare, två vattenrättsingenjörer och två vattenrättsnämndemän. Av de tjänstgörande ingenjörerna skall den ene vara sakkunnig beträffande vattenbyggnad i allmänhet och den andre särskilt beträffande torrläggning av mark. Vattenrättsnämndemännen utses som bekant en för varje domsaga eller tingslag och kallas till tjänstgöring i rätten, allt eftersom ett mål berör den ena eller den andra orten. Jag kan också nämna, att dessutom äro vid varje domstol anställda en sekreterare och erforderlig biträdespersonal i övrigt.

Vattenrättsdomarna liksom vattenrättsingenjörerna tillsättas på förordnande och äro alltså icke innehavare av ordinarie tjänster. Förordnandena avse i allmänhet en tid av 5 år. Vad dessutom angår vattenrättsingenjörerna är att märka, att deras tjänster icke äro heltidstjänster utan bisysslor på det sättet, att varje vattenrättsingenjör innehar annan statstjänst. De byggnadstekniska ingenjörerna äro i allmänhet distriktschefer eller distriktsingenjörer vid väg- och vattenbyggnadsstaten, och de agrikulturtekniska vattenrättsingenjörerna innehava samtidigt lantbruksingenjörstjänster.

Vad vattenrättsdomarna angår, rekryteras dessa i regel från häradshövdingekåren. I enlighet med uttalanden vid lagens tillkomst ansågs det vara av vikt, att domarna voro ordinarie domare.

Vattenrättsdomstolarnas organisationsfråga leder sin upprinnelse tillbaka till vattenlagens antagande. Det särskilda utskott, som hade vattenlagen till behandling, framhöll då, att man visserligen som ett provisorium kunde godtaga en domstolsorganisation på extra stat, men att detta provisorium endast fick innebära ett försök och att, när en mera tillförlitlig erfarenhet vunnits angående organisationen, man borde så snart sig göra läte vidtaga åtgärder för att överflytta den på ordinarie stat. Det särskilda utskottet yttrade i detta avseende följande: »Utskottet anser sig böra framhålla, att ifrågasättande anordning lämpligen endast bör få fortvara under en ej alltför utsträckt övergångstid samt att därefter jämväl vattenrättsdomarbefattningarna böra i likhet med vad som i allmänhet gäller beträffande domaresysslor besättas med ordinarie innehavare.»

En ytterligare anledning att upptaga denna fråga till utredning utgör en riksdagsskrivelse av år 1924, då i samband med beviljande av anslag till vattendomstolarnas verksamhet statsutskottet ifrågasatte, huruvida inte vissa organisationsförändringar kunde vidtagas rörande vattendomstolarna, så att kostnaderna för desamma kunde nedbringas. Slutligen har också tillkommit en tredje anledning att upptaga frågan till prövning. Såsom jag nyss nämnde, rekryteras vattenrättsingenjörerna från distriktstjänstemännen vid väg- och vattenbyggnadsstaten. Denna väg- och vattenbyggnadsstats distriktsförvaltning har emellertid numera i samband med vägväsendets omorganisation vid 1930 års riksdag upphört. Ett fortskridande på denna väg i fråga om rekryterin-

gen av vattendomstolarnas vattenbyggnadstekniska befattningar är alltså stängd. Man måste därför på ena eller andra sättet ordna denna fråga under den närmaste framtiden.

Vid dryftandet av dessa olika organisationsspörsmål visade det sig ganska snart, att frågan var av delvis svårlöst beskaffenhet. Min företrädare i ämbetet, herr Bissmark, tillkallade på sin tid två utredningsmän, däribland jag var den ene och majoren i väg- och vattenbyggnadskåren Serrander den andre. Sedan jag blivit statsråd, överflyttades mitt uppdrag på presidenten i kammarrätten Högstedt, som tidigare varit vattenrättsdomare och jämväl tagit aktiv del i vattenlagens utarbetande.

Om man nu tager upp frågan om den nuvarande organisationens brister, ger sig svaret på denna fråga av vad jag tidigare anfört ganska lätt. Den ena bristen är, att vattenrättsdomarna inneha sina befattningar på förordnande och icke såsom ordinarie tjänsteinnehavare, och den andra är anordningen med avseende å vattenrättsingenjörernas tjänstgöring, i det de inneha sysslan såsom en bisyssla och icke såsom en huvudtjänst. Vad först angår frågan om vattenrättsdomarens förordnande har följden av att häradshövdingar användas för detta uppdrag blivit den, att i vissa domsagor ordinarie anställningar måste stå vakanta. Det är nu 14 år sedan lagen antogs, och den övergångstid, varom särskilda utskottet talade, har alltså räckt ganska länge. Under hela denna tid ha 4 domsagor stått vakanta, en domsaga under alla dessa 14 år, en annan omkring 12 år o. s. v. Det är uppenbarligen en stor olägenhet för rättsskipningen vid häradsrätterna, att domsagor under en så lång följd av år hållas vakanta och få skötas av vikarier, som växla från tid till annan. Vidare är det uppenbart, att rättsskipningen i vattenmål är av den vikt och betydelse samt de intressen som där bryta sig av den styrka, att man måste hävda kravet på, att dessa domare äro ordinarie innehavare av sina tjänster, så att de därigenom tillförsäkras det oberoende och den självständiga ställning, som bör vara utmärkande för en domare.

Det är alltså väsentliga olägenheter av detta extra-ordinariesystem beträffande vattenrättsdomarna. Men beträffande vattenrättsingenjörerna är anordningen med dessa tjänster såsom bisysslor också förenad med mycket stora olägenheter. Dessa ingenjörer lyda under två herrar: dels äro de anställda vid vattendomstolarna och dels ha de som innehavare av annan statstjänst att fullgöra de med denna förenade åligganden. Som vattenrättsingenjörer måste de stå till domstolens förfogande. Det har inte kunnat undvikas, att det blivit ganska stora slitningar och intressekonflikter mellan denna dubbla anställning för dessa personer. Så t. ex. har från lantbruksstyrelsens sida klagats över, att de lantbruksingenjörer, som äro vattenrättsingenjörer, inte ha tid att ägna sig åt lantbruksingenjörstjänsten, och från vattendomstolarnas sida har det framförts samma klagomål, att vattenrättsdomare icke kunnat förfoga över sina ingenjörer i den utsträckning, som varit nödvändig för arbetet. Man torde också vara ense om, att vattendomstolsorganisationen i båda de nu antydda hänseendena är behäftad med allvarliga brister, liksom också att bote-medlet mot dessa brister måste sökas i den riktningen, att vattenrättsdomarna överföras på ordinarie stat och vattenrättsingenjörsbefattningarna anordnas såsom heltidstjänster.

Emellertid möta ganska avsevärda svårigheter vid anordnandet av en organisation från nu angivna utgångspunkter. Det är ju givet, att om man vill till ordinarie stat överflytta vattenrättsingenjörerna, som nu ha bisysslor, måste man göra en ganska kraftig reduktion av deras antal. Om detta reducerade antal vattenrättsingenjörer skulle indelas till tjänstgöring vid ett bibehållet antal vattendomstolar av fem, så ligger det också i sakens natur, att samma vattenrättsingenjörer måste uppdelas på olika lokalt förlagda domstolar. Med det

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

nuvarande antalet vattendomstolar och med vattenrättsingenjörstjänsterna som bisysslor tjänstgör vid varje vattendomstol en grupp av ingenjörer, alltså en vattenbyggnadsteknisk och agrikulturteknisk ingenjör. Om domstolarna skulle fortfarande vara fem och ingenjörerna inskränkas exempelvis till sex, tre av vartdera slaget, låter det sig inte göra att tilldela varje vattendomstol en sådan grupp. Man kan då tänka sig att minska vattendomstolarnas antal i samma proportion som ingenjörerna och låta vattendomstolarnas antal bestämmas av det antal ingenjörer, som man får fram efter undersökning av arbetsbördan. Det skulle leda till, att vattendomstolarnas antal bleve bestämt till tre. Då kan varje domstol få sin grupp av ingenjörer. Emot en sådan anordning talar närmast, att en så kraftigt reducering av antalet vattenrättsdomare som från 5 till 3 skulle medföra en ökning av arbetsbördan med två tredjedelar eller alltså nära dubbelt och kunna leda till en sådan överbelastning av vattenrättsdomarna att för vattenrättsskipningen vikarier i stor utsträckning skulle komma att anlitas. Med hänsyn till beskaffenheten av vattenmålen och de ingående även tekniska kunskaper, som vattenrättsdomarna måste besitta, skulle otvivelaktigt ett överflyttande av arbetet på vikarier i detta fall vålla särskilda olägenheter. Man kan lätt komma in på ett system, som redan utdömts beträffande häradsrätterna, nämligen att domarna icke själva handlägga åtminstone de viktigare målen.

En lösning efter rationella linjer på denna punkt är uppenbarligen förenad med ganska stora svårigheter. De sakkunniga, vilkas utlåtande i stort sett propositionen följt, ha emellertid föreslagit ett — man kan säga — medlingsförslag på denna punkt, och detta medlingsförslag innebär i stort sett följande. Domstolarnas antal begränsas till fyra och ingenjörernas till sex, d. v. s. tre inom varje grupp. Den ena av dessa vattendomstolar, den nordligaste, skulle bibehållas som nu i Umeå, men med utvidgat område. Denna domstol tilldelas en ingenjörsgrupp. Mellanbygdens vattendomstol försvinner och delas upp mellan Norrbygdens och Österbygdens vattendomstolar. Österbygdens tillsammans med Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar förläggas gemensamt till Stockholm, där två ingenjörsgupper förläggas, eller alltså tillsammans fyra ingenjörer. Motivet till den gemensamma förläggningen är uppenbarligen, att man vill vinna ett så gott och tillfredsställande tillgodogörande som möjligt av vattenrättsingenjörernas arbetskraft. Vid en lokal förläggning av dessa tre vattendomstolar skulle de fyra ingenjörerna få dela upp sin arbetstid och arbetskraft på domstolar, som vore förlagda på olika orter, och uppenbarligen skulle härav vållas besvär och kostnader.

Den omständigheten att man överhuvud taget kan tänka på en central förläggning av tre domstolar, något som ju förefaller lekmannen ganska egendomligt, beror på, att rättegången i vattenmål icke är organiserad som rättegångar i allmänhet. Vattendomstolens förhandlingar äro nämligen alltid förlagda till den trakt, som beröres av ett vattenmål. Domstolen kommer dit och håller sina sammanträden, och de handlingar, som höra till målet, tillhandahållas allmänheten hos en aktförvarare, som är bosatt på orten. Detta gör att allmänheten icke har behov av att personligen vända sig till vattendomstolens kansli på samma sätt som när det gäller andra domstolar.

Vidare är det också klart, att även vid en lokal förläggning måste redan i det ringa antalet domstolar ligga en stor svårighet för allmänheten att få personlig kontakt med domstolen. Avstånden bli ändå för stora och kostnaderna för allmänheten alltför avskräckande för en sådan kommunikation. Därför måste domstolens kommunikation med den rättssökande allmänheten ske vid domstolens sammanträden på orterna, och det har också lyckats på detta sätt att bibehålla en ganska intim kontakt med den rättssökande allmänheten.

Den nu i stora drag skisserade organisationsplanen har enhälligt tillstyrkts

av de nuvarande vattenrättsdomarna liksom av övriga i ärendet hörda myndigheter, och utskottets majoritet har också givit den sitt förord.

Jag skall nu yttra några ord om reservationen. Enligt reservationen skulle vattendomstolarnas antal begränsas till tre, och dessa tre domstolar skulle erhålla lokal förläggning, den ena till Umeå, den andra till Stockholm och den tredje till Jönköping eller Göteborg. Efter dessa domstolar skulle landet uppdelas i tre särskilda domstolsområden, och vid varje domstol anställas en grupp av två ingenjörer, en vattenbyggnadsteknisk och en agrikulturteknisk.

Jag har redan förut framhållit den svaghet, som vidlåder detta förslag, nämligen att det nedbringar antalet vattenrättsdomare alldeles för starkt, varigenom fara för ett omfattande vikariatsystem vid vattendomstolarna skulle uppstå. Reservanterna äro inte blinda för denna svaghet. De förorda till undvikande av detta, att en biträdande vattenrättsdomare anställs; eller rättare att biträdande vattenrättsdomare anställas i mån av behov — huru många yttra de sig inte om. Till stöd för sin ståndpunkt åberopa de ett uttalande av en vattenrättsdomare, greve Hamilton, som han dock, när han på sin tid framställde detta förslag innan den nuvarande utredningen tillkommit, uttryckligen betecknade såsom en nödfallsutväg. Det av mig skisserade förslaget har tillstyrkts av samtliga de nuvarande vattenrättsdomarna, även av greve Hamilton. Anordningen med biträdande vattenrättsdomare för vattendomstolarnas del har ju förekommit, men det är att märka, att då har vattenrättsdomarnas antal utgjort fem, och därför har institutionen endast behövt förekomma i mera exceptionella fall. Vid en inskränkning av vattendomstolarnas antal så långt som till tre, skulle detta behov av biträdande vattenrättsdomare komma att ökas, och det kan ifrågasättas, om man inte behöver en biträdande domare vid varje domstol. Ur besparingssynpunkt tror jag därför, att propositionens ståndpunkt är mera acceptabel.

Vad jag alltså lägger huvudvikten vid är att vattenrättsdomarnas antal icke sänkes så långt som från fem till tre. Enligt min erfarenhet som vattenrättsdomare — jag har själv under åtta år tjänstgjort som vattenrättsdomare — skulle detta vara högst äventyrligt. Med den organisation man för närvarande har med fem vattenrättsdomare, har man lyckats bibehålla vattenrättsdomarna som bärare av rättsskipningen så gott som fullständigt. Enligt de utredningar, som verkställts, sköta våra vattenrättsdomare handläggningen och avdömandet av mer än 75 procent av alla förekommande mål. Detta förefaller mig vara en så god princip, att man inte bör äventyra densamma genom en så hård nedskärning av vattenrättsdomarnas antal.

Däremot är för mig frågan om vattendomstolarnas förläggning av mindre vikt. Jag anser visserligen, att koncentrationen av tre vattendomstolar till Stockholm medför en rationellare anordning i fråga om utnyttjandet av ingenjörernas arbete, och att detta arbete inte kan utnyttjas på samma fullständiga sätt, därest ingenjörernas arbete skall uppdelas på flera lokalt förlagda domstolar. Då jag emellertid redan under debatten i andra kammaren förspott en allmän önskan att undvika en centralisering i den mån den kan undvikas, vill jag för min del gärna uttala, att för mig är förlägningsfrågan dock en andrahandsfråga. Vad särskilt Västerbygdens vattendomstol angår vill jag gärna närmare undersöka saken, och tror mig kunna utlova, att denna domstol i varje fall så länge Vänermålet pågår fortfarande skall vara förlagd till Vänersborg. Då får man ju en erfarenhet av denna splittrade förläggning och kan längre fram fatta slutlig ståndpunkt till frågan, huruvida en sådan anordning kan för framtiden bibehållas eller inte.

Mot utskottets förslag, som i stort sett ansluter sig till Kungl. Maj:ts proposition, har jag i övrigt inga erinringar att framställa. Jag är visserligen en smula betänksam inför den nedprutning av vattenrättsingenjörernas avlö-

*Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)*

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

ningar, som skett inom utskottet, men jag skall inte taga upp någon strid på denna punkt. Jag har i andra kammaren framfört som min åsikt därutinnan, att jag mycket väl förstår, att man i tider som dessa sökt göra en besparing, även om jag är tveksam huruvida man med den fastställda avlöningen skall kunna på ett fullt tillfredsställande sätt rekrytera vattenrättsinjörsbefattningarna.

Jag vill, herr talman, sluta med att framhålla, att denna fråga länge varit föremål för utredning. Jag tror, att den i det skick, den nu föreligger, är synnerligen sorgfälligt och uttömmande beredd. Man har icke något att vänta av en ytterligare utredning. Det är särskilt för domsagornas del av betydelse, att denna organisation nu bringas i hamn, så att de kunna överföras från sin vakans och bli besatta med ordinarie innehavare. Även för vattenrättsingenjörernas rekrytering är det av synnerlig vikt att frågan nu avgöres, ty jag kan inte se, hur man annars på ett lämpligt sätt skall kunna besätta de vattenbyggnadstekniska ingenjörstjänsterna, därest avgång inträffar inom den närmaste tiden, sedan rekryteringsmöjligheterna från väg- och vattenbyggnadsstatens distriktstjänstemän upphört.

Jag hoppas därför, att denna kammare, liksom tidigare andra kammaren, bifaller utskottets hemställan.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Såsom synes av utskottets utlåtande, är det åtskilliga ledamöter av statsutskottet, som hyst betänksamhet mot ett genomförande av den organisation, som här är i fråga. Jag skall i allra största korthet ange några av de synpunkter, som därvid kommit till uttryck.

Man har först och främst ställt sig tveksam, huruvida inte ett ytterligare minskande av vattendomstolarnas antal borde kunna äga rum. Man har bestämt reagerat mot den centralisering av domstolarna till Stockholm, som propositionen föreslår. Man har vidare på vissa punkter ifrågasatt, om inte ett uppskov och ett förnyat övervägande borde kunna äga rum, och slutligen har man frågat sig, om det nuvarande ekonomiska tidsläget verkligen är den rätta tidpunkten att genomföra en organisation, varigenom man på ordinarie stat skulle överföra dessa befattningshavare.

Vad beträffar frågan om förflyttning till Stockholm, för att börja med den mot vilken man reagerade allra mest bestämt, så ha redan under den förberedande handläggningen betänkligheter framförts. Förslaget har ju först uppkommit, om jag inte läst handlingarna fel, från vattenrättsdomarna själva, varvid tre av vattenrättsdomarna föreslagit en centralisation till Stockholm, under det att två vattenrättsdomare, nämligen von Sydow och Bengtsson, reserverat sig och bestämt motsatt sig en sådan anordning. Jag vill framhålla, att propositionen refererar vattenrättsdomaren von Sydows yttrande så, att han bestämt motsätter sig förflyttning till Stockholm av samtliga domstolar utom den för övre Norrland, som skall förläggas till Umeå, och med honom instämmer vattenrättsdomaren Bengtsson.

Det har syntts reservanterna att en centralisering till Stockholm av vattenrättsdomstolarna vore olämplig ur flera synpunkter. Man kommer längre bort från de olika verksamhetsområdena, man tappar kontakten med allmänheten, och allmänheten har svårare att komma i förbindelse med domstolen. Det torde för övrigt ligga i sakens natur, att man inte gärna vill vara med om att vårt domstolsväsende skall så centraliseras till en enda plats, som det här är fråga om att göra. Förslaget måste också, därest en centralisering skall äga rum, draga med sig vissa ökade kostnader, som inte kunna redovisas i propositionen, men som måste bli en given följd, nämligen ökade resekostnader, när domstolen och dess tjänstemän skola ut på sina förrättningar. Det är således dolda

kostnader, som skulle uppstå som en följd av denna centralisering. Jag har frågat mig, varför man vill centralisera just vattendomstolarna, när man t. ex. i fråga om processreformen i stället gick den motsatta vägen och spred ut hovrätterna över hela landet.

Vidare har man också satt ett annat frågetecken, nämligen huruvida man inte efter förnyad omprövning skulle kunna begränsa antalet domstolar till tre. Vi ha nu fem vattendomstolar. Redan propositionen föreslår en inskränkning till fyra domstolar, en för Norrland i Umeå och de tre övriga i Stockholm. Granskar man den statistik, som har upprättats över antalet vattenmål, företer denna visserligen en ökning i genomsnitt, men någon minskning har dock skett de allra sista åren. Det torde också vara så, att det stora flertalet är små och enkla mål, som inte fordra så särdeles mycket arbete. Man kan väl nämligen utgå ifrån, att de större vattenmålen i inte ringa grad redan ha avverkats, och att en minskning i antalet tyngande vattenmål successivt kommer att inträda. För övrigt har man, där verkligt stora mål komma upp — sådana som exempelvis Vänerens reglering — gått på den vägen att förordna en särskild vattendomstol för handläggning just av sådana speciella mål och den vägen är möjlig även i fortsättningen. Man kan därför ifrågasätta, om inte en ytterligare nedsättning av antalet domstolar kan äga rum, innan man överför dessa på ordinarie stat. Redan det förhållandet, att erfarenheten verkat därhän, att statsrådet själv kunnat föreslå en minskning från fem till fyra vattendomstolar, pekar i den riktningen att en betydande minskning i antalet har ägt rum.

Vidare är det åtskilliga andra saker, som gör att man ställer sig betänksam mot att just nu genomföra denna omorganisation. Lönenämnden har pekat på en omständighet, som talar för uppskov, nämligen lantdomarnas löneregringsfråga. Det är givet, att om man nu på ordinarie stat uppför våra vattenrättsdomare, till och med med en om ock obetydlig löneökning utöver det tilläggsarvode, som de ha som vattenrättsdomare, detta i viss mån kan föregripa och verka prejudicerande, när vi komma till behandlingen av lantdomarnas lönerereglering.

Vidare står ju frågan om omorganisation av vårt rättegångsväsende på dagordningen och är synnerligen aktuell. Det kan således övervägas, om man inte borde vänta och se dessa frågor i hela sitt sammanhang. Har systemet gått alla dessa år, torde det väl kunna gå även de få år, som återstå, tills dessa frågor komma upp. I varje fall vill jag förklara, som ju också framhålles i reservationen, att jag inte kunnat finna av handlingarna eller av de yttranden, som avgivits, att någon större olägenhet av uppskov skulle inträda, och det går lättare att öka ut en organisation än att minska den. Om man nu fastläser en organisation, visserligen i den formen, som nu är föreslagen med minskning från fem till fyra domstolar, veta vi dock, om den sedermera skulle visa sig vara för stor, att det alltid möter mycket stora svårigheter att göra indragningar och minskningar.

Jag vill framhålla, att i det yttrande, som avgivits av statskontoret, har statskontoret efter anförande av vissa skäl ansett att omorganisation tills vidare borde anstå, och lönenämnden har, som jag nyss anförde, med åberopande av lantdomarnas löneregringsfråga ansett, att då denna väntar sin lösning, borde också den förevarande frågan av denna anledning kunna uppskjutas.

Nu säges i fråga om kostnaderna, att den föreslagna organisationen icke blir så mycket dyrare än den nuvarande. Utskottet begär 256,000 kronor, och reservanterna begära för den nuvarande organisationen 250,000 kronor. Men därtill vill jag anmärka, att utskottets kostnadsförslag gäller fyra domstolar, således efter reduceringen, men utvisar trots detta någon ökning. Jag kan i det sammanhanget också erinra om, att i propositionen avses en höjning

*Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)*

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

av vattenmålsavgifterna, så att det finns, utom de resekostnader, som jag misstänker komma att fördyra den nya organisationen, också dolda kostnader för allmänheten i form av dessa höjda vattenmålsavgifter.

Då det således finns åtskilliga invändningar, som med fog kunna riktas mot förslaget, såsom att man behöver taga i förnyat övervägande antalet domstolar, vidare bestämt måste motsätta sig centraliseringen till Stockholm av domstolarna, och i övrigt i åtskilliga andra avseenden, varom jag nyss har talat, så synes det mig som om man särskilt också med beaktande av det ekonomiska läget borde låta denna fråga ännu någon tid anstå. Det kan väl knappast, tycker jag, vara riktigt lämpligt att just nu, när man genom statens organisationsnämnd letar efter besparingar i alla möjliga vinklar och vrår av statsförvaltningen, på ett område föra fram en ny organisation på ordinarie stat och på det sättet fastlåsa möjligheten att göra de eventuella inskränknin- gar, som sedermera måhända komma att visa sig befogade.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlä- tande fogade reservationen.

Häri instämde herr *Reuterskiöld*.

Herr **Bissmark**: Herr talman! Det vore synnerligen beklagligt, om den fråga skulle falla, som nu är föremål för kammarens behandling. Det har, såsom anfördes av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, för- lupit 14 år sedan denna provisoriska domstolsorganisation infördes, och det kan inte vara annat än till stor olägenhet, icke mindre att dessa domare inne- ha sin ställning som vattenrättsdomare endast som ett provisorium, än även och i mycket högre grad, att domsagorna skola vara utan sina ordinarie do- mare. Jag trodde att den ärade reservant, som nyss hade ordet, i sin egenskap av gammal häradsdomare skulle haft hjärta för den synpunkten, att man inte bör låta domsagorna under årtal förvaltas av växlande vikarier.

Vad nu beträffar reservanternas förmodanden, att man skulle kunna in- skränka antalet domstolar till tre, vill jag förklara, att jag bestämt ställer mig på den ståndpunkten, att det minsta antalet vattendomstolar, som erford- ras, är fyra. Det är ingalunda så, som herr Johansson förmenade, att de större vattenmålen redan äro avverkade. Fastmera är det nog så, att sjö- regleringar, som äro så ytterligt omfattande, mer och mer komma att taga domstolarnas tid i anspråk. Dessa sjöregleringar kunna ju vara av den om- fattning, att domstolen under ganska långa tider kan vara uteslutande syssel- satt med ett enstaka mål. Jag har ju en viss erfarenhet av vattenmål i min egenskap av gammal styrelseledamot och ombudsman i det stora sydsvenska kraftaktiebolaget, och min uppfattning är, att dessa sjöregleringar under många decennier framåt komma att taga vattendomstolarnas tid i anspråk på ett gan- ska betydande sätt. Om man nu skulle skära ned domstolarnas antal till tre, skulle alltså följden bli, att man på detta område måste införa systemet med biträdande domare och därigenom avlasta en stor eller i varje fall icke oväsent- lig del av arbetsbördan från den ordinarie domaren till en biträdande domare. Med hänsyn till vattenmålen beskaffenhet får jag säga, att detta förefaller mig vara i allra högsta grad betänkligt. Även de mindre målen kräva erfa- renhet och omtanke i lika hög grad som många av de större, och i och för sig är ju systemet med biträdande domare vid våra domstolar icke förtjänt att betraktas som något efterföljansvärt exempel, utan snarare som ett nödvän- digt ont.

Då jag sålunda inte kan gå ut ifrån att det finns någon möjlighet att gå den väg, som reservanterna här angivit, att bringa ned domstolarnas antal

till tre, kan jag följaktligen icke heller följa dem, då de anse, att man för att vinna detta resultat borde få ett uppskov till stånd med frågans lösning.

Man har vidare i reservanternas förklaring gjort gällande, att man skulle vänta och se tiden an av åtskilliga skäl, bl. a. för att avvakta omorganisationen av vårt rättegångsväsende. Jag måste säga, att detta verkar ganska långsökt. Ty ingen har väl tänkt sig, att man i sammanhang med ombildningen av vårt rättegångsväsende i övrigt skulle gå in på att ombilda våra vattendomstolar. De stå alldeles fristående för sig själva. Även om rättegångsförfarandet skulle kunna taga något intryck av det moderna förfarande, som kan komma till stånd, kommer detta icke att inverka det ringaste på själva organisationen av domstolarna, såvitt jag förstår. Dessa domstolar äro organiserade på ett sätt, som motsvarar alla rimliga anspråk, och någon modernare organisation av dessa domstolar torde icke kunna ifrågasättas.

Om jag fattade herr Johansson rätt, skulle hans väsentliga anmärkning vara den föreslagna centraliseringen till Stockholm av de tre domstolarna. Jag förstår ju att det för dem, som ha en domstol i vattenrättsmål från lokal synpunkt mera välbägen, kan förefalla som en uppoftning att domstolen förflyttas till Stockholm. För vår del ha vi i södra Halland och i Skåne och i södra Småland haft vår domstol i Stockholm ända sedan början av vattendomstolarnas verksamhet, och vi ha funnit oss däri med jämnmod. Jag tror dessutom att en centralisering till Stockholm skulle vara av utomordentligt stor fördel, just emedan vattenrättsdomarna därigenom sins emellan bleve i tillfälle att rådgöra om de många och svåra frågor, som ständigt yppa sig inom deras verksamhetsområde. Man kan på det sättet vinna en viss enhetlig praxis och en fördjupad uppfattning i de frågor, som föreligga. Då emellertid herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i viss mån tagit avstånd från den uppfattning, som kom till synes i den kungl. propositionen, att en centralisering till Stockholm omedelbart skulle äga rum, skall jag icke längre uppehålla mig vid denna fråga.

Jag tror, att jag härmed har angivit de huvudskäl, som äro avgörande för mig, då jag anser att den kungl. propositionen bör bifallas. Det är alltså dels behovet av att få domstolarna på ordinarie stat, så att man icke uppehåller vikariatsystemet, dels den bestämda övertygelsen, att man inte kan gå ner till ett lägre antal domstolar än fyra och sålunda inte vinner någonting med ett uppskov, dels den bestämda uppfattningen, att man inte i framtiden har att vänta någon minskning i de göromål, som domstolarna ha att besörja, och slutligen också, att man icke kan spåra något samband med processreformen, som bör lägga några hinder i vägen för en lösning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Enhörning*.

Herr **Widell**: Herr talman! I likhet med herr Johan Bernhard Johansson och hans medreservanter har jag i statsutskottet på det bestämdaste motsatt mig den av Kungl. Maj:t föreslagna starka centraliseringen av vattendomstolarna till Stockholm.

Anledningen till att jag inte anslöt mig till herr Johan Bernhard Johanssons reservation utan har avgivit en blank reservation är den, att jag inte känt mig fullt övertygad om möjligheten att reda sig med endast tre vattendomstolar. Jag har därför ansett, att det är säkrast att inte så bestämt uttala sig beträffande domstolarnas antal. Däremot instämmer jag till fullo i hans uttalande om centraliseringen. Jag hade ämnat att i kammaren yrka bifall till reservanternas kläm, men med uteslutande av motiveringen. Nu har emellertid herr statsrådet förklarat, att han har för avsikt att hos Kungl. Maj:t föreslå, att

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

Västerbygdens vattendomstol fortfarande tillsvidare skall vara förlagd till Vänersborg. Då jag anser mig kunna tolka detta uttalande så, att herr statsrådet har för avsikt att inte föreslå någon förändrad förläggning av denna domstol, utan att riksdagen beredes tillfälle att dessförinnan ånyo taga ståndpunkt till frågan, anser jag mig, herr talman, sakna anledning att framställa något särskilt yrkande.

I herr Widells yttrande instämde herr *Lindblad*.

Herr Schlyter: Herr talman! Även jag har haft betänkligheter emot den starka centraliseringen till Stockholm. Dessutom har jag hyst någon tvekan, huruvida det var lämpligt att fastlåsa alla fyra vattenrättsdomarna såsom ordinarie, och om det inte möjligen hade kunnat tänkas, att tre hade blivit ordinarie och den fjärde hade fått uppehålla tjänsten på förordnande.

Jag hade redan förvissat mig om att herr Widells antagande är riktigt, att en förändring av förläggningen utav en av vattendomstolarna till Vänersborg inte avses skola vidtagas utan att riksdagen kommer att höras dessförinnan. Fördenskull har jag liksom herr Widell inte längre någon betänklighet på den punkten. Vidare tolkar jag justitieministerns uttalande så, att denna försöksanordning i Vänersborg måste komma att medföra, att den vattenrättsdomare, som är placerad där, tillsvidare under försöksstadiet inte kan komma att bli ordinarie. Är denna min tolkning riktig, förfaller även den andra betänkligheten.

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Alexander: Som reservant vill jag först säga, att jag instämmer i vad herr Johansson sagt om centraliseringen av dessa domstolar och att man inte bör plocka bort dem från landsbygden, där de dock ha sitt arbete förlagt och där de skola döma i dessa vattenmål. Nu har herr statsrådet i sin proposition, hänvisande till den verkställda stora utredningen, föreslagit, att det skall bli sex vattenrättsingenjörer, varav fyra skulle tjänstgöra vid de till Stockholm förlagda tre vattendomstolarna. Det skulle bli en sorts hälftenbruk av dessa ingenjörer, och det skulle snart visa sig vara en stor olägenhet och leda till stort förfång. Det heter också i ett uttalande, att det viktigaste för många av de domar, som skola avdömas, ligger först och främst i att utredningen är så grundlig som möjligt. I så fall komma vi nog snart underfund med att vi behöva några flera vattenrättsingenjörer, om vi skola ha fyra vattendomstolar.

Herr Bissmark framhöll liksom en talare förut såsom ett skäl för att inte minska antalet vattendomstolar mer än till fyra från de fem, som vi för närvarande ha, att målen i domstolarna bli allt flera och flera och hopa sig allt mer och mer. Jag vill däremot invända, att på grund av de tryckta tiderna blir det allt svårare och svårare att fördela statsanslagen och därför kommer nog arbetsbördan i stället att minskas. Statistiken visar även, att de sista åren har det varit något mindre antal mål än under de föregående ekonomiskt sett mycket bättre åren. Den långa väntetiden gör nog också sitt till. Detta gör, att vi nog ha sett de flesta vattenmålen och att vi i stället för en ökning komma att få se en stor minskning.

Om förläggning av vattendomstolarna ber jag nu också att få säga ett par ord. Om Söderbygdens vattendomstol lämpligen bör vara förlagd i Göteborg eller Jönköping, anser jag, att en utredning borde få visa. Jag vill emellertid samtidigt instämma med herr Johansson däri, att tjänsteresorna ovillkorligen måste bli billigare, om domstolarna äro decentraliserade i stället för centraliserade till Stockholm. I övrigt blir det mycket lättare för landsbefolkningen

liksom även billigare för den, om den någon gång skulle vilja resa till en vattendomstol.

Herr statsrådet har framhållit i dag, att det är att gå för långt om man nedskriver antalet vattendomstolar från fem till tre och att de fem nuvarande domstolarna knappast kunna hinna med ärendena. Gentemot detta vill jag säga, att jag anser det vara naturligare, att man inte nu på en gång gör alla dessa tjänster till ordinarie. Somliga av dessa kunna ju i en framtid bli överflödiga. Herr Johansson har ju också framhållit, att det är mycket svårt att indraga befattningar. Jag finner det för min del klokare att gå in för att på ordinarie stat uppföra endast tre ordinarie vattendomstolar, men därjämte ha en tillförordnad vattendomstol, som kan hjälpa till med arbetet, och som lämpligen borde förläggas till Stockholm. Skulle det sedan, som herr Johansson framhöll, visa sig, att vi i en framtid måste ha en fjärde domstol, ha vi då tillfälle att bestämma, om den skall vara på ordinarie stat och var den skall förläggas. Det är nog, som herr Johansson sade, alltid mycket lättare att utöka en organisation än att göra inskränkningar i densamma.

Jag har intet mer att tillägga och vill hemställa, att man måtte följa reservationen, d. v. s. endast tillsätta tre ordinarie vattendomstolar. Framtiden får sedan visa, om vi behöva flera. Under tiden är det mycket enkelt att ha en tillförordnad domstol, som alltså inte är uppförd på ordinarie stat.

Herr **Borell**: Herr talman! Jag ber endast få tillkännagiva, att jag kommer att rösta med utskottet.

Då jag i allo kan instämma i vad herr Bismark anfört, skall jag ej förlänga debatten genom att upprepa något av de skäl, som han framförde. Jag vill endast ytterligare understryka, hurusom det måste betecknas som synnerligen betänkligt att längre hålla de häradshövdingämbeten vakanta, som nu innehas av vattenrättsdomarna.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: När jag förra gången hade ordet, tog jag inte upp herr statsrådets löfte, att under de närmaste åren Västerbygdens vattendomstol skall vara kvar i Vänersborg. Jag är emellertid inte tillfredsställd med den förklaringen. Den var ju först och främst mycket svävande. Det skulle ju endast gälla de närmaste åren, medan vi här nu gå in för att fatta beslut om en definitiv omorganisation av vattendomstolarna. Jag vill gärna se den nya organisation, som blir en följd av infriandet av herr statsrådets löfte om Västerbygdens vattendomstols kvarblivande i Vänersborg. Även om det skulle genomföras, innebär det i alla fall en omorganisationsfråga, därför att det är inte bara domarna, det här gäller, utan även övriga tjänstemän vid domstolen. Det är särskilt en sak, som jag sätter frågetecken för, nämligen hur det skall ordnas, ifall Västerbygdens vattendomstol skall kvarbli efter det nya organisationsförslaget. Man har nämligen föreslagit sex vattenrättsingenjörer och, om jag inte minns fel, därav två vid domstolen i Umeå och fyra vid de tre centraliserade domstolarna i Stockholm. Skall Västerbygdens vattendomstol kvarbli, måste ju två vattenrättsingenjörer tillhöra Västerbygdens vattendomstol. I så fall blir det ju endast två vattenrättsingenjörer för domstolarna i Stockholm. Jag menar, att om det är avsikten att göra en sådan förändring av propositionen, som herr statsrådet nu är inne på, nämligen att man förutom domstolarna i Stockholm skulle bibehålla Västerbygdens vattendomstol, så vill jag se — jag tycker, att det är en billig begäran — organisationen utformad även efter denna nya plan. Jag är således inte tillfredsställd med det uttalande, som herr statsrådet gjorde beträffande Västerbygdens vattendomstol, även om det innebär ett medgivande åt reservanternas åsikt.

Herr Bismark talade om ökningen av vattenrättsmålen och anförde som be-

*Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)*

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

vis härför blivande sjöregleringar. Ja, jag får väl antaga, att det var endast en gissning. Något verkligt belägg för ett sådant antagande finns inte. Handlingarna i målet, som vi ha framför oss här, och i övrigt kända förhållanden ha styrkt mig i den uppfattningen, att man i stället skulle kunna vänta ett avtagande av vattenrättsmålens antal — särskilt de mera tyngande.

Det var en verklig nyhet, som jag fick höra här i diskussionen och som jag inte hört förut under debatten vare sig här eller i statsutskottet, nämligen att centraliseringen av vattendomstolerna till Stockholm skulle bland annat vara påkallad av det skälet, att vattenrättsdomarna skulle lättare kunna komma tillsammans och samråda om domsluten. Detta har inte anförts förut, och det var en verklig nyhet, som jag med en viss förvåning tagit del utav, utan att dock kunna godkänna detta nya skäl.

För riktigheten i reservanternas ståndpunkt, när reservanterna föreslå nya omprövningar och överväganden, huruvida inte antalet vattendomstolar skulle kunna ytterligare minskas, fick jag ytterligare belägg i herr Schlyters anförande. Trots att herr Schlyter tillstyrkte utskottsförslaget, erkände dock herr Schlyter, att han själv hade haft under övervägande, huruvida man inte borde begränsa överförandet till ordinarie stat av tre vattenrättsdomare och behålla den fjärde såsom provisorisk enligt den nuvarande anordningen. Redan detta herr Schlyters uttalande stärker mig ytterligare i den uppfattning, som jag och mina medreservanter ha.

När jag hade ordet förra gången, berörde jag kostnaderna enligt utskottets och reservanternas förslag. Jag vill i förbigående säga, att jag tillhör inte den avdelning inom utskottet, som haft att förbereda det här ärendet, utan jag har deltagit i behandlingen av detsamma först, när det kom till statsutskottets plenum. Jag har emellertid nu under hand fått den uppgiften, att utskottets förslag i verkligheten medför en sammanlagd kostnad av 320,000 kronor, under det att den nuvarande kostnaden är 250,000 kronor. Huruvida detta är riktigt, kan jag inte på rak arm kontrollera. I varje fall skola vi komma ihåg, att utskottets förslag om fyra domstolar således blir dyrare än den nuvarande anordningen med 5 domstolar. Redan detta säger åtskilligt om de kostnader, som skulle följa med den nya organisationen.

Jag är fortfarande liksom statskontoret och lönenämnden av den uppfattningen, att det borde utan våda kunna anstå med denna fråga till något lägre fram, när man har litet större erfarenhet på detta område och om de ekonomiska förhållandena i övrigt.

Herr Asplund: Jag tillhör visserligen statsutskottets tredje avdelning, men var förhindrad att delta i behandlingen av detta ärende. När jag emellertid måste taga ställning i utskottets plenum till denna fråga, kunde jag inte underlåta att taga starkt intryck av den motivering, som anförts av reservanterna och fanns såsom alternativ i avdelningens förslag till utlåtande.

Här har nämnts, att stora sjöregleringar i framtiden skulle bli allt allmännare inom olika delar av landet. Jag har en annan uppfattning i denna sak. Det är ju så, att för en 15 eller 20 år sedan gjordes kalkyler över hurudan vattenkraftstillgången skulle komma att bli i en framtid. Man räknade då fram till år 1940 och kom till det resultatet, att vid den tidpunkten skulle i huvudsak de utbyggnadsvärdiga krafttillgångarna i södra och mellersta Sverige vara utbyggda och man skulle således vara hänvisad till att i stor utsträckning taga tillskottskraft från Norrland. När vi nu räkna år 1932, innebär detta, att det inte är så lång tid kvar, under vilken man kan räkna med några stora nya kraftutbyggnader i södra och mellersta Sverige. Redan detta är ett skäl att inte nu föra upp på ordinarie stat fyra vattenrättsdomstolar, som kunna anses vara onödigt många redan om några få år.

Utvecklingen har, sedan förut nämnda kalkyler gjorts, gått i den riktningen, att behovet av tillskottskraft från Norrland har kommit mycket hastigare, än man först räknade med. Vidare har kraftledningsnätet utsträckt över hela landet på det sättet, att man vid tillfällig vattenbrist vid ett kraftverk har mycket lätt att få överskottskraft från andra kraftverk inom en mycket vid rayon. Om man således bygger ut kraft i mindre och svårreglerade vattendrag efter sexmånaders eller niomånaders effekt, kan man med det utvecklade kraftnät, som numera finnes, lätt erhålla tillskottskraft under den övriga delen av året. Man behöver således inte ge sig in på några dyrbarare sjöregleringar i de mindre vattendragen.

Nu är ju förhållandet det beträffande t. ex. Väneren, att den utgör ett så stort kraftmagasin, att den mycket väl kan tjänstgöra som regulator för vattenkraften även för andra ganska stora vattendrag. Det går ju för sig, när det är flod i Dalälven, att uttaga överskottskraften där, om man har monterat in tillräckligt med turbiner, och överföra denna överskottskraft på Trollhättan under samtidig uppdämning av Väneren. Omvänt kan man vid vattenbrist i Dalälven anlita överskottskraft från Vänerens magasin.

När nu herr Widell och sedermera herr Schlyter ha förklarat sig kunna gå med på utskottets förslag under den förutsättningen, att det inte skulle till sättas mer än tre ordinarie vattenrättsdomare och att en viss decentralisering bibehålles, skall jag inte här framställa något yrkande om avslag på utskottets hemställan.

Herr Svensson, Martin: Jag har åtminstone delvis deltagit i ärendets behandling på statsutskottets tredje avdelning, och vid den föredragning, som där skedde, kom jag till den övertygelsen, att man inte borde motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. De skäl, som nu här anföras av herr statsrådet och av herr Bissmark, bestyrka mig i den ståndpunkt, som jag intog på avdelningen.

Nu har herr Johansson kommit med den förmodan, att det nya förslaget skulle innebära en kostnadsökning på, om jag hörde rätt, 60,000 kronor. I statsutskottets utlåtande står på sid. 41 citerat vad departementschefen har sagt beträffande kostnaderna. Det heter där: »Då, såsom jag framhållit i mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 4 januari 1932, kostnaderna för den ordinarie vattendomstolsorganisationen, med undantag av utgifterna för personalens tjänsteresor, beräknade till 40,000 kronor, för närvarande belöpa sig till omkring 220,000 kronor, eller alltså sammanlagt till 260,000 kronor, för anleder sålunda mitt förslag till ny domstolsorganisation ingen kostnadsökning. Tvärtom lär genom detsamma vissa besparingar vinnas.» Åtminstone har jag för min del fäst mig vid detta, och jag tror, att förslaget inte kommer att leda till någon kostnadsökning. Utskottet har dessutom gjort en mindre nedprutning på omkostnaderna genom att stryka dagsarvodena till vattenrättsingenjörerna. Jag kan heller inte följa med i den tankegången, att här skulle ligga några extra dolda kostnader i förhållande till de kostnader, som nu utgå. Enligt det ursprungliga förslaget skulle det ju finnas en vattendomstol i Umeå och tre i Stockholm, men efter den jämkning, som nu här under debatten har skett, blir det, förutom den nämnda domstolen i Umeå, i stället två i Stockholm och en i Vänersborg. Det blir väl samma resekostnad i huvudsak nu, och några nya kostnader kan jag inte tänka mig kunna komma att bli en följd av omorganisationen.

Vidare har såsom ett avstyrkande motiv framförts, att man inte nu borde gå in för att sätta dessa domare på ordinarie stat, därför att det skulle verka prejudicerande, när man kommer till häradshövdingarnas lönerreglering. Jag vill emellertid göra den frågan: äro verkligen de, som nu komma med detta motiv, själva beredda att komma med ett yrkande om en nedsättning av vattenrätts-

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

Ang.
vattendom-
stolarnas or-
ganisation.
(Forts.)

domarnas löneförhållanden under vad som är föreslaget av Kungl. Maj:t och utskottet?

Under överläggningen i kammaren ha ju på ett par punkter skett rätt betydande uppmjukningar av förslaget. Den ena är den, att en domstol kommer att förläggas någonstans inom Västerbygdens vattendomstols område, och den andra är den, att den fjärde av domarna inte tillsvidare kommer att ställas på ordinarie stat. Såvitt jag har kunnat följa debatten, ha åtskilliga av dem, som annars tänkt rösta för avslag, nu ändrat mening och förklarat, att de åtminstone inte göra något yrkande om avslag.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Alexander*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 99, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber att få hemställa, herr talman, att kammaren måtte besluta, att konstitutionsutskottets utlåtande nr 26, samma utskotts memorial nr 27 och utlåtanden nr 28 och 29 i nu nämnd ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden å lördagens föredragningslista.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.59 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 20 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Gyllenswärd* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 255, angående vissa åtgärder för stödjande av produktionen av mjölk och mejeriprodukter; samt

nr 256, angående åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditsvårigheter;

dels ock Kungl. Maj:ts skrivelse nr 257, angående muntligt meddelande till riksdagen i viss fråga.

Justerades protokollen för den 13 och den 17 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsman *K. E. Andersson* fr. Eliantorp lider av halsfluss och utgör detta för honom ett bestämt hinder att delta i riksdagsarbetet under tiden 19—25 maj 1932; intygas på heder och samvete.

Stockholm d. 20 maj 1932.

H. Stridsberg,

med. doktor, leg. läkare

Vidare upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till närslutna läkarintyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsuppdraget från den 20 maj till riksdagens slut.

Ängelholm den 18 maj 1932.

Lars Borggren.

Ledamot av riksdagens första kammare.

Att ledamoten av riksdagens första kammare herr *Lars Borggren* på grund av sjukdom (njur- och hjärtsjukdom) är förhindrad att delta i riksdagsarbetet från och med den 20 ds till riksdagens slut, intygas.

Ängelholm den 18 maj 1932.

C. Adlercreutz,

leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 217, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 231, angående viss ändring av § 60 i reglementet för riksgäldskontoret;
nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss lindring i betalningsskyldigheten för statslån till Östra centralbanans järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneklassplacering i vissa fall för befattningshavare i statens tjänst, i vad angår befattningshavare under elfte huvudtiteln; samt

nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, m. m.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 238, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående statens skogsutdikningsanslag jämte i ämnet väckta motioner;

nr 239, i anledning av väckta motioner om vissa lättnader med avseende å gällande villkor för lån från täckdikningslånefonden;

nr 240, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m. dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens fortsatta stödjande.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 42 och 43 samt andra lagutskottets utlåtande nr 35.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 255 och 256 samt skrivelse nr 257 blevo desamma på begäran bordlagda.

Anmälades och bordlades första lagutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av väckt motion angående meddelande av vissa bestämmelser i avseende å försäljning m. m. av patentskyddat föremål eller förfaringssätt; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om konkurs; samt

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets memorial nr 7, angående ersättning åt utskottets notarie m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,36 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.